

RODNA GRUDA

SLOVENIJA

REVUIJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS EN EL MUNDO

OKTOBER

1977
LETNIK 24

10

LP GRAMOFONSKE PLOŠČE

ANSAMBEL AVSENIK
Kjer pesem in veselje-dvojna
V deželi glasbe — dvojna
Odmev s Triglava

ANSAMBEL LOJZETA SLAKA:
Mavrica — dvojna
Pod Gorjanci je otoček
Visoko nad oblaki
Titanic

ANSAMBEL MIHE DOVŽANA:
Dimnikar, ki nosi srečo
Pot do srca

ANSAMBEL TONETA KMETCA:
Ljubezen pod marelo
Pozdrav Slov. goric

ANSAMBEL FRANCA MIHELIČA:
Cerkniško jezero — dvojna
KVARTET »DO« — J. Kampič:

Oblaki so rudeči
Pesmi Slovenije

ALPSKI KVINTET:
Slavni ribič

ZADOVOLJNI KRANJCI:
Mi se 'mamo radi

AKADEMSKA FOLKLORNA
SKUPINA France Marolt:
Slov. ljudski plesi in pesmi

SLOVENSKI OKTET:
Nocoj pa oh nocoj

KOR. AKADEMSKI OKTET:
Kaj ti je deklica
Pojdem u Rute
Tamkaj za goro

NAROČAJTE PRI SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

OKTET GALLUS:
Dve utvi
PEVSKI ZBOR GALLUS, Trst:
Ne tožim

SREČANJE OKTETOV
ŠENTJERNEJ
PARTIZANSKI PEVSKI ZBOR:
Pesem o svobodi
MOŠKI KOM. ZBOR CELJE:
Sloven'c Slovenca vabi

MOŠKI PEVSKI ZBOR,
Maribor:
Že čriček prepeva

MOŠKI ZBOR S. Kosovel,
Ajdovščina:
Slovenska pesem

BRATJE IPAVEC:
Slov. narodne-razni zbori

KOROŠKI PEVSKI ZBORI:
Oj ti španič moj
Ob Zilji in Dravi
Tam dov za Dravo

UČITELJSKI PEVSKI ZBOR:
Kaj b' jes tebi dav

MLADINSKI PEVSKI ZBOR,
Maribor:
Naše geslo

GORENJSKI SLAVČEK — opera
v 3 dejanjih, A. Förster

SP GRAMOFONSKE PLOŠČE

ANSAMBEL AVSENIK:
Koračnica Julijskih Alp
Stol je najvišji vrh
Polka na Voglu
Pri sedmerih jezerih
Jaz sem pa en Franc Košir

ANSAMBEL LOJZETA SLAKA:
Sto obljud, sto želja
Moj avto
Rano jutro

ANSAMBEL TONETA KMETCA:
Vse najboljše mama
Ljubica lahko noč
Ko sonce gre za goro

ANSAMBEL ŠTIRJE KOVAČI:
Mama te rože so zate

ANSAMBEL MAKSA KUMRA:
Na valovih Krke

KVARTET »DO«:
Prva kupica

ALFI NIPIČ:
Žametne noči

BRACO KOREN:
Ribničan

MAGNETOFONSKE KASETE

ANSAMBEL LOJZETA SLAKA:
Iz Slakove skrinje I, II
Mavrica I, II

ANSAMBEL AVSENIK:
V deželi glasbe I, II
Kjer pesem in veselje I, II

ANSAMBEL ŠTIRJE KOVAČI:
20 let polk in valčkov

ANSAMBEL VILIJA PETRIČA:
Pohorje

ANSAMBEL TONETA KMETCA:
Ljubezen pod marelo
Pozdrav slov. goric
Ta žlahtna vinska ...

ANSAMBEL FRANCA MIHELIČA:
Cerkniško jezero

KVARTET »DO« — J. Kampič:
Oblaki so rudeči

Dragi bralci, petindvajseti Zbornik Slovenske izseljenske matice

SLOVENSKI KOLEDAR 1978

je vaš koledar! Vsebinsko pestra in slikovno bogato opremljena knjiga, ki jo boste z veseljem prebirali vse leto, vas bo seznanila z življenjem in delom rojakov v Jugoslaviji in po vsem svetu. Naročite koledar 1978 čimprej pri svojih zastopnikih ali pri nas! Spomnite se sorodnikov, prijateljev, znancev, ki jim to zanimivo knjigo lahko naročite za darilo! Slovenski koledar 1978 stane 90,00 dinarjev, ali 5,00 USA dolarjev oziroma enakovrednost v drugih valutah.

Priporočite revijo

RODNA GRUDA

še drugim našim rojakom, vašim prijateljem in znancem!

Pišite na naslov:
Slovenska izseljenska matica
Cankarjeva 1/II., poštni predal 169
61001 Ljubljana — Slovenija
Jugoslavija

Pošljite izpolnjeno naročilnico in takoj vam bomo ustregli!

NAROČILNICA

dalje

Pošljite revijo Rodna gruda od
Slovenski koledar za leto 1978

Na naslov:

Podpis:

KAKO ŽIVE KOJŠČANI, KAKO ŽIVE BRICI, KAKO DIHAJO BRDA, ENA NAJBOLJ VINO-RODNIH POKRAJIN V SLOVENIJI? NA VSE TO POSKUŠA ODGOVORITI REPORTAŽA, KI JO OBJAVLJAMO NA POSEBNO ŽELJO NAŠE BRALKE VIKTORIE PINTAR IZ FRANCIJE.

DR. DUŠAN FLORJANČIČ, KI ŽIVI IN DELA V ŠVICI, V POGOVORU Z NAŠIM UREDNIKOM PO-
GLOBLJENO RAZMIŠLJA O VPRAŠANJIH IZSELJENSTVA IN O RAZLIČNIH TIPIH IZSELJENCEV. MED DRUGIM SODI: »POLITIKA, KI JO IZVAJA JUGOSLAVIJA IN TUDI SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA, SE MI ZDI ZELO POZITIVNA...«

REVIIJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS
EN EL MUNDO
OKTOBER 1977
LETNIK 24
ŠTEVILKA 10

IZDAJA — PUBLISHED BY:
SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
LJUBLJANA
TEL.: 061/20-657
NASLOV — ADDRESS:
61001 LJUBLJANA
CANKARJEVA 1/II, P. P. 196
SLOVENIJA-JUGOSLAVIJA
Tel.: 061/23-102 — UREDNIŠTVO
061/21-234 — UPRAVA

GLAVNI UREDNIK:
DRAGO SELIGER
ODGOVORNI UREDNIK:
JOŽE PREŠEREN
UREDNIK:
JANEZ KAJZER
UREDNIŠKI ODBOR:
JANEZ KAJZER, JOŽE OLAJ, ERNEST
PETRIN, JOŽE PREŠEREN, INA
SLOKAN, MILA ŠENK, JUŠ TURK
UREDNIŠKI SVET:
ANTON INGOLIČ (PRESEDNIK),
MATJAŽ JANČAR, FRANCE POZNIČ,
FRANCI STARE, ANDREJ ŠKERLAVAJ,
MARTIN ZAKONJŠEK
OBlikovalka:
LILIJANA LESAR
PREVAJALCA:
MILENA MILOJEVIČ-SHEPPARD/
ANGLEŠČINA
ALBERTO GREGORIČ/ŠPANSČINA

LETNA NAROČNINA:
JUGOSLAVIJA 100,00 din, USA 6,00 US\$
KANADA 6,00 c\$, AVSTRALIJA 6,00 au.\$
ANGLIJA 2,80 Lstg, AVSTRIJA
115,00 Sch, BELGIJA 220,00 Bff
DANSKA 35,00 Dkr, FINSKA 23,00 FM,
FRANCIJA 25,00 FF, HOLANDIJA
16,00 Hfl, ITALIJA 4.000,00 Lit,
NEMČIJA 16,00 DM, NORVEŠKA 33,00 Nkr,
ŠVEDSKA 25,00 Skr, ŠVICA 19,00 Sfr.

PLAČILA NAROČNINE:
DINARSKI TEKOČI RAČUN:
50100-678-45356
DEVIZNI RAČUN:
50100-620-010-32002-575
PRI LJUBLJANSKI BANKI
PLAČILO JE MOŽNO TUDI PO
MEDNARODNI POŠTNI NAKAZNICI
ALI S ČEKOM, NASLOVLJENIM NA
»SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA«
V PRIPOROČENEM PISMU

PAYMENT FROM ABROAD:
ASSIGNMENT TO OUR ACCOUNT NO.
50100-620-010-32002-575
AT LJUBLJAN BANKA,
OR BY INTERNATIONAL MONEY
ORDER, OR BY CHECK —
ADDRESSED TO
»SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA«
— IN REGISTERED LETTER
REVIIJA IZHAJA VSAK MESEC —
7. IN 8. ŠTEVILKA IZIDETA SKUPNO
OPROŠČENO PROMETNEGA DAVKA
PO PRISTOJNEM SKLEPU ŠT. 421-1/73
Z DNE 24. 7. 1973
TISK — PRINTED BY:
ČGP DELO, LJUBLJANA

V BRKINIH ŠE VEDNO ŽIVI LEGENDA O TROBENTAČU STAROAVSTRIJSKE VOJSKE. S TO LEGENDO REPORTER JUŠ TURK UVEDE SVOJO PRIPOVED O ODMAKNJENI BRKINSKI POKRAJINI IN NJENIH LJUDEH IN S TO LEGENDO SVOJO PRIPOVED TUDI KONČA.

NI GA ROJAKA, KI SI NE BI NA KATEREM SVOJIM OBISKOV OGLEDAL POSTOJSKE JAME. KDO JE PRVI PISAL O JAMI? KDO JO JE ODKRIL? KAKO VELIKA JE V RESNICI TA JAMA? KAKO JE NASTALA? KDO SO BILI PRVI JAMSKI TURISTI? NA VSA TA VPRAŠANJA VAM V SVOJEM SESTAVKU ODGOVARJA JANEZ ZRNEC

SLIKA NA NASLOVNI STRANI:
BRDA
FOTO:
JANEZ
KLEMENČIČ

DESETLETNICA

Pismo naša je pred dnevi prinesel majsko številko Rodne grude. Na drugi strani je hčerka Elica občudovala celostransko barvno fotografijo Sinjega vrha ob Kolpi, kjer živijo tudi naši sorodniki. Razen dveh priljubljenih listov, Rodna gruda in Dolenjski list, je tisti dan prišlo tudi nekaj številčk Prosvete iz Chicaga. Letos 8. septembra mineva deset let od smrti naše drage Katke Zupančič, ameriške slovenske pesnice in pisateljice. Na svet pa je privekala v mali vasici Kralji pri Dobličah v Beli Krajini 17. septembra 1889, pred 88 leti. Zdaj počiva v spominskem vrtu v Los Gatosu, pod goro Unumhum. Preteklo leto so vzdali spominsko ploščo v šoli, na kateri je prvič učila Katka Zupančič. Iskreno se vam zahvaljujem za vse, kar ste kdaj storili, da bi se ohranil spomin na najino Katko. ELICA in JACOB ZUPAN LOS GATOS, KALIF. ZDA

KORENINE V KULTURNI NJIVI

To pismo in denar za naročnino vam bo izročil kolega Jakob Okorn. Pred 65 leti sva skupaj živela v Ponovi vasi, pot za kruhom pa naju je vodila po raznih krajih Amerike. Zdaj sva v pokoju in se grejeva na floridskem soncu. Tukaj so prvi slovenski pionirji ustanovili društvo 603 S.N.P.J. in zgradili dvorano. S tem so zasadili korenine v kulturno njivo slovenskega naroda. Te korenine so zdaj pognale cvet. 1. maja smo praznovali na Samsuli slovenski dan (priložena je slika iz lokalnega časopisa Daytona Journal). Slovenska beseda, Rodna gruda in Prosveta pa zalivajo te korenine. Samsula bo ostala slovenska naselbina še potem, ko nas ne bo tukaj. Potomci prve generacije, zdaj že druga in tretja generacija, so bili oblečeni v slovenske narodne noše in so plesali narodne pleske, harmonikarji pa so igrali slovenske melodije. Z nami so se veselili tudi pripadniki drugih narodnosti. Napredek domovine nas navdaja s ponosom. V učnih knjigah floridske univerze so

IZ VAŠIH PISEM

zapisane tudi Prešernove besede: »Žive naj vsi narodi, ki hrepene dočakat dan, ko koder sonce hodi, prepir iz sveta bo pregnan...«

LOUIS REBOL
NEW SMYRNA BEACH,
FLA. ZDA

Rojaki smo mladi prišli v to deželo, vdani in skromni smo z delom pričeli. Naj je bila zemlja, kovina ali les, povsod je med nami Slovenec bil vmes.

Le eno ostalo je trajno v spominu; ko zapustili smo domovino, nam v tugi je mati roko podajala, besede te je v srce narekovala:

»Kjerkoli boš hodil, v katero že smer, vedno ostani v srcu pošten.

To ti prilagam na pot kot darilo, da spremlja te zvesto, ko šel boš v tujino.« (odlomek iz daljše pesmi)

Elica Madison in Jakob Zupan pred tipično restavracijo v San Joseju v Kaliforniji

Posnetek z enega od največjih srečanj Slovencev, ki živijo v Južni Afriki

NAŠ ČLOVEK V TUJINI

Prilagam naročnino za Rodno grudo za dve leti, ostanek pa naj gre v tiskovni sklad. Zraven prilagam tudi dve pesmici in jih lahko obja-

vite v Rodni grudi, če se vam zdita primerni. Pripravljam se tudi na obisk domovine in se morda osebno srečamo. Pozdrav vsem v uredništvu in vsem rojakom.

HELEN CERAR
NEW BERLIN, WIS. ZDA

DOMOTOŽJE PO VINICI

Obnavljam naročnino za leto 1978 za Rodno grudo in Slovenski koledar. Prav lepo se vam zahvaljujem za lepo in bogato revijo, posebno pa še za lepe fotografije, ki jih objavljate. Zelo bi rad, če vam bo mogoče, da kdaj objavite sliko Vinice ob Kolpi, ker sem tam pustil svoje prijatelje in svojo zibelko. Še zmeraj imam domotožje po tem prelepem slovenskem kraju, posebno pa pogrešam prijatelje Belokranjce, ki smo znali tako lepo zapeti. Tam ob Kolpi sem doma, veselega sem srca... Pozdravljam vse prijatelje v domovini in po vsem svetu.

STANISLAV ČEMAS
DOWNSVIEW,
ONT., KANADA

HVALA ZA ČAKANJE

Pošiljam denar za zaostalo naročnino Rodne grude, za štiri leta in za leto vnaprej. Hvala, da ste tako dolgo čakali in da mi niste prenehali s pošiljanjem. Vedno sem čakala, da bom dobila opomin. Večkrat sem rekla hčerki, naj mi napravi ček za vas, a je vedno rekla, naj počakam na račun. Tako sva odlašali tako dolgo.

Moje ime je Franca Juretič. Doma sem iz Fare pri Kočevju — iz kolpske doline. Z veseljem sem prebrala vse, kar ste v Rodni grudi napisali o naši dolini. Takšnih dopisov bi rada videla še več.

Rodno grudo berem pri svoji hčerki, s katero živiva skupaj. Sama sem že 26 let vdova. Tudi moj mož je bil doma iz Fare.

FRANCA JURETIČ
WICKLIFFE, OHIO, ZDA

IZVRSTNA REVIIJA

»Rodno grudo« imamo vsi radi in vedno z veseljem čakamo vsak mesec, da nam prinese košček domovine. Oblikovno, vsebinsko in po

tehnični plati se »Rodna gruda« lahko meri tudi z drugimi mogoče bolj znanimi revijami po svetu, v mnogočem pa jih celo prekaša. Hvala vsem!

THOMAS KAMENSEK
NEW ALBANY, IND. ZDA

POZDRAVI IZ DOMOVINE

Rodna gruda nam vsem pri- naša pozdrave iz naše domo- vine, ker nam je dolgčas po njej. Škoda, da smo tako daleč in tudi leta nas že pritiskajo, da nam ne more biti izpolnje- na želja. Ko pa vidimo doma- če kraje v Rodni grudi, se nam pri srcu milo stori in ponos- ni smo, da smo doma iz lepe Slovenije. Pozdravljam vse pri izseljenski matici in vam želim mnogo uspeha in da nam boste še dolgo tako lepo urejali to lepo revijo Rodno grudo.

ELISABETH FORTUNA
FONTANA, CALIF. ZDA

OSAMLJENI

Čas beži in spet bi vam rad napisal nekaj o naših rojaki- h v Južni Afriki. Slovenci, ki živimo tukaj, smo še vedno precej nepovezani, medtem ko ni tako med ostalimi Jugo- slovani. To majhno število Slovencev, kolikor jih pozna- mo, se vsaj enkrat mesečno srečamo na praznovanjih roj- stnih dnevo. Vsaj takrat se poveselimo po domače in za- pojemo kako domačo pesem, čeprav moram priznati, da nismo najboljši pevci. Prila- gam fotografijo z enega od naših srečanj, na katerem se je zbralo največ Slovencev. Zdaj v zimskem času se drži- mo bolj doma, v vročih po- letnih mesecih pa veliko ho- dimo na skupinske izlete v naravo. Vsekakor bi se lahko z veliko volje in truda še tes- neje povezali med seboj. Rad bi navezal stike s kakim rojakom ali slovenskim klu- bom iz Južne Amerike, po- sebno iz Venezuele. Pozdrav- ljam vse rojake po svetu in pričakujem, da se mi kdo oglasi.

BRANKO POTOČNIK
HAUGHTON VIEW 16,
KENMERE ROAD
YEOVILLE,
2000 JOHANNESBURG
SOUTH AFRICA

PRENOVLJEN SLOVENSKI DOM

Zelo mi je žal, ker nisem že prej poslala naročnine za Rodno grudo. Že nad leto dni boleham, zraven pa je še starost in tako sem pozabila poslati naročnino.

Zdaj, v juniju ali juliju bom imela operacijo na levem očesu, kjer mi raste mrena, že prej pa sem bila operirana na levem očesu. Zdaj zelo slabo vidim. Rodno grudo zelo ljubim, čeprav ne morem vsega prebrati.

Včasih sem tudi jaz poslala kak dopis iz naše syganske slovenske naselbine, ki je zelo napredna. Tu imamo tudi močno podporno organizaci- jo, društvo št. 6 SNPJ. Zdaj bodo začeli predelovati ta naš klub. Zgradili bodo večjo kuhinjo in baro, vse pa bodo predelali tudi v zgornjih pro- storih, tako da bomo imeli v resnici moderen slovenski dom. V plesni dvorani bo prostora za 400 oseb. Otvori- tev novega kluba bo 9. okto- bra z lepim programom. Tež- ko mi je, ker ne morem več delati v kuhinji. To je bilo moje veselje. Delala sem v kuhinji nad 40 let. Zdaj bodo imele ženske veliko lažje delo.

JULKA KRAMZAR
BRIDGEVILLE, PA. ZDA

ZA UČENJE JE VEDNO ČAS

Zahvaljujem se vam za od- lično revijo, ki mi vsak mesec prinaša toliko veselja. Še vedno se učim slovenščine in na- predujem v zadovoljivi meri. Brati znam že precej dobro. Zaradi tega se zahvaljujem uredništvu Rodne grude, ker sem se učil v glavnem skozi to lepo revijo.

Še zmeraj se vadim govoriti slovensko. Kadar je le mo- goče, hodim na slovenske pri- reditve v Clevelandu in oko- lici. To pomaga. Nič nisem znal slovensko do svojega petdesetega leta. Tudi dru- gim bi rekel, tudi če so že tako stari kot jaz, da ni treba imeti malodušja. Če le malo bereš časopise in malo študi- raš, se čez leto ali dve veliko naučiš.

FRANK TRENTA
AKRON, OHIO, ZDA

UREDNIK VAM

Slovenska narodna podporna jednota, največja slo- venska bratska organizacija v Združenih drža- vah Amerike, je letos svoje člane in prija- telje povabila na proslavo ameriškega delavskega praznika, združeno s proslavo dnevo SNPJ, v mesto Borough of SNPJ, Pennsylvanija. Prav go- tovo ne bi bilo to nič posebnega, če ne bi bilo to novo mesto na zemljevidu Združenih držav. V mesto z vsemi svojimi pravicami in dolžnostmi, z vsem mestnim upravnim ustrojem, se je namreč preime- novalo območje, na katerem je počitniško letovišče Slovenske narodne podporne jednote. Lastniki in prebivalci tega kraja so imeli prav gotovo svoje raz- loge, zakaj so se odločili za ustanovitev svojega mesta; ob tej priložnosti pa se mi zdi, da je najpo- membnejše predvsem to, da je nastalo novo »slo- vensko« mesto v ZDA, ki je predvsem odsev moči te velike slovenske organizacije in prav gotovo tudi želje po nenehnem ustvarjanju nečesa novega in na- prednejšega.

Ameriški rojaki si svoje slovenske kotičke ustvar- jajo na svoj način, ki se mu prav gotovo pozna, da so v novi deželi že dolgo doma in da so si tudi ma- terialno močno opomogli. Vendar pa je očitno, da tudi v drugih deželah naši ljudje nočejo zaostajati. S pridnostjo in vestnim gospodarjenjem si ustvar- jajo svoje koščke zemlje tudi rojaki v Avstraliji, kjer ustanavljajo svoje »slovenske hribčke« in »triglav- ske zemlje«, grade na njih domove z velikimi dvo- ranami in športnimi objekti in z vsem drugim, po- trebnim za življenje in razvoj slovenske narodnostne skupnosti. Nekateri ocenjujejo to kot slo po pre- moženju ali željo po krepitvi samo določene skupine naših ljudi, vendar pa verjamem, da bodo prav ti slovenski »otočki« morda odločilno pomagali pri ohranjanju narodne samobitnosti naših ljudi v svetu. Ob tem me osebno ne moti razdrobljenost nekaterih tovrstnih podvigov, saj bo morda na koncu prav zaradi tega teh otočkov še več. Če pa gledaš z opti- mizmom v prihodnost, si tako in tako lahko pred- stavljaš združitev pod eno streho, če ne bo kazalo drugače. Tak je bil namreč primer naših starejših izseljencev v Buenos Airesu, kjer so tri slovenska društva prodala svoje premoženje in se odločila, da bodo nastopala pod enim imenom in da bodo zgra- dila en sam, velik »triglavski« dom.

Svoja družabna in kulturna središča pa si vse češče ustanavljajo tudi naši rojaki, ki so v zadnjih letih odšli na delo na tujem. Pogosto so to najeti pro- stori, ki pa so tudi kot taki odsev njihovih teženj po »domačem« kotičku. Tudi oni se zavedajo, da se le v skupnosti ohranjamo kot narod.

JOŽE PREŠEREN

Slovenska industrija je v juliju letos izdelala za 3,8 odstotka več kot v juliju lani in kar za 21,5 odstotka manj kot v juniju letos. Ti podatki so presenetili, ker je slovenska statistika na podlagi ocen slovenske industrije napovedovala precej boljše rezultate. Celotna letošnja industrijska proizvodnja v prvih sedmih mesecih pa se je zvišala za 9,6 odstotka v primerjavi z lanskim prvim polletjem.

V prvih sedmih mesecih letos so v primerjavi z istim obdobjem lani izdelali v jugoslovanski industriji za 11,1 odstotka več. Največje zvišanje so zabeležili v Črni gori — za 24,8 odstotka, nato pa v Makedoniji — za 16,3 odstotka več.

NAŠE BANKE V SVETOVNEM MERILU

Na lestvici tristo največjih svetovnih bank, ki jo vsako leto objavijo v Londonu, so se letos znašle tudi štiri jugoslovanske banke. To so Beograjska banka, Ljubljanska banka, Jugobanka in Privredna banka Sarajevo. S skupno aktivno 117,5 milijard dinarjev je Beograjska banka zavzela 120. mesto.

PETROKEMIJA NA KRKU

Blizu mesta Omišalj na otoku Krku so začeli s pripravljalnimi deli za postavitev petrokemijskega kompleksa, ki ga bodo po dogovoru o skupnem vlaganju financirale zagrebška INA in ameriška družba »Down Chemical Company« iz Michigana. V okviru tega kompleksa bo osem kemičnih tovarn, ki jih bodo gradili v več fazah šest let. V zidavo tega največjega petrokemijskega kompleksa pri nas bodo skupno vložili prek 750 milijonov dolarjev.

KLJUBOVANJE CENAM KAVE

Vse kaže, da se Jugoslovani uspešno upiramo vse višjim cenam kave na svetovnih tržiščih — s tem, da je pijemo manj. Že nekaj let je Jugoslavija kupovala po 40.000 ton kave v južni in srednji Ameriki ter Afriki, letos pa smo je doslej uvozili le 37.000 ton, vendar pa so še precej velike zaloge v skladiščih. Poraba kave v Jugoslaviji se je torej precej

zmanjšala, kar lahko pomeni, da smo začeli z njo varčevati ali pa smo našli primerno nadomestilo.

KOROŠČI PRI WALDHEIMU

Generalni sekretar Združenih narodov dr. Kurt Waldheim je med uradnim obiskom na Koroškem sprejel tudi delegacijo koroških Slovencev, ki

ga je seznanila z aktualnimi vprašanji, povezanimi z manjšinsko problematiko v Avstriji.

Delegacija slovenske manjšine, ki so jo predstavljali predsednika in tajnika obeh slovenskih organizacij na Koroškem dr. Zwitter in Wieser ter dr. Grilc in Warasch, je Waldheimu izročila peticijo slovenske manjšine ter informativno gradivo, ki zajema stališče slovenske narodnostne skupnosti do avstrijske manjšinske politike.

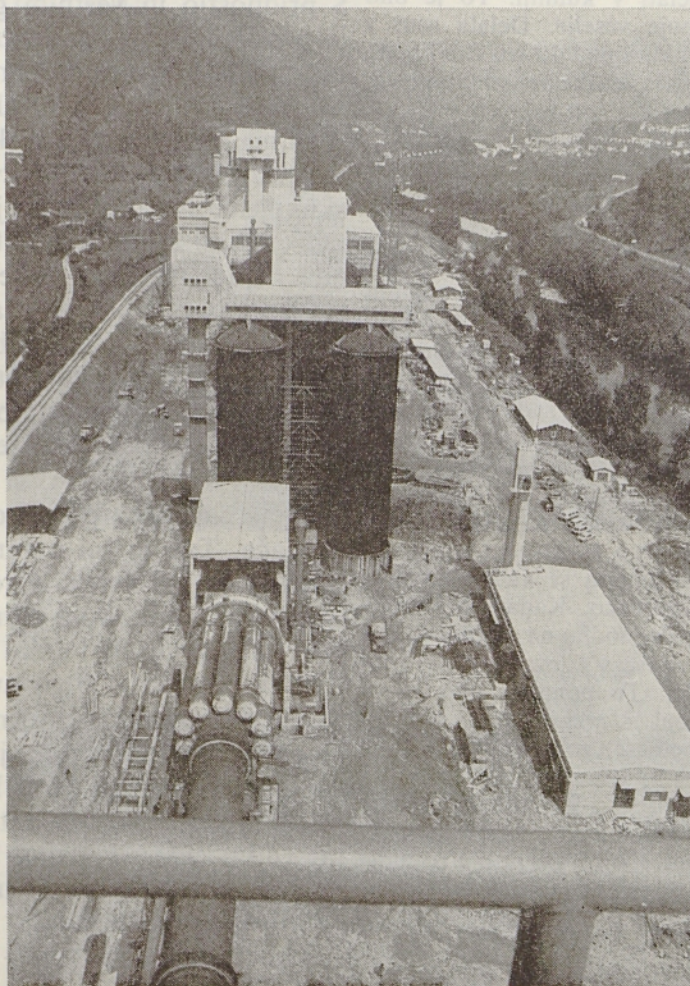
DVAKRAT ZAPOSLENE ŽENSKE

Znano je, da morajo zaposlene ženske po rednem »službenem« času opraviti še večino del v domačem gospodinjstvu, od kuhanja do čiščenja stanovanja, pa čeprav jim pri tem delu vse več pomagajo tudi moški. Zanimivi so podatki o tem, koliko je v Jugoslaviji redno zaposlenih žensk. Njih število je kar 1.636.000, kar je 34 odstotkov vseh zaposlenih. 1.100.000 žensk ima kvalifikacijo, od tega 183.000 visoko in višjo. Med zaposlenimi je tudi 3.000 žensk, ki imajo naziv magistra ali doktorja znanosti. Kljub vsemu temu pa je še vedno malo žensk na vodilnih delovnih mestih, zlasti med direktorji podjetij. V jugoslovanskem merilu ima ženska največ možnosti, da pride na vodilno delovno mesto v Sloveniji, kjer jih je med direktorji deset odstotkov.

MLADINSKE DELOVNE AKCIJE

Na 23 zveznih mladinskih delovnih akcijah je letos delalo v 500 delovnih brigadah nad 27.000 fantov in deklet. V teh mladinskih delovnih akcijah je letos sodelovalo tudi več sto mladincev iz tujine. Brigadirji dajejo s svojim prostovoljnim delom zlasti velik prispevek pri gradnji cest, ureditvi obrežij rek in utrjevanju nasipov, športno-rekreacijskih središč, vodovodov, električnih in drugih

Prvo fazo nove cementarne v Anhovem so odprli 17. septembra, že pred tem pa so pognali novo rotirno peč za predelavo klinerja. Novo cementarno v Anhovem je poleg domačega Saltonita sofinanciralo tudi več kot 50 gradbenih podjetij in trgovin, ki so si na ta način zagotovili za daljši čas zadostne količine cementa. Foto: Janez Zrnc

instalacij ter drugod. Ena izmed letošnjih zveznih mladinski delovnih akcij je bila tudi na Kozjanskem.

KORUZA — MED PRVIMI NA SVETU

Strokovnjaki ocenjujejo, da bo Jugoslavija letos pridelala nad 10 milijonov ton suhega zrnja koruze in se s tem uvrstila med deset največjih pridelovalcev tega kmetijskega pridelka na svetu. Jugoslavija porabi večji del koruze za živinsko krmo, v zadnjem času pa je vse več namenjene tudi za industrijsko predelavo. Od dobrih letinah, kot je letošnja, imajo naši kmetijci največ težav s skladiščenjem pa tudi s prodajo, saj je naša koruza za tujega kupca predraga. Od koruze živita posredno ali neposredno skoraj dva milijona Jugoslovani. Po mnenju mnogih je prav koruza najvažnejši jugoslovanski nacionalni proizvod, pomembnejši od bakra, nafte in jekla. Večletna izkušnja tudi vse bolj potrjuje resnico, da je tisto leto, ko dobro obrodi koruza, bolj stabilno celotno gospodarstvo.

BOGAT PRIDELEK GROZDJA

Letošnji pridelek in kvaliteta grozdja bosta v celoti preseгла jugoslovansko poprečje. Vinogradniki bodo nabrali skupno 130.000 vagonov vinskih in namiznih sort grozdja, kar je za 10.000 vagonov več kot lani.

Približno 15 do 20.000 vagonov grozdja bo letos porabljenega v svežem stanju, kar je prav tako več kot lani, ko je bila kvaliteta nekoliko slabša. Preostali del grozdja bodo predelali v vino.

USPEH PETRIČA IN VATERPOLISTOV

Na evropskem prvenstvu v plavanju in vaterpolu, ki je bilo konec avgusta v Jönköpingu na Švedskem, so Ju-

goslovani osvojili dve medalji: vaterpolska reprezentanca je osvojila drugo mesto in s tem srebrno medaljo, mladi plavalec, komaj 16-letni Borut Petrič, doma iz Kranja, pa je osvojil bronasto medaljo v plavanju na 1.500 metrov.

KONFERENCA UNESCO V LJUBLJANI

Organizacija združenih narodov za izobraževanje UNESCO je v Ljubljani organizirala konferenco o kemijskem izobraževanju. Udeležilo se je nad 400 udeležencev z vseh kontinentov.

Med povabljenimi predavatelji so bili tudi vrhunski strokovnjaki s področja kemije. Konferenca, ki je potekala pod naslovom »Kemijsko izobraževanje v prihodnjih desetletjih — problemi in obeti« je bila sestavljena iz dveh delov: iz mednarodnega simpozija o kemijskem izobraževanju, ki je imel svetovni okvir, in iz evropskega seminarja o kemijskem izobraževanju.

HEMINGWAY V KOBARIDU

V Kobaridu bo filmska ekipa BBC iz Velike Britanije

posnela nekaj prizorov dokumentarnega filma o življenju ameriškega pisatelja Ernesta Hemingwaya. Znano je, da je Hemingway prav v teh krajih, kjer je v 1. svetovni vojni potekala soška fronta, začel kariero kot prostovoljec in vojaški dopisnik. Film bodo snemali tudi v več drugih deželah po svetu.

JUGOSLOVANSKI SEJEM V BRUSLJU

Ljubljansko Gospodarsko razstavišče je v začetku septembra v bruseljskem Trade Martu predstavilo kakih trideset jugoslovanskih podjetij, ki so si na ta način poskusila utreti pota na tuje tržišče. Jedro te razstave je predstavljala »Indart«, razstava, ki je bila tudi sestavni del letošnjega sejma »Alpe-Adria«. V okviru te razstave sodeluje več slovenskih podjetij, ki so na svojih izdelkih uporabila grafike Jožeta Horvata-Jakija. Ta razstava je med obiskovalci vzbudila veliko zanimanje, hkrati pa je vzbudila tudi pozornost bruseljskega Trade Marta.

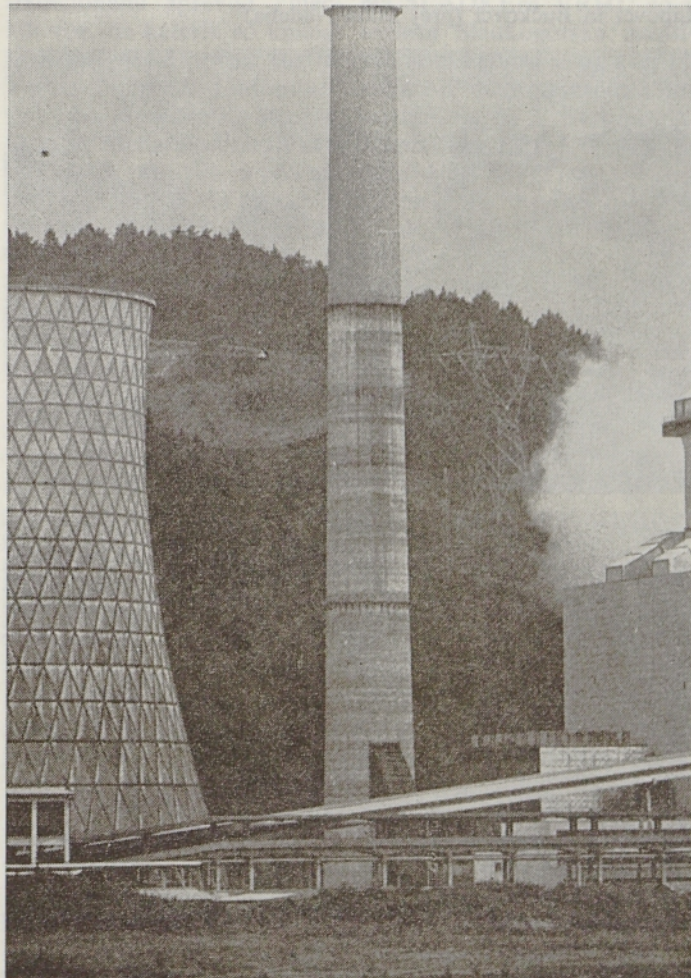
Gospodarsko razstavišče se je potrudilo, da v Trade Martu ni predstavilo zgolj izdelkov nekaterih jugoslovanskih podjetij temveč tudi Jugoslavijo kot celoto. Dva večera je v osrednjem prostoru nastopala akademska folklorna skupina France Marolt, kuhinjo pa je vodil znani slovenski kuhar Johnny Perdan.

KRIŽAJ — PRVAK ARGENTINE

Na mednarodnem prvenstvu Argentine v alpskem smučanju je zmagal Bojan Križaj, doma iz Tržiča, ki je z veliko prednostjo zmagal pred Italijanom Plankom. Uspešni so bili tudi drugi naši reprezentantje, saj so bili štirje med prvo sedmerico.

Jugoslovanski smučarski reprezentantje, ki so bili na treningu v argentinskem smučarskem središču Bariloche, so se vrnili v domovino v začetku septembra.

Četrti blok termoelektrarne v Šoštanju bo začel poskusno obratovati v novembru. Pri 6 tisoč urah obratovanja letno naj bi ta termoelektrarna dala 1 milijardo 800 milijonov kilovatnih ur električne energije, poleg tega pa še 185 tisoč Kcal toplote. Celotna šoštanjska termoelektrarna bo skupno premogla 745 MW moči. Skoraj polovico opreme za to novo termoelektrarno so prispevala jugoslovanska podjetja. Foto: Janez Zrnec

V LJUBLJANI so potegnili črto pod jubilejnim 25. poletnim ljubljanskim festivalom. Mednarodnih kulturnih prireditev se je v lepem okolju poletnega gledališča v Križankah udeležilo več kot 30 000 ljudi. Predstave so bile obiskane bolje, kot so organizatorji pričakovali. Po četrto stoletja obstoja tega poletnega kulturnega festivala ugotavljajo, da so obiskovalci predvsem domačini iz vseh plasti in vseh starosti, ki si žele kulturnega razvedrila tudi poleti.

Na vinskem sejmu v Ljubljani je med 1016 vzorci vin iz 21 držav dobilo naziv »šampion 77« šest vrst vin, med drugim beli burgundec letnika 1971 iz Ormoža in merlot 1967 iz Vipave. Za alkoholne pijače je bilo podeljenih 92 zlatih medalj: 52 jih je ostalo v Jugoslaviji, 21 jih je šlo v Zahodno Nemčijo, 9 v Italijo, 2 v Francijo, 2 v Vzhodno Nemčijo, po ena medalja pa v Avstrijo, Češkoslovaško, Izrael in Mehiko. Srebrne medalje so dobile 104 različne žgane pijače iz 9 držav.

Vaščani vasi LADJA ter SPODNJA IN ZGORNJA SENICA PRI MEDVODAH so na lastno pobudo priredili skromen kulturni festival, v katerega so vključili tudi mimohod s prikazom dela in navad na kmetiji. Značilno je, da so si morali v ta namen sposoditi vole iz sosednjih vasi, sami imajo namreč le traktorje. V domačem narčju so uprizorili tudi Finžgarjevo igro Veriga in sicer kar na dvorišču Vebrovo domačije. Iz hvaležnosti do pisatelja Frana Saleškega Finžgarja, ki je snov za svojo igro Veriga dobil prav v teh vaseh, so odkrili tudi spomenik — več metrov visok lesen kip z motivi iz igre Veriga, delo kiparja samouka Petra Jovanoviča.

V ŠKOFJI LOKI je 16 podjetij v prvi polovici letošnjega leta izvozilo blago v vrednosti okoli 17 milijonov dinarjev ali za 40 odstotkov več kot v istem razdobju lani. Med izvozniki vodita tovar-

PO SLOVENIJI

na Alpina iz ŽIROV in Loška tovarna hladilnikov.

NOVA GORICA šteje že 17 500 prebivalcev. Za Velenjem drugo najmlajše slovensko mesto raste hitreje, kot so predvidevali. Tudi letošnja gradbena sezona je zelo živa. Zidajo novo stavbo posebne osnovne šole, širijo lesarski šolski center, zidajo novo samopostrežno trgovino ter več novih stanovanjskih stavb in poslovnih poslopij.

V VOLČJI DRAGI pri Novi Gorici so odprli nove proizvodne prostore Poligalanta. Ob tej priložnosti je predsednik občine dr. Vinko Mozetič 13 občanom podelil priznanja, s katerimi jih je odlikoval predsednik Tito. Ob letošnjem občinskem prazniku sta dve novogoriški podjetji, Primor-

je in Final, praznovali tridesetletnico svojega obstoja. Za praznik so v hotelu Argonavti odprli razstavo lovskih trofej, v avli občinske skupščine pa slikovno razstavo o razvoju in nastanku nove cementarne v Anhovu. Najzaslužnejši občani iz delovne organizacije so ob občinskem prazniku dobili tudi občinske nagrade in priznanja. Stane Leban je dobil Bevkovo nagrado za dolgoletno amatersko delo pri gledališču, filmu in televiziji.

KOBARID je bil zadnje poletje središče zvezne mladinske akcije Posočje 77. V vseh poletnih mesecih se je tu zvrstilo približno tisoč fantov in deklet iz Slovenije in iz drugih republik. Na območju, ki ga je hudo prizadel potres, so pomagali urejati ceste, struge

hudournikov, kopali so vodovodne järke. Ves čas so tesno sodelovali z vaščani.

Planinsko zavetišče na SNEŽNIKU, ki leži skoraj 2000 m visoko, že zdavnaj ni več ustrezalo potrebam planincev. Za 70-letnico svojega društva so ilirsko-bistriški planinci z velikim samopožrtvovanjem — vsak je sam delal najmanj 15 delovnih ur — zavetišče povečali in prenovili. Da bi spravili na vrh sto ton materiala in opreme, so postavili celo posebno tovorno žičnico. Prenovljeno zavetišče je bilo odprto konec septembra.

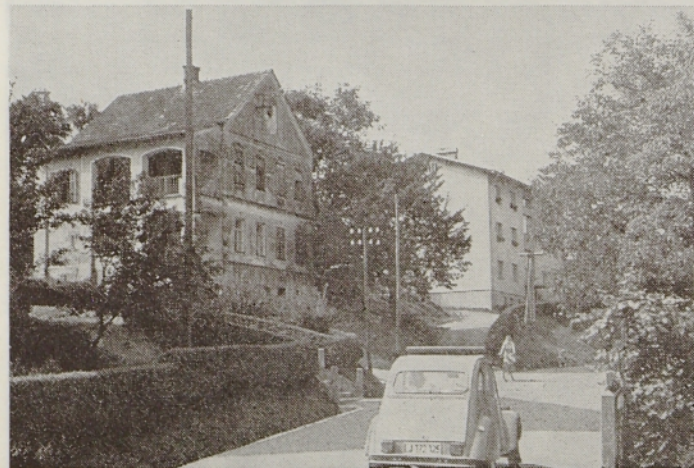
Sedme dolenske slikarske kolonije v NOvem mestu se je udeležilo deset akademskih slikarjev iz vse Slovenije. Slikali so dolensko zemljo in njenega človeka. Slikarji so vsi zapovrstjo izjavili, da jih je ob delu prevzela mehkoba dolenske pokrajine.

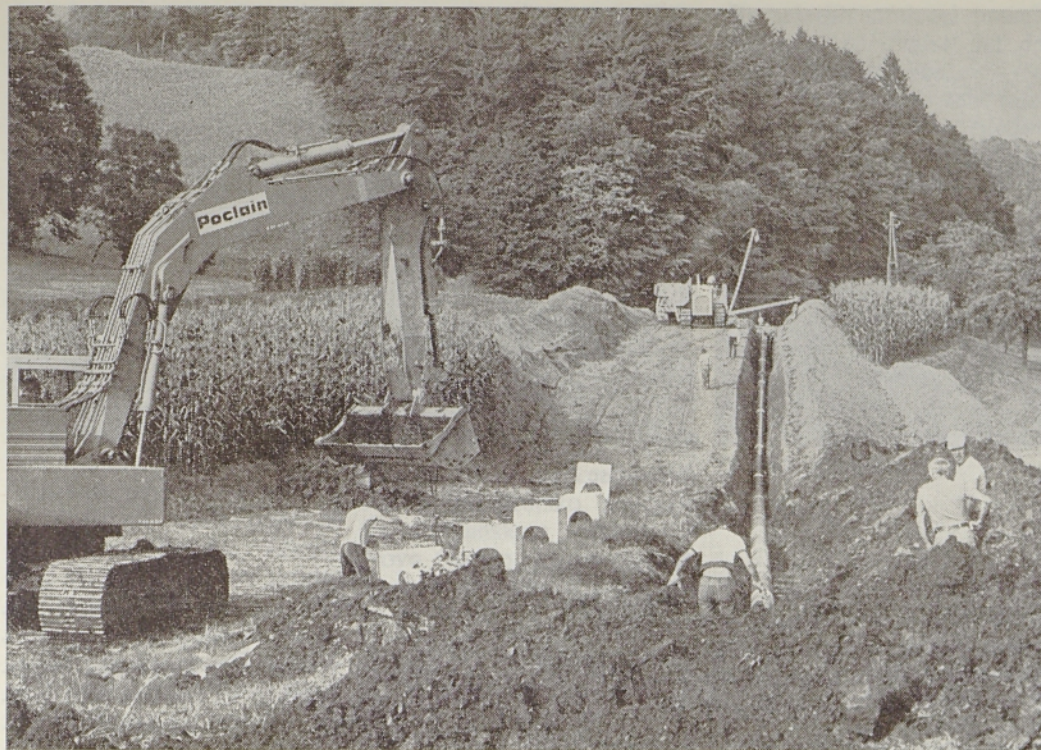
Podaljšek hitre ceste mimo CELJA do ARJE VASI, dolg 6,5 km, je praktično končan. Lahko bi ga izročili prometu, če se ne bi cesta končala pred gozdom med graščino Zalog in naseljem Mala Pirešica. Treba bo zgraditi še priključek na cesto Arja vas—Velenje, ki bo zelo zahteven, saj bo treba odstraniti približno 50 000 kubičnih metrov zemlje. Na otvoritev novega dela slovenske hitre ceste bo treba torej še počakati.

Organizirana ljubezen do cvetlic in zelenja se seli na Štajersko. Prihodnje leto bo republiška prireditev Hortikultura 78 v MOZIRJU. Mozirjani že zdaj urejajo Savinjski gaj na desnem bregu reke, ki bo postal trajen spomenik domačih in slovenskih vrtnarjev. Hortikultura 79 bo v Velenju, ki je že zdaj mesto zelenih nasadov, leta 1980 pa bo vseslovenska cvetlična prireditev v Celju, ki se namerava do takrat vsestransko polepšati.

V ŠTORAH blizu Celja so odprli novo tovarno traktorjev. Na leto bodo izdelali

Na željo naših bralcev objavljamo dve fotografiji iz Prekmurja: Lipovci in Bučkovci (prej Mala Nedelja)

Polaganje plinovoda med Trojanami in Lukovico (Črni graben)

10 500 traktorjev. V tovarni bo sprva zaposlenih 200 delavcev, pozneje pa 350. Nova tovarna je nastala v sodelovanju z italijanskim podjetjem Fiat. Več kot polovico izdelkov bodo prodali preko Fiatove prodajne mreže, ostalo pa doma.

V PTUJU so sezidali nov gasilski dom, ki ima 1800 kvadratnih metrov koristne površine. V novem domu bo dosti prostora tudi za druge organizacije in društva, poleg tega pa bodo v njem družinska stanovanja za tiste gasilce, ki bodo v stalni pripravljenosti. Računajo, da bo Ptuj v prihodnosti dobil poklicno gasilsko četo.

V ČRNI NA KOROŠKEM so imeli že 22. koroški turistični teden, ki ga je pripravilo turistično društvo iz Črne. Prireditve v tem tednu naj bi med turisti vzbudile več zanimanja za ta malce odmaknjen, toda nadvse lep predel Slovenije. Med obiskovalci je največ zanimanja požel že

tradicionalni sprevod kmečkih voz, na katerih so kmetje iz Koprivne, Javorja, Bistre, Tople, Podpece, Ludranskega vrha, Šentanela, Strojne, Črne in Mežice prikazali stara kmečka opravila in običaje kot so mlatev žita s cepci, štrajfanje rži, teritev lanu, peka kruha, kritje strehe s šintli, striženje ovac, pletenje košar in košev, delo v kovačiji, kuhanje apna, steljerajo itd. Tako so Korošci opozorili na svoje slikovite hribovske vasi, v katerih je obiskovalcem na voljo zadosti lepih turističnih sob v kmečkih penzionih, dobre domače hrane pa tudi veliko domačega mošta in borovničevca, kakršnega ni najti nikjer drugod.

Marles, lesna, stavbna in pohištvena industrija v MARIBORU bo letos postavila 30 montažnih vrtcev in 12 montažnih šol po vsej državi. V celoti je doslej v Jugoslaviji postavila že 180 vzgojno varstvenih objektov za 13 000 otrok.

Na SLADKEM VRHU so v tovarni Sladkogorska montirali šesti papirni stroj, ki je po velikosti med največjimi tovrstnimi stroji v Evropi. Zavzema dve tretjini nove dvorane, ki je dolga 88 m, visoka pa 22 m. Papirni stroj je visok 15 m. Delavci so ob njem videti kot pritlikavci. Sladkogorska se sedaj uvršča med največje proizvajalce papirja v Jugoslaviji in celo v Evropi. Računajo na občutno povečanje proizvodnje toaletnih rolic, kuhinjskih brisač, serviet, robčkov, plen in druge papirne konfekcije.

Na 15. kmetijsko-živliskem sejmu v GORNJI RADGONI so našli letos več kot 400 razstavljalcev, od tega jih je bilo 80 iz tujine in sicer iz devetih evropskih držav. Razstavljalcev bi bilo še več, če bi bilo na voljo več prostora. Vrh sejma sta pomenili živinorejska razstava in prodajna razstava plemenske živine. Največ zanimanja so poželi velika kmečka parada pa seveda tombola ter konjske dirke.

SIMBOL JUNAŠTVA TRETJE STOLETJE SINJSKE ALKE

Vsako leto v avgustu slave v Sinju zmago Cetinjanov nad premočno turško vojsko, ki je pridrla pod Sinj poleti 1715 pod vodstvom Mehmed paše Čelića. Prebivalci cetinjske krajine so se večidel poskrili po bližnjih gorah, le peščica Sinjanov se je zatekla v sinjsko trdnjavo nad mostom. Tu je pod vodstvom Ivana Filipovića Grčiča in Pavla Vučkovića polna dva tedna branila trdnjavo pred vdorom veliko močnejše turške vojske. Po mnenju nekaterih zgodovinarjev je turška vojska prenehala z obleganjem zaradi izbruha kužnih bolezni.

Letos je bila v nedeljo 7. avgusta že 262. sinjska alka, posvečena spominu na to zmago nad Turki. Zmagovalec letošnje alke je bil 23-letni Stipe Breko, ki je prejel za zmago prehodni srebrni ščit, darilo vsakoletnega pokrovitelja alke, predsednika Tita. Zanimivo je, da je zmagovalec letos prvičkrat sodeloval na tem tekmovanju.

Sinjska alka je viteška igra, ki jo lahko primerjamo tudi s številnimi »viteškimi« igrami po raznih deželah. Sinjani so jo še posebej radi prirejali tudi v čast raznim suverenom, ki so obiskali Sinj. Skozi stoletja je prireditve ohranila svečani značaj, mnogim tujcem je predstavljala drobec iz naše bogate zgodovine. Tudi v prihodnje bo sinjska alka ostala konjeniška igra, obenem pa bo predstavljala simbol junaštva tamkajšnjih ljudi, ki so se borili za svoj obstoj proti Turkom kot tudi proti fašističnim okupatorjem v zadnji vojni.

JOŽE MEJAC

Alkarski vojvoda na konju

Pogled na Brda skozi kojska vrata

Kamor se oko ozre, vsepovsod vinska trta

Rodna gruda je zelo lepa in zanimiva, rada pa bi, da bi kaj pisali od naših Brd. Jaz sem s Kojskega doma.

VIKTORIA PINTAR
VOLMERANGE,
LES-MINES, FRANCIJA

Pa se sprehodimo po Kojškem, briški vasi, položeni v vinorodne terase Brd, po tej vinski deželici, stisnjeni v žep med Sočo in državno mejo z Italijo. Iz Nove Gorice je treba napraviti kar krepak ovinek, če hočeš v Brda, domačini pa se seveda lahko poslužujejo številnih maloobmejnih prehodov.

V teh dneh v Brdih grozdje zori. Neštevilni vinogradniki, takšni, ki živijo samo od pridelka grozdja in takšni, ki so jim trte zgolj za užitek, so v mislih že stokrat stehtali letošnji pridelek, precenili, kako sladko je grozdje, z grozo pogledovali plesnive jagode in se veselili rejenih, kot otroška ritka napetih in z megleno tančico prevlečenih jagod. Te bodo dale kapljico, kakršne še ni bilo, menijo. Tako je na Kojškem, tako je po vseh Brdih. Kojsko daje s svojo glavno ulico, s svojimi visokimi in stisnjenimi hišami bolj podoben trga kot vasi. Balkoni, kamniti portali in drugi okraski arhitekture pričajo, da so tod živeli ljudje, ki so že na zunaj hoteli pokazati, da kaj veljajo. Tamariske, bršljani, glicinije in

REPORTAŽA NA VAŠO ŽELJO

BRICI SO OPTIMISTI

druge popenjavke ter z rožami okrašena preddverja in okna pričajo, da si tudi danes Kojščani žele lep zunanji videz.

Toda razgledujočega prišleka nekaj v kraju zmoti. Prostor ob starodavni cerkvi je čudno prazen. Tudi v dolgi vrsti hiš zijajo praznine. Nekaj starih hiš pravkar podirajo. Velik kup laporja, ki je bil nekoč vdolan v hišo, sameva ob cesti. Veliko hiš obdajajo gradbeni odri. Sredi vasi se vrte betonski mešalci. Nekaj hiš sredi vasi je na novo zastavljenih, pravkar so končali temelje in sedaj poganjajo kvišku novi zidovi. Od kod takšna vihrava sla po zidanju?

Tudi nepoučen bralec je bržkone že uganil, da je Kojsko hudo poškodoval potres, tako kot mnoge druge vasi v Brdih, zlasti Vrhpolje. Dvanajst hiš je bilo v Kojškem tako hudo načetih, da so jih morali porušiti, drugim zdravijo grozeče razpoke z železnimi in cementnimi vezmi. Koiščanom so še v spominu najhujši potresni sunki in zatem stotine manjših potresnih sunkov, ki so se jih že zdavnaj navadili. Sprva so vsi spali pod šotori, v prikolicah, na prostem, posamezniki celo v toplih gredah za hišami. Sedaj stanujejo najhujše prizadeti vaščani v gradu nad vasjo, ki so ga v ta namen na hitro usposobili.

Potresne stiske so Kojščane združile. Zavihali so rokave in začeli delati kot en mož. Najprej so si začeli obnavljati poškodovane domove in s pomočjo potresnega odbora in posojil zidati nove, nato pa so začeli misliti, kako bi dali svojemu kraju še lepšo podobo. Praznino, ki je zazijala okrog cerkve, bodo uredili v lep trg. S prostovoljnimi delom so utrdili in prenovili stranske ceste. In če se kdo delu izmakne, mu kar pošteno zamerijo. S skupnimi močmi so obnovili vaški kulturni dom, ki so ga nanovo odprli v pravkar minulih poletnih dneh. Vas je dobila tudi svojo telefonsko centralo.

Ivan Marušič, upokojeni poslovođa, sedaj predsednik vaškega odbora, je povedal, da se Kojščani na sestankih natanko pomenijo, kako bodo še bolje uredili svoj kraj. Še bolj bodo razvejali kanalizacijski sistem, ki so ga postavili pred leti. Vsi Kojščani pa si žele videti sredi vasi samopostrežno trgovino. Dokončno so se naveličali čakanja v tesni vaški trgovini. Radi bi si tako, kot je to mogoče drugod, v trgovini postregli kar sami. Tako odločno govore o bodoči samopostrežnici, da bržkone ne bo minilo dosti časa, ko se bo košatila sredi Kojškega. Kar se ne pomenijo na sestankih, se pomenijo v gostilni Pri

Matjacu, ki ima enega najlepših gostilniških vrtov v tem koncu Slovenije. V gostilni in na njenem vrtu tečejo pogovori o najnovejših dogodkih, o cenah sadja in grozdja. Tu je ob otvoritvi doma zaigrala briška godba na pihala, tu odmevajo zvoki kojskega jazz-orkestra (da, Kojsko ima svoj jazz-orkester) z zvenečim imenom Kobra. Čeprav je jazz starim vaščanom tuj, so na mlade glasbenike vseeno ponosni.

Bolj poučeni Kojščani, ki imajo vaško statistiko v glavi, naštejejo, da je v kraju 48 avtomobilov, 11 traktorjev, televizor pri vsaki hiši in nekaj že barvnih, da o kmetijskih strojih sploh ne govorimo. Pravijo, da je vse to zaslug služb. Če je nekoč večina ostajala doma na zemlji, danes večina hodi delat v Anhovo, vas pa ima tudi precej uradnikov v Novi Gorici. Avtobus, ki jih vozi na delo, ustavi takorekoč pred vsako hišo. Le še pet družin živi samo od zemlje, nič od služb. Zaščitene kmetije so pri Tominkovih, mi naštevajo, pri Kosminkovih, pri Pahorju, četrte kmetije se naštevalec ta hip ne more spomniti. Peti čisti kmet pa je Tone Flajban, domačin, ki se je izučil za ključavničarja, pustil poklic, si nakupil zemlje in začel kmetovati.

In ne samo to, Kojščani smatrajo, da je najbolj prizadeven kmetovalec, morda prav zato, ker je začel iz nič. Sedaj 46-letni Tone Flajban je predvsem vinogradnik, za-

družni kooperant. Pet tisoč trt raste na njegovem. To pomeni kakih 20 ton grozdja na leto, oziroma bo pomenilo, kajti tretjino teh trt je zasadil šele letos. Dve žlahtni kapljici prideluje; rebulo in merlot. Vse grozdje proda, tako kot vsi Brici, zadrugi v Dobrovem, za dom pusti le nekaj rebule. Doma je treba piti belo vino, menijo Brici. Poleg grozdja prideluje tudi češnje in breskve. Te prodaja na ljubljanskem trgu. Doma je bil odkup nereden, pa tudi ljubljanske cene so vsaj še enkrat višje. Nekateri drugi Kojščani pridelujejo še marelice in hruške. Včasih, pred desetimi leti, so prodajali sadje radi tudi v staro Gorico — za lire. Sedaj pa se jim zdi menjava v lire slaba. Kadar gredo v staro Gorico, ne gredo nič več po nakupih, ampak le na obisk k sorodnikom, ki so ostali za državno mejo.

Na vprašanje, kdaj se specializirani briški kmetovalec najbolje počuti, odgovarja Tone Flajban: Konec septembra ali v začetku oktobra, po trgatvi, ko je denar od prodanega sadja že doma, cena grozdju pa že določena. Človek si lahko izračuna, ali se je splačalo vse leto rigolati,

okopavati, prirezovati, škropiti, pleti...

Za tiste, ki ne vedo, zapišimo, da v Kojškem poznajo še vse stare jedi — golaž, joto s kislo repo, polento. Zlasti polento imajo nadvse v časteh. Pravijo, da mora biti bela. Nekoč so menili, da je polenta za reveže, danes mislijo, da je polenta luksuz. Če hočejo, da je ravno prav trda, jo je treba kuhati vsaj tričetrt ure. Kdo pa ima danes za kuho toliko časa?

Česa se v Kojškem najbolj vesele? Pravijo, da nove ceste, ki bo Kojsko povezala po italijanskem ozemlju z Novo Gorico. To bo tranzitna cesta, za katero ne bo treba potnega lista. Omogočil jo bo Osimski sporazum. Tovornjakom, ki so morali doslej v Novo Gorico po ovinkih, se bo skrajšala pot za več kot polovico. Za gospodarstvo vasi bo to nadvse pomembno. Kraj bo postal spet bolj dostopen turistom, tudi to ni od muh.

S katero dosedanje pridobitvijo pa so najbolj zadovoljni? Tudi na to vedo odgovoriti kot iz topa. Pred zadnjo vojno v Brdih ni bilo vode. »Brica vprašaj za vino, ne za vodo,« so govorili takrat. Bilo je res hudo, ko so v suš-

nih poletjih studenci presahnili. Zdaj že dvajset let dobivajo vodo iz Soče.

Kojsko dobiva v teh dneh prenovljeno podobo. Sledovi potresa bodo kmalu zabrisani. Ugotavljajo pa, da je potres zapustil sledove tudi v ljudeh: složnejši so kot prej. Potres jih ni premagal, nasprotno, če so prej mislili in delali bolj kot posamezniki, sedaj mislijo in delajo z družinimi silami, bolj kot prej mislijo na skupne koristi in manj na posamične.

JANEZ KAJZER

KOJSKO LEŽI NA 193 m NADMORSKE VIŠINE. PREBIVALCEV JE PO ZADNJEM POPISU 328, 194 MANJ KOT LETA 1910, KO JE BIL KRAJ NAJBOLJ NASELJEN. NA OBMOČJU DANAŠNJE KRAJEVNE SKUPNOSTI KOJSKO PA ŽIVI 1500 PREBIVALCEV MANJ KOT LETA 1910.

VAS IMA DOLGO ZGODOVINO, OMENJAJO JO ŽE LISTINE IZ LETA 1135. NA GRIČU JE NEKOČ STAL GRAD TABOR S ŠTIRIMI TRDNJAVSKIMI STOLPI. EN STOLP JE OHRANJEN IN JE SEDAJ CERKVENI STOLP.

V CERKVI JE KRILNI GOTSKI OLTAR IZ 16. STOL., OLTARJA IN FRESKE IZ 17. STOL. KOJŠČANSKI GRAD JE BIL SEZIDAN L. 1594. PRIPADALO MU JE NIŽJE SODSTVO. SPRVA JE BIL LAST CORONNIJEV, POZNEJE ATTEMISOV, ŽE PRED PRVO VOJNO DOMAČE RODBINE KUMARJEV. OD 1792 DO 1848 JE BILO V KOJSKEM SODIŠČE, KI JE DELILO PRAVICO VSEM BRDOM.

V MODERNI MARIJINI CERKVI SO BENEŠKE SLIKE. NA TRGU JE SPOMENIK GLASBENIKU SREČKU KUMARJU, NA NJOVI ROJSTNI HIŠI PA SPOMINSKA PLOŠČA. PRED PRVO VOJNO JE BILO KOJSKO KULTURNO IN GOSPODARSKO SREDIŠČE GORNJIH BRD. TU SO BILI ŽUPANSTVO, TRGOVINE, TOVARNA, SODAVICE, MLEKARNA, SEJMI, ČITALNICA, PEVSKO IN BRALNO DRUŠTVO, POSOJILNICA IN HRANILNICA, VARNARSKA ZADRUGA.

PO PRVI, ZLASTI PA PO DRUGI VOJNI JE KRAJ ZARADI BLIŽINE DRŽAVNE MEJE IZGUBIL PREDNOSTI. MED NOB JE KOJSKO Z BLIŽNJIM HUMOM, KJER STA BILI KOMANDA MESTA KOJSKO IN GOSPODARSKA KOMISIJA, VODILO PRVE PARTIZANSKE AKCIJE V BRDIH.

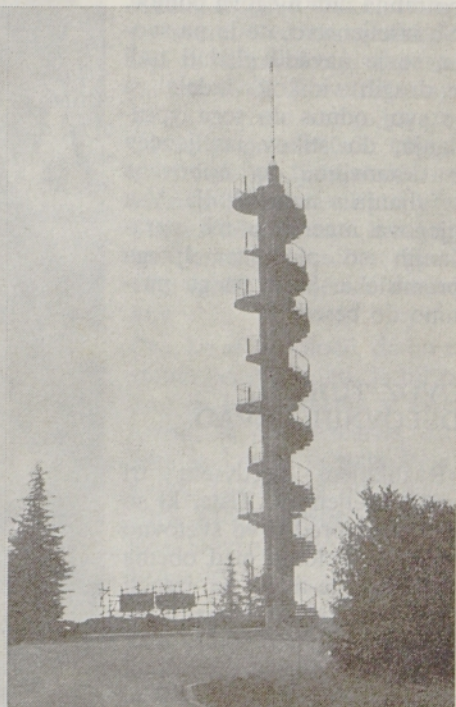
Znamenita sončna ura na kojski hiši

Obnavljanje po potresu

Razgledni stolp na vrhu Brd

Vedno znova moramo ugotavljati, da je slovensko izseljenstvo nadvse raznoliko, s katerekoli izhodišča ga opisujemo. Raznoliko je po času odhoda v svet, po vzrokih odhoda in po željah, ki so naše ljudi popeljale na tuje. V Švici, kjer živi naš rojak, ki ga želimo predstaviti, sicer živi bolj ali manj enotna skupina naših ljudi, po nekaterih podatkih jih je danes tam še okrog 2000, njihova značilnost je med drugim v tem, da je med njimi veliko izobražencev, inženirjev, zdravnikov in drugih visoko kvalificiranih strokovnjakov, prav vse pa v novem okolju cenijo in spoštujejo.

Dr. Dušan Florjančič, po rodu Ljubljčan, zdaj pa živi v Winterthuru v Švici, je postal izseljenec, kot sam pravi, bolj po naključju. Tja je prišel študirat, potem pa je ostal tam, in postal priznan strokovnjak. Tujci so ga »sprejeli za svojega«, ker so slutili, da jim bo koristil, priznali so mu vse njegove intelektualne in delovne sposobnosti. V Švici si je ustvaril solidne življenjske pogoje, ustvaril si je družino, se vživel v tamkajšnje razmere, kljub temu pa je ostal to, kar je bil ob odhodu — zaveden Slovenec. In slovenskega duha je znal vnesti tudi v družinsko okolje. Vedno je pripravljen pomagati tamkajšnjim slovenskim društvom, ki jim je vsekakor potrebna tudi njegova pomoč. Na izseljenstvo, ne le na svoje, se je navadil gledati tudi z drugih vidikov. Izdelal si je svoj odnos do tega vprašanja, do stikov izseljencev z domovino, do njihovega vživljanja v nova okolja. Vsa njegova mnenja o teh vprašanjih so plod temeljitega premisleka. Sicer pa ga pustimo do besede:

UVOZ TUJIH DELOVNIH NAVAD

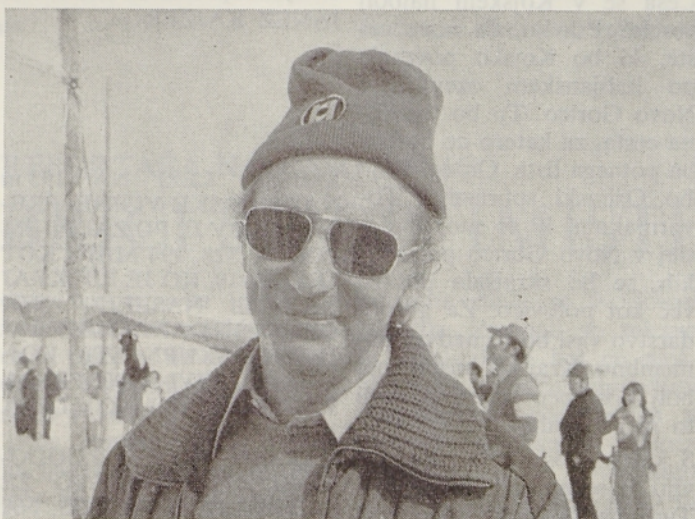
»Razlikujem predvsem tri vrste izseljencev. Tiste, ki so se izselili pred prvo svetovno vojno in deloma med obema vojnoma, le-ti so se izselili predvsem zaradi pomanjkanja, v drugo vrsto sodijo tisti, ki so se izselili takoj po drugi svetovni vojni, to so politični

DR. DUŠAN FLORJANČIČ

IZSELJENSTVO NI LE DOMOTOŽJE

Dr. Dušan Florjančič kot časomerilec na slovenskem veleslalomu v Švici

Dr. Dušan Florjančič z ženo

emigranti, zame avanturisti. Tretja vrsta so spet ekonomski izseljenci. Ta se deli na kratkoročne izseljence, ki jim nekateri pravijo zdomci, ti naj bi ostali v tujini od pet do deset let, in na izseljence, kakršen sem jaz sam.

Če pogledamo danes naše ljudi v Švici ali Nemčiji, vidimo, da so to ljudje, ki so šli na tuje predvsem iz finančnih razlogov. To so izučeni obrtniki, delavci, ki si želijo v kratkem času izboljšati predvsem svoje življenjske pogoje doma. Kot delavci so na tujem priljubljeni, spoštovani in v mojih očeh predstavljajo velik kapital domovine. Ko se odločijo za vrnitev v domovino, izstopijo iz geta, v katerem so živeli na tujem, in prinesejo domov tuje delovne navade, ki se včasih ne skladajo s socialističnim sistemom doma, po mojem pa ga to lahko veliko obogati. Po vrnitvi se jih veliko usmeri v samostojno obrt. To je lahko začetek srednje industrije. Njihovo delo je kvalitetno in odgovorno. Pogosto opazujem te ljudi tudi tukaj, v tujini. Izoblikovali so si svojevrstno etiko delovnega mesta, zavedajo se, da s svojim delom pomagajo tudi drugim.

Osebnostno mislim, da bi morala Jugoslavija te ljudi bolj vabiti domov in jim nuditi možnost, da razvijejo svoje sposobnosti, ker bi od tega lahko vsi imeli koristi.«

Rojaku, ki živi na tujem, se nenehno vsiljujejo primerjave življenja v obeh deželah, na kateri je navezan. S kritičnim očesom zna opazovati vse, zlasti pa svoje sorojake.

»Jugoslavija gre iz stanja še nedavne nerazvitosti s hitrimi koraki v industrializacijo,« nadaljuje dr. Florjančič, »zato rabimo ne samo visoke strokovnjake, ampak predvsem strokovnega delavca, ki zna tudi razmišljati. Če pogledamo Švico, vidimo, da vsa tista priznana kvaliteta dela v glavnem sloni na delavcu, na tradiciji. Le z delavcem, ki ima izdelane delovne navade, lahko dosežemo zahtevano kvaliteto.

Pa še eno vrsto izseljenca moram omeniti: to je finančno pohoten Slovenec. Ta je šel na tuje brez vsakega poseb-

nega cilja. Hitro hoče zaslužiti čim več, doseči višji status, kar se mu je v času visoke konjunktуре na zahodu pogosto posrečilo. Če pa ta človek pogleda nazaj, vidi, da ni dosegel ničesar — ne v jeziku, ne v poklicu ne v okolici. V tujini je ostal osamljen, in če se zaradi gospodarske recesije vrne v domovino, postane zagrenjen, ko vidi, da mu od tujine ni ostalo ničesar drugega razen avtomobila.«

SLOVENCIM SMO SLABI IZSELJENCI

»Kdo je pravzaprav izseljenec?« razmišlja dr. Florjančič. »Po mojem je danes malo pravih izseljencev. Zakaj? Slovenci smo slabi izseljenci. Imamo domotožje, zbiramo se v skupine, kjer ohranjamo domači jezik tudi v novem kraju. Tako prva generacija nikoli popolnoma ne obvlada jezika nove domovine, zato ostane na ravni, kjer je bila, to je na nizki stopnji pomožnih delavcev. Že druga generacija je popolnoma asimilirana in se pogosto izgubi v tujem morju.

Izseljenec drugega tipa je raziskovalec. Teh je v zahodnih državah veliko. Če je zmožen, ga družba hitro sprejme medse, kot tujec lahko enakovredno tekmuje z domačini. Od sebe mora dati maksimalne napore, če želi uspeti. Zahodna industrija to rada izkorišča. Tudi švicarska industrija se je vedno pomlajevala s tujci. Po eni strani je tem ljudem omogočila njihov intelektualni razvoj, po drugi strani pa jih je popolnoma pritegnila v svoje kolese. Za izseljenca srednjih let je po desetih ali dvanajstih letih prakse v inozemstvu zelo težko priti nazaj. Na tujem zasedaš visoko strokovno mesto, doma pa te gledajo kot tujca, človeka, ki je zapustil domovino v težkih časih, ki se je finančno okoristil in ki s svojim znanjem in mentaliteto moti domače strokovnjake. Posledica tega je, da naš strokovnjak, ki ga ne pritegnemo v domovino po osmih do desetih letih, za zmeraj ostane v tujini.«

Izseljenci, ki so na tujem uspeli, pogosto pomagajo drugim rojakom, neredko pa po-

magajo tudi pri prodaji izdelkov svoje matične domovine in drugače izpričujejo svojo narodnostno zavednost. Ali je tako tudi pri Slovencih? Kaj meni o tem dr. Dušan Florjančič?

»Del izseljencev se izredno hitro asimilira. Iz psihičnih ali tudi iz političnih razlogov hoče čim prej pozabiti na domovino in se potujčiti. Ta bolezen je pri Slovencih zelo razširjena. Zanj je prav gotovo več vzrokov: — ker se prehitro naučimo tujega jezika, ker se hitro prilagodimo tujemu okolju, ker smo včasih preveč ponižni, neredko pa tudi zato, ker še nismo našli čustva skupnosti. Tudi pri naših ljudeh v Švici pogosto vidim razdvojenost, katero je tujec vedno izkoriščal.

So pa tudi izseljenci, to velja tudi zame, ki skušajo pomagati rojakom z nasveti, predvsem tistim, ki pridejo ven za krajšo dobo. Želijo jim pomagati, kako bi se v tujini naučili čim več, kako bi koristno preživljali svoj prosti čas. Neredko jim posredujejo tudi pri zagotavljanju boljših delovnih mest.«

DRAGOCENI OBISKI IZ DOMOVINE

Kaj naj bi storila matična domovina, da bi obdržala stike z izseljenci?

»Politika, ki jo izvaja Jugoslavija in tudi Slovenska izseljenska matica, se mi zdi zelo pozitivna. Večjih finančnih podpor izseljenci ne potrebujejo. Nujno pa bi bilo potrebno, da bi se večjih izseljenskih prireditelj udeleževali tudi predstavniki delovnih organizacij, ki bi ljudem lahko povedali, kakšne bi bile njihove možnosti ob vrnitvi. Sestanki v času božičnih počitnic se mi ne zde najbolj posrečeni. Bolje se je srečati z ljudmi na tujem. Izseljenci visoko cenimo vse obiske predstavnikov iz domovine. Zelo smo razočarani, če ni nikogar. Seveda pa je treba te obiske dobro izkoristiti in nuditi izseljencem vse tiste informacije, ki jih najbolj zanimajo. Mnogi ljudje se zanimajo, kakšne možnosti bi imeli za delo in življenje po vrnitvi v domovino, ali bodo lahko odprli samostojno obrt, kupili zem-

ljišče in podobno. Ljudje postanejo računarji in treba jih je prepričati s konkretnimi podatki. Dolžnost domovine je, da jim vse razloži. Številni naši ljudje se zavedajo, kakšno svobodo imajo. Meje so odprte, to se danes razume že samo po sebi. In moram reči, da smo mnogi ponosni na to.«

OD ZAMISLI DO IZUMA

Po številu prijavljenih tehničnih izboljšav, izumov je naša država med zadnjimi na svetu, za kar je prav gotovo krivo tudi to, da te dejavnosti nismo razvijali dovolj načrtno ter da prijavljene izboljšave in izumi niso bili dovolj nagrajevani. V zadnjem času pa le kaže, da se marsikaj obrača na bolje. Po drugi strani pa je tudi znano, da se mnogi naši ljudje, ki so zaposleni na tujem, tam uspešno uveljavljajo kot inovatorji in izumitelji. Eden izmed takih je tudi dr. Florjančič iz Švice.

»Izumiteljstvo na splošno pada,« pravi o tem dr. Florjančič.

»Velikih, izrednih stvari vsaj v strojni industriji ni več. Sama proizvodnja pa daje toliko možnosti za izboljšave, da mnoge tovarne uvajajo posebne razpise za tovrstne predloge, ki so namenjeni tako strokovnjakom kakor delavcem pri strojih. V začetku so bili delavci skeptični, v zadnjem času pa se je razpoloženje popravilo, ker so ugotovili, da je delo tajno, komisija pa objektivna. Motiv za predložene izboljšave pa je vedno denar. Ko so ljudje videli, koliko je bilo predlogov in koliko je bilo izplačanega denarja, se je povečalo zanimanje.

Švica vse to ureja na svoj način: tu izum ni plačan, temveč je lastnina tovarne. V Nemčiji pa dobi izumitelj vse plačano, kakor oceni vrednost izuma posebna komisija. Prav gotovo je smisel vsake tehnične izboljšave in vsakega izuma v tem, da ga prijaviš. Šele potem lahko to koristi družbi in, če bo to tvoje delo plačano, tudi tebi.

Sam imam precej izumov, od tega pa nisem imel nič, ker so last tovarne. Že sam po-

jem izuma me je fasciniral, ker je to skrajni plod logičnega razvoja mojega delovanja. Največje plačilo je bilo veselje, če je bil moj izum realiziran.«

Dr. Dušan Florjančič je dr. žavljan Švice in Jugoslavije. V Švico je šel leta 1946 študirat. Sam pravi, da ni šel iz veselja, ker je to pomenilo, da se je moral odtrgati od svojih domačih, od svoje fantovske družbe. Prišel je v okolje, ki je bilo izredno trdo. Bil je sam. Zahteve na tehnični visoki šoli v Zürichu so bile izredno visoke, poleg tega pa je moral ponavljati tudi gimnazijsko maturo, ki mu je tam niso priznali. Kljub vsem oviram pa je študije končal v najkrajšem možnem času. Z 22 leti je bil najmlajši strojni inženir v svoji generaciji. Potem se je specializiral za aerodinamiko. Tu se je začela njegova kariera. Svetovno znani strokovnjak prof. Akaret je v njem zaslužil tujca, ki bi »krvno osvežil« švicarsko strojniško znanost. Svetoval mu je, naj gre vsaj za nekaj let v prakso, ker le praksa zori inženirja, in mu preskrbel delovno mesto v industriji. Leta 1958 je že postal šef razvojnega oddelka hidravlike pri tovarni Sulzer v Winterthuru. Pri tem podjetju je zdaj že 24 let. Zdaj je tehnični direktor oddelka črpalk v Sulzerju, kar pomeni, da je pod njegovim nadzorstvom švicarska in še sedem drugih tovrstnih tovarn po svetu. Doktorsko disertacijo iz hidravlike je zagovarjal leta 1968. Kot strokovnjak ga pogosto vabijo za predavatelja na različnih univerzah; tudi na ljubljanski univerzi je že predaval kot gost. »Ustvarjalno delo v industriji me izredno veseli,« pravi, »ker lahko delujem z materijo.«

Čas, ko se je odločil, da bo za stalno ostal v tujini, je bil po desetih letih bivanja v Švici. Oženil se je s Švicarko, družina je kmalu postala številnejša. Tako žena kot njegovi štirje otroci govorijo slovensko. Slovenija je vsem njihov drugi dom.

JOŽE PREŠEREN

Obrov je majhna in prijetna vasica v Materijski dolini, po kateri se vijuga že dve tisočletji cesta med Trstom in Reko. Kakor je ta cesta današnji polna turistov, ki prihajajo iz zahodnoevropskih dežel na Jadran, so po njej včasih ropotali vozovi starorimskih legij, poštnih kočij in vsemogočih drugih vojska — tod so se gibali avstrijski in francoski regimenti, tod se je ustavil Napoleon, ko je gradil svojo Ilirijo. Tod so divjali fašisti in Nemci, tod se je jugoslovanska ljudska armada pripravljala na osvoboditev Trsta.

Materijska cesta je bila vedno nadvse živahna in potemtakem ni nič čudnega, če še danes živi polno legend, ki so nastajale v tesni zvezi z njo in prebivalci tamkajšnjih vasi. Ena izmed legend — kdo ve, koliko jih je — pripoveduje tudi o trobentaču staroavstrijske vojske, ki je potoval s svojo enoto skozi Obrov v Karlovac. V Obrovu se je vojska ustavila, da bi si odpočila, trobentač pa je prenočeval v hiši pri Ivetinskih, ki stoji nekoliko nad sedanjo cesto v Obrovu. Potem ko si je vojska odpočila, je nadaljevala pot proti Karlovcu, od koder je bil trobentač tudi doma. Ko je nekaj časa hodil po Karlovcu, je lepega dne zagledal starca. Vznemiril se je in mu rekel: »Ali me, oče, ne poznate več?« A starček ga ni spoznal, ker sina ni videl že dolgih 24 let, kolikor je fant služil v vojski. Sin je bil žalosten, vendar je očetu v znamenje sinovske ljubezni kupil najboljši par volov, kar jih je videl. Oče je volove vzel, sin pa je izginil in ga niso videli nikoli več.

TROBENTANJE MED NEVIHTAMI

Od takrat dalje Obrovci slišijo med nevihtami trobentanje. Zakaj je trobentač izginil in zakaj Obrovci ob slabem vremenu še vedno slišijo njegovo trobentanje? To bo ostala večna uganka. Toda legenda prišepetuje neko simboliko, ne le Obrovega samega, marveč še mnogih brkinskih vasi. Mar legenda ne govori o nekem samouničenju zaradi razočaranja ali pa zaradi bole-

BRKINI NEKOČ IN DANES

ZAKAJ JE IZGINIL TROBENTAČ

LEGENDE POVEZANE Z ŽIVLJENJEM IN DELOM, UPANJI IN BREZUPOM

čega spoznanja krutosti človekove usode? Kaj ne pripoveduje o neki brezupnosti?

BOGASTVO UMA IN SRCA

Brkini so bogastvo uma in srca, človekove miline in njegove potrpežljivosti, vztrajnosti in trdoživosti, Brkini so kristalna gora vedrine in vedno obnavljajočega se optimizma. In tisto trobentanje bi lahko bila tudi vest, ki se prebujajo v temačnih dneh človekovega bivanja in je edino zagotovilo, da se človek res zaveda resnice o samem sebi in s tem tudi svojih napak in odlik, svojega dejanskega mesta v svetu, v katerem živi. Brkini so od pradednine pa do danes živa priča vsega, kar se je pomembnega dogajalo v našem koncu sveta.

V ta svet se je človek že od nekdaj rad naseljeval, tudi zaradi milega podnebja in plodne zemlje. Tu je na desetine gradišč, ki pričajo o kulturi iz železne dobe, o velikem razvoju že ob jutru civilizacije. Tu so ostaline iz antike, čeprav je spet res, da je to moč bolj slutiti, kakor pa prijeti, ker poteka čez Brkine neka nevidna črta, ki ločuje mehak svet od trdega. Na trdem je marsikaj ostalo, na mehkem pa skoraj nič. »Naša mehka zemlja kar sproti pogoltne vse, kar je staro,« pravi eden izmed mnogih razgledanih Brkinov, Tone Kusov iz Javorja nad Obrovom.

SREČANJE S TONETOM KUSOVOM

Tone Kusov je sploh človek posebne vrste. Lahko bi rekli, da je kmet in izobraženec hkrati pa pesnik in pisatelj, člankar in mislec, predvsem pa človek, ki »ve vse o Brkinih«, kakor pravijo o njem. Zdaj prenaša že sedmi križ. Okrog sebe vidi uganke in skrivnosti, vendar hoče vsem

priiti do dna. Življenje je zanj dramatično, veselo in pretresljivo in njegov vedno iščoči duh ga drži pokonci, da se vede kot mladenič.

Prvič smo ga spoznali, ko nas je opozoril na neko brkinsko posebnost in na to, kaj je iz nje nastalo danes. Pisal je, da so bila brkinska jabolka nekoč najbolj cenjena na svetu, saj so na prvi svetovni razstavi v Parizu dobila zlata odličja, »danes teh naših jabolč ne moreš nikjer več prodati.« Govoril je o tistih Nekega dne sva stala v njegovem sadovnjaku, se o vsem tem pogovarjala in si ogledovala zoreče slive. Brkini namreč niso znani samo po jabolkah. Njihove slive so slajše od bosanskih, iz katerih kuhajo po vsem svetu slavno slivovko. Najboljše slive rastejo v okolici Brčkega v Bosni in iz njih naj bi se iz kotlov privedla tudi najboljša slivovka na svetu. Toda ali je to res? Kdorkoli je kdaj poskusil brkinsko slivo, je moral priznati, da je sladka, tako sladka kot zlepa ne katera druga. Če pa poskusiš njihovo »kačjo slino«, žganje torej iz brkinskih sliv, boš v hipu pozabil na vse bosanske rakije. Potemtakem je najbrž res le brkinska slivovka tista, ki je najboljša na svetu. A kljub temu jo pozna tako malo ljudi. Tako malo kot brkinska jabolka.

NAJBOLJŠE — IN NEZNANO

In tega je še veliko. Na primer njihove kraške jame. Koliko skrivnosti je v njih in koliko lepote, pa skoraj nihče ne ve zanje. Vsi poznamo samo Postojnsko in Škocjansko jamo, teh jam ob Materijski dolini pa — kakor da jih ni. Nekaj pa vendarle je: pred Postojnsko jamo so v davnih časih prodajali kapnike, takrat ko lomljenje kapnikov še ni bilo vseprek pre-

povedano, samo v Postojnski jami tega nisi smel počenjati, zato so ljudje nosili cele koše kapnikov v Postojno iz — Gradiške jame na Obrovom. Pa spet: nedaleč od Obrova je opekarna. Se pravi bila je in uporabljala je bližnjo ilovico, ki je ena najboljših v deželi. Inštituti so jo ocenili za posebno dragoceno ilovico, ki je primerna celo za izdelavo zelo trpežnih oblog v pečeh, kaj šele za navadne zidake. Tudi kmetje so imeli opeko iz te opekarne najraje. Še danes pravijo, da se z njo ni mogla primerjati nobena druga. In vendar opekarna ne dela več. Pa ne zato, ker bi bilo zmanjkalo ilovice, temveč zato — lahko bi rekli že tudi tako — ker je pač v Brkinih, kjer je toliko stvari dobrih in celo najboljših, pa se nihče ne zmeni zanje.

Ti primeri dajo že dobro slutiti, da je bil ta del Slovenije nekoč silno živahen. Nekoč? Da, prišli so časi, ko se je že vse zdelo, da je v Brkinih življenja konec. Mnogo ljudi je vzela vojna. Brkini so med narodnoosvobodilno vojno zelo trpeli, vasi so bile razdejane, požgane, Nemci so tod zagrešili nekaj najgrozovitejših hudodelstev, kar jih je nazivem zagrešil v Evropi. Vemo o Lidicah, Ouradourju, tako malo pa vemo o sežiganju živih nedolžnih brkinskih kmetov, starcev in otrok.

MIR PO DOLGIH HUDIH ČASIH

Tudi takoj po koncu vojne dolgo ni kazalo, da si bodo Brkini opomogli. Zato ni čudno, da so se ljudje začeli bolj kot kdajkoli poprej spominjati starih, zlatih časov.

Le malo proč od Javorja, na Erjavčah — so se spominjali ljudje, kot je Tone Kusov — ni bilo nič manj kot 16 gostiln in življenje je plalo kot v sanjah.

Spominjati so se začeli, da so imeli v Javorju nekoč mitnico in pobirali od prevoznikov težke novce od tovorov soli, železa in vina.

Spominjati so se začeli, da so imeli v Javorju nekoč velik konjski sejem, na katerem so se vsako nedeljo zbirali kmeti in živeli lepo življenje. Po-

tem se očitno sejem ni več obnesel — kdo ve zakaj ne — in Javorci so sejem prodali Štivanem za eno samo kravo.

Morda ne bomo rekli prehudo, če rečemo, da so si nekaj malega Brkini tudi sami krivi, da je življenje za nekaj časa zastalo. Tačas ko so ljudje na Kozjanskem na veliko segali po posojilih, ki jim jih je država nudila kot nerazvitemu območju, so se nekateri Brkini strahoma spomnili italijanskih časov, ko je bilo posojilo presneto nevarna stvar.

POSOJILA NISO VEČ POŠASTI

Končno pa so najpogumnejši le segli po posojilih, da so si uredili nove sodobne hleve in se začeli ukvarjati s sodobno živinorejo, ki vrže več denarja, kot pa je Brkinom kdajkoli vrgla kakšna stvar — razen industrije, ki se je tudi začela v Brkinih hitro razvijati. Morda bo na rovaš teh dveh stvari počasi res treba pozabiti na nekdanjo slavo in lepe dni — spomini v bolečini in obupu ne bodo več nujen vsakdan — pozabiti na slive in jabolka in še na marsikaj, kar je bilo včasih dobro in lepo, danes pa nekako ne gre več v denar. Toda življenje bo zato manj mučno in obetavnejše. Res je, da si Brkini danes pomagajo največ tako, da je pri vsaki hiši vsaj eden zaposlen v kaki tovarni in da ni več čistih kmetov, torej ljudi, ki bi se ukvarjali samo s kmetijstvom.

Nič čudnega, če je podoba brkinske vasi že čisto drugačna, kot je bila včasih. Povsod vidiš nove hiše, obnovljena poslopja, stroje. Tu je nov vodovod, skoraj povsod jim sveti električna, ceste hitro asfaltirajo, pa najsi so še tako zakotne.

PODRTO STRAŠILO NA GAVGJEM VRHU

Tatre, ta vas z nenavadnim imenom (kakor je v Brkinih še toliko nenavadno zvonečih imen, izvirajočih povečini še iz keltsko-ilirskega obdobja), so bile nekoč ena najbogatejših vasi. »Še pogledati nas niso hoteli, ostale Brkine,« se spominja Tone Kusov. Prav te Tatre so po vojni ma-

Tone Kusov med svojimi slivami

Brkinska pokrajina

Motiv iz brkinske vasi

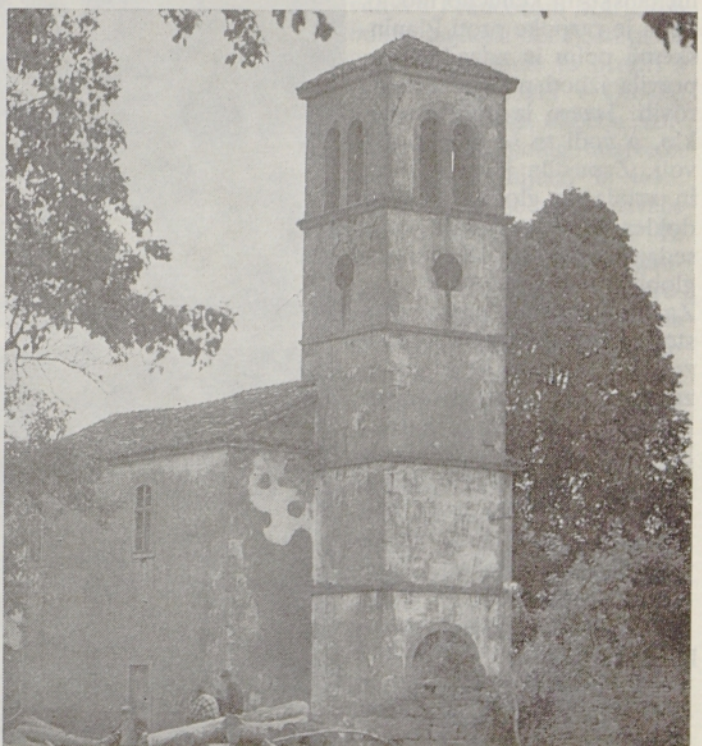
lodane izumrle. Življenje je zastalo in delo se ni zganilo nikamor. Zdaj je v Tatrah že vse videti drugače. Tam trenutno domuje mladinska delovna brigada in napeljuje vodovod. Z vodo pa se počasi vrača tudi življenje.

Nekaj časa se je precej govorilo, da v Brkinih živi čedalje manj ljudi, da mladi trumoma beže v večje, razvitejše kraje. Morda to še velja za kako vas, za Javorje nikakor ne. Tu je tak živžav kot kje v mestu. Otroci, kolikor hočeš. Mladina je doma. Imajo igrišče za odbojko in nogomet. Samo v Javorju, ki ima le 56 hiš, je kar 29 šolarjev. Kak streljaj od Obrova je tako imenovani Gavgji vrh. Nekoč, še v osemnajstem stoletju, so pod tem vrhom na stari cesti, katere obisti so še iz starorimskih časov, razbojniki vztrajno napadali poštno kočije in jih praznili. Ropali so in ropali in nihče jih ni mogel ugnati. Pogosto so kakega ujetega roparja sicer tam zgoraj na Gavgjem vrhu obesili, a to ni zaleгло. Cesta je bila prav tam speljana skozi tesen usek, iz katerega ni bilo moč slišati vpitja na pomoč.

Pa so Obrovci našli rešitev: ker ni pomagalo nič drugega, so lepega dne cesto speljali mimo Gavgjega vrha, kjer poteka še danes. Od takrat je tu mir.

Brkini se torej po mučnem obdobju spet našli sami sebe. Naj trobentač ob slabem vremenu še tako trobenta — morda pa je ravno zaradi tiste trobente življenje na novo zaplalo v teh krajih, kjer trobenta obuja vest in spominja na slabše čase.

JUŠ TURK

Redki so tisti turisti, ki so preživeli počitnice v Jugoslaviji, ne da bi si ogledali Postojnsko jamo, kot so redki tisti domačini, ki se še nikdar niso podali v njen hlad, med njene lepote. V poletnih mesecih je pri vходу vedno vrvež, tolikšen, da so vodniki, ki popeljejo v jamo nekaj tisoč turistov na dan, zvečer upravičeno utrujeni. Vlak za vlakom odhaja v jamo, po poteh si sledi skupina za skupino, razvrščene po narodnostih prisluhneje vodniku, ki razlaga, razkazuje in odgovarja na vprašanja. Pozimi obisk močno upade, a se še vedno nabere ljudi za dva obiska na dan. Vodniki, navajeni trdega dela od poletja pa tudi tokrat ne držijo križem rok. Učijo se tujih jezikov in popravljajo jamske naprave, pripravljajo se na novo sezono, ki zna biti celo boljša od lanske.

PODZEMLJA JE ZA DOBRIH ŠESTNAJST KILOMETROV

Reka Pivka, kasneje Unec in končno Ljubljana, ki priteka izpod Snežnika, je na robu izrazite kraške postojnske planote naletela na oviro, skalne sklade griča Soviča. V davni je voda tod zastajala, nastalo je jezero. Toda mirna je bila le gladina, v globinah pa je voda razjedala s svojo mehansko in kemično močjo, širila je razpoke proti Planinskemu polju in nazadnje napravila izhod po podzemskih rovih. Jezero je počasi odteklo, a vodi to še ni bilo dovolj. Zapustila je svoje rove in vrtala še globlje in niže, dokler si ni napravila svoje sedanje struge, 18 metrov globlje pod vhomom.

Za njo so ostali prazni prostori, kilometri rovo in podzemskih dvoran, ki se jih je zdaj polastila s površja pronicajoča voda. Kar je z divjo in grobo močjo izdolblja in porušila njena predhodnica, skuša pronicajoča voda spet zapolniti. Ne z divjo močjo pač pa nežno, počasi. V izvotljenih prostorih so začeli rasti kapniki, stalaktiti s stropa in stalagmiti s tal. Ponekod sta se viseči in stoječi kapnik združila in nastal je steber, stalagnat, nekje debel in mo-

POSTOJNSKA JAMA

NENAVADNE LEPOTE PODZEMLJA

gočen, drugje spet tenak in krhek. V to nežno ustvarjanje je včasih posegla zemlja s svojo divjo močjo, potresom. Velikanski stebri so padali in se lomili kot vžigalice, trudo in sto tisočletij je bil v trenutku razdejan. Kapljice pa so padale naprej, graditi je bilo treba od začetka, na padlih velikanih je zraslo več manjših kapnikov, ki se kot njihovi predniki vzpenjajo proti stropu.

Mnogo pozneje je v to ustvarjanje posegel človek, ki je v jami našel zatočišče, seveda le minimalno, saj je bil v svoji majhnosti neobglen proti ogromnim kamnitim gmotam.

Marsikje lahko sledimo podzemski reki do sifona ali smrka, kamor se ob posebnih pogojih lahko spustijo le potapljači. Če so ti sifoni pre-

dolgi ali preozki, si je narava za njimi obdržala košček deviškega sveta, kamor bi sicer rad stopil človek raziskovalec, a mu je onemogočeno. Med obema vojnama, ko je Primorska vključno s Postojno in njenim jamskim sistemom ostala pod Italijo, je italijanska vojska razvijala fantastične načrte, da bi povezali Postojnsko jamo s Planinsko in da bi po podzemski cesti neopaženo prevažali vojaštvo na jugoslovansko mejo v Planino.

VALVASORJU SO SE JEŽILI LASJE

Kot prvega znanega raziskovalca Postojnske jame bi lahko imenovali Valvasorja, ki je v svojih časih raziskal in opisal kakih sedemdeset slovenskih jam, med njimi tudi

del Postojnske. V svojem poročilu navaja, da je bil vsaj dve milj globoko, s čimer seveda pretirava. Piše, da je ta jama od vseh, ki jih je videl, najbolj strahotna. »Cepi se v mnogo hodnikov in votlin, ima izrazito globoka brezna, vsepovsod pa kamnite stebre s pošastnimi podobami, da se vsakemu, ki jih zagleda, naježijo lasje,« nadaljuje fantastično poročilo.

Za Valvasorjem se je mudil v jami Nagel, nemški matematik, ki je raziskoval Kras po naročilu cesarja Franca, moža Marije Terezije, ta pa je vhodni del že bolj realistično popisal. Sledil mu je francoski znanstvenik Baltazar Hacquet, ki mu je uspelo priti v jamo skozi Pivkin požiralnik. Zavrnil je Valvasorjevo poročilo o pošastih in svojega utemeljil z znanstvene strani. Tudi vodniška služba je že stara obrt. Premožne popotnike, ki jih je mikal podzemljski svet, so že v osemnajstem stoletju vodili v jamo okoliški kočarji, da so si s tem nekaj zaslužili.

V znanstvenem svetu pa je zaslovela jama, ko je postojn-

Turisti se odpravijo na ogled jam z električnim vlakom

Ena od podzemskih dvoran

Eden izmed kapniških velikánov v Postojnski jami

ski okrožni blagajnik Jeršino-
vič našel v Črni jami človeš-
ko ribico. Najdišče je ovred-
notil šele njegov prijatelj
Hochenwart, ki se je po-
membnosti najdbe zavedal.
Črna jama je zasenčila takrat-
ni najdišči človeških ribic Vir
pri Stični in Lintvern pri Vrh-
niki. Ljudska domišljija je
menila, da so človeške ribice
mladiči podzemskih zmajev,
odtod ime Lintvern.

ZA TURIZEM JE KRIV CESAR

Za razvoj postojnskega turiz-
ma je pravzaprav »kriv«
avstrijski cesar Franc I., ki se
je na poti v Trst 16. maja
1816. leta ustavil v Postojni.
Postojnska gospoda mu je že-
lela pokazati svojo znamenitost,
zato je največji ljubitelj
narave Jeršinovič najel nekaj
bajtarjev, ki so že prej vodili
turiste v jama, da bi cesarju
svetili. Ko so se prvič spu-
stili do deroče Pivke, so kma-
lu sprevideli, da daleč ne bo-
do prišli. Usmerili so se dru-
gam in ponovno odkrili Imen-
ski rov, ki je bil že dolgo za-
puščen. Našli so zasigano člo-
veško okostje, razne predme-
te in še več drugih kosti, ki
so brez dvoma pripadale izu-
mrlim jamskim medvedom.
Cesarju je bila jama tako
všeč, da jo je spet obiskal dve
leti pozneje. Tudi tokrat so
isti delavci urejali stezo in
nameščali luči. Po več ne-
uspešnih poskusih je Luka Čeč
splezal na visoko skalo in
neznanokam izginil. Prijatelji
so že mislili, da ga je pogol-
nila takrat narasla reka spo-
daj v prepadu, Čeč pa se je
čez čas vrnil in ves iz sebe
poročal o paradižu, ki ga je
našel.

Zgodilo pa se je, kot se v ta-
kih primerih rado dogaja.
Čeč je bil reven kočar, Jer-
šinovič pa premožen meščan,
zato so najdbo pripisali nje-
mu. Zaradi zahrbtnih govo-
ric, ki so se začele širiti in so
blatile Jeršinoviča, so oblasti
pet let pozneje uvedle pre-
iskavo. Zaslišali so cestnega
nadzornika Jakoba Vidmarja,
ki je bil takrat zraven in ta
je pod prisego povedal resni-
co. Žal pa se ni mogel spom-
niti datuma, tako da ne ve-
mo zagotovo, kdaj je bila
jama odkrita. Najverjetneje

je bilo to 13. aprila 1818
leta, ker je cesar šestnajstega
prenočeval v Postojni.
Oblasti so jama nemudoma
zaprle, da bi preprečili po-
škodovanje kapniških tvorb,
gradnjo turističnih naprav v
jami pa so zaupali Jeršinovi-
ču, ki je takoj dal zgraditi le-
sen most čez Pivko in zava-
rovati steze. Slovesno je jama
odprl avstrijski prestolona-
slednik Ferdinand. Takoj so
uvedli vpisno knjigo obisko-
valcev, da imamo točno evi-
denco. Leto po otvoritvi si je
jama ogledalo 114 imenitni-
kov s služinčadjo, ki pa ni
vpisana.

PO JAMI ZA EN GOLDINAR

Vse poti v jami in cesta do
nje pa so bili vzorno naprav-
ljeni, ko je v Ljubljani zase-
dala Sveta aliansa in so v Po-
stojni pričakovali obisk vseh
treh vladarjev. Teh nazadnje
ni bilo, prišla pa sta dva od-
ličnika z ruskega dvora. Jer-
šinovič, ki je bil prvi uprav-
nik jame, je dobil v dar za
požrtvovalno delo dva bri-
ljantna prstana. To je dvig-

nilo val govoric in podtikani
med njegovimi nasprotniki, ki
so mu očitali, da izkorišča
jama v svojo korist, čeprav je
za ureditev jame zapravil ves
svoj denar. To ga je tako pri-
zadelo, da je zapustil uprav-
niški položaj, se preselil v
Sombor in kmalu umrl. Na-
sledil ga je Schaffenrath, nad-
zornika pa sta bila Šibenik in
Vesel, ki sta bila edina pis-
mena. Luka Čeč, ki je bil ne-
pismen, pa je kljub odkritju
ostal do smrti preprost vod-
nik.

Ker so bili dohodki od vod-
niške službe nizki, so vodniki
zaposili oblasti, naj jim do-
volijo dosmrten monopol nad
vodniško službo, da bi s tem
zagotovili sebi in družinam
vsaj minimalen, a gotov doho-
dek. Oblasti so prošnjo zav-
rnile, ker so se bale samo-
volje vodnikov, da bi ti ne
lomili kapnikov za prodajo.
Kmalu je izšel tudi predpis,
ki je prepovedoval lomljenje
kapnikov. Da pa bi zadovo-
ljili želje premožnih obisko-
valcev, so lomili kapnike v
takrat neturističnih delih ja-
me.

Za običajen obisk v sprem-

stvu dveh vodnikov je bilo
treba odšteti dva goldinarja,
če pa je kdo naročil posebno
razsvetlavo, je plačal do pet-
inštirideset goldinarjev. Ker
si mnogi, preprostejši ljudje
jame za ta denar niso mogli
ogledati, je uprava uvedla
množične obiske na binkoštni
ponedeljek, kar je stalo le en
goldinar po glavi. V vabilu,
nekakšnem prospektu je med
drugim pisalo: To pestro ču-
do bodo tudi letos osvetlje-
vale neštete sveče in svetilke,
več ogleda vrednih delov ja-
me pa bo tokrat prvič raz-
svetljenih... Razen tega bo
skrbela gostilna »Pri ogrski
kroni«
na željo vsakomur
čimboljše prenočišče. Vstop-
nina znaša en goldinar, hva-
ležno pa se sprejemajo vsa
predplačila dobrotnikov v ne-
omejenem obsegu.

NAZADNJE DRŽAVNA LAST

Ob odkrivanju in zgodnjem
turizmu od jame ni bilo de-
narja, zdaj pa je začel priha-
jati v velikih množinah. Vnel
se je boj med lastniki parcel
nad jama in občino, hkrati
pa tudi med občino in okrož-
jem. Konec tem prepriam je
napravil cesar, ki je jama po-
državil.

Človek pa je raziskoval na-
prej. Leta 1889 je bil v Po-
stojni ustanovljen jamarski
klub Anthron, ki je v sodelo-
vanju s Francozom Martelom
odkril najlepši del Postojnske
jame, Lepe jame in prodril s
splavom po Pivki v Otoško
jama. Našli so okostja izu-
mrlih živali, poleg medveda
tudi jamsko hijeno in leva.
Zanimali so se za še živeče
jamsko živalstvo, saj je že
Luka Čeč našel prvega jam-
skega hrošča. Znanost je pre-
kinila vojna, ki je težila, da
bi objekt služil njenim na-
menom. Leta 1917 so ruski
ujetniki kopali rov med Po-
stojnsko in Črno jama, ki so
ga šele čez pet let končali
Italijani. Med drugo svetovno
vojno je jama pretresla eks-
plozija, ko so partizani, ki so
prišli noter skozi Črno jama,
zažgali Nemcem skladišče le-
talskega bencina.

TEKST IN SLIKE:
JANEZ ZRNEC

Prihodnje leto bo minilo natančno pol tisočletja, odkar je postala Višnja gora mesto in njeni prebivalci meščani. Naj bo to uvodoma zapisano, saj so meščani višnjegorski na to sila ponosni in bog mi je priča, da bi jim ne upal pred oči, če bi se to pozabilo zapisati. Mesto so in to drugo najmanjše v Sloveniji (za Kostanjevico), z nekaj več kot petsto dušami pri zadnjem štetju. In ker strokovnjaki prerokujejo, da bo število z leti še upadalo, so Višnjegorci zastavili vse sile, da bi se to ne zgodilo. Sam župan, uradno je to predsednik krajevne skupnosti, ima pet otrok in ni se bati, da bi ta rod izumrl.

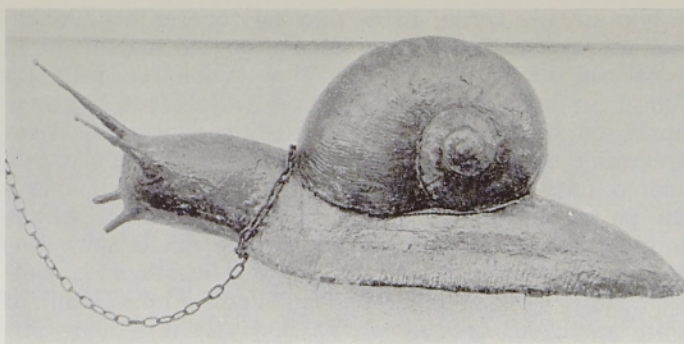
Če Višnjegorcev ne dražite z mestom (sedež občine je namreč v Grosupljem, ki pa je vas), in če jih ne dražite s priklenjenim polžem, so to sila prijetni ljudje, vedno pripravljene za šalo. Kar spomnite se kozlovske sodbe v Višnji gori, ko je modri sodnik višnjegorski obsodil Lukeževega kozla na petindvajset batin po njegovi senci, ker zelja ni jedel, bi pa seveda ga, če bi mogel preko plota. Ali pa: so Višnjani imeli svoje gauge, saj so bili mesto, Žužemberčani pa ne, ker so bili samo trg. Pa so svoje lumpe hodili obešati ali v Novo mesto ali Ljubljano, najbližje pa je bila Višnja gora. In so prosili očete višnjegorske, če bi enega lumpa lahko na njihov štrik obesili.

So mestni očetje glave vkup deli in dovolj jim je bilo žužemberškega izposojanja pa so modro razsodili: »To pa ne, kajti naše gauge so samo za nas in naše otroke!«

No in najnovejša: (prošnja, ki je prispela na krajevno skupnost) Podpisani ta in ta prosim, da mi mestni očetje odobrijo in zagotovijo to in to parcelo, v kateri bom (namesto datuma so pikice) po zadnjem vzdihljaju pokopan.

In takih šaljivih, ki so se prijele Višnje gore skozi dolga stoletja ni ne kraja ne konca.

Verjetno pa ga ni mesta, ki bi imelo tako znan simbol (tudi v štampljki krajevne skupnosti je) kot Višnja gora.

500 LET VIŠNJE GORE

POLŽ BO OSTAL NA VERIGI

Koga drugega kot z verižico baržun ter priklenjeno na lesen podstavek z zlato verižico. Iz te hišice so potem mestni očetje pili ob slovesnih prilikah, vse dokler je nekdo ni ukradel. Simbol mesta pa je postal polž na verigi.

V času turške nevarnosti v naših krajih so se tržani preselili iz spodnjega Starega trga na grič, kjer je Višnja gora postala mesto.

TRŽANI SO SE
PRESELILI NA HRIB

Kraj, kjer je današnje mesto, je bil naseljen že v predzgodovinski in potem v rimski dobi. Na Gradišču je stala keltska in za njo rimska utrdba, ki je varovala cesto iz Emone v Neviodunum. Tu nekje ob njej je stalo tudi mesto Magniana. Za Rimljanom nam ostane nekaj temnih stoletij, dokler se tu niso pojavili prvotni gospodje višnjegorski, ki so se na svojih kranjskih posestvih naselili v dvanajstem stoletju. Prvotni sedež te rodbine je bil na gradu Pux v gornji dolini reke Mure, potem pa se je veja te rodbine preselila na posesti, ki so jih dedovali po krški grofici Hemi. Tudi ime so privzeli po Višnji gori, saj že leta 1152 zasledimo imeni Weicelberg in Wisilperc. Že sredi dvanajstega stoletja so razširili meje Kranjske preko Gorjancev v Belo krajino, ki je takrat še pripadala Hrvatski. Sezidali so tudi stiški samostan. Moško potomstvo višnjegorskih plemičev je izumrlo z Albertom po letu 1202, njegova hči pa se je poročila z istrskim mejnim grofom Henrikom Andeškim. Ko je Zofija Višnjegorska ovdovela, je odšla v samostan, premoženje pa je zapustila črnomaljski župniji.

Poznejši višnjegorski vitezi so bili vazali lastnikov ozemlja in gradu, ki je bil nekaj časa v lasti goriških grofov, nato pa Habsburžanov in Celjanov. Leta 1528 so grad napadli Turki, a so jih vojaki Žige Višnjegorskega uspešno odbili. Isti Žiga se je proslavil v bojih proti Turkom pred Dunajem leto pozneje. Manj sreče pri ravnanju s Turki je imel njegov naslednik Fridrik, ki so ga v bitki pri Budackem l. 1575 Turki skupaj s Herbertom Turjaškim ubili. Glavi so kot bojni trofeji odnesli v Carigrad in šele za visoko odkupnino so ju vrnilo svojcem na Turjak.

Obenem z gradom, katerega razvaline danes otožno zro s holma na dolino, je raslo tudi mesto. Kmalu za gradom listine omenjajo Stari trg, ki je dobil trške pravice 1269.

leta. Cesar Friderik III. je 1444. leta te stare pravice potrdil, dodal pa je še svobodno volitev trškega sodnika. Zaradi vse večje turške nevarnosti so se tržani začeli seliti na bližnji grič, kjer je zrasla današnja Višnja gora, ki jo je 1478. leta isti cesar povzdignil v mesto. Takrat so dobili tudi močno obzidje ter pravice mitnin in carin.

Mesto je naglo raslo, saj je za vse podložnike veljalo pravilo, da za mestna vrata oblast fevdalnega gospoda ne seže. Tlačan, ki je pribežal v mesto, je bil svoboden. V šestnajstem stoletju so bili obrtniki organizirani v štiri cehe: kovaški, krojaški, usnjarski in čevljarški, od katerih je bil prvi najstarejši, slednji pa najštevilnejši, saj je imel svojo zastavo, svoj dom, v cerkvi pa celo svoj oltar.

Tudi trgovina je spodobno cvetela. V časih turških nevarnosti je mesto pridobilo

tudi na vojaškem pomenu, v njem je bila močna posadka in skladišče vojaškega materiala, namenjenega Vojni krajini.

MESTO BO V PRAZNIČNI OBLEKI

V sedemnajstem stoletju je pričelo mesto očitno nazadovati in nikoli več ni doseglo prejšnjega sijaja. Že v Valvasorjevih časih je bilo v mestu precej zapuščenih in podrtih hiš. Odslužil je tudi slaven grad, ki je 1573. leta prišel v roke Turjačanov.

Leta 1778 so postavili v dolini novega, ki se je ohranil do danes. Še dva dogodka sta pomembna za Višnjo goro: francoska okupacija, ko so bili okrog mesta hudi boji in pa 1893. leto, ko je v dolini pod mestom stekla železnica. Za tiste čase je bila od mesta kar oddaljena.

Tako je mestece priživetarilo do petstoletnice. Naštevajo, kaj vse jim manjka: telovadnica, ki jo gradijo, dobro založena trgovina, večja pošta, šola in vrtec in tudi kopališče, staro s kampingom je že premajhno in zastarelo. Precej od tega bodo podjetni meščani že imeli za praznovanje petstoletnice, nekaj pa bo ostalo nerešeno za naprej.

Po pripravih za praznovanje kaže, da ne bo šlo mimo tako tiho kot pred osmimi leti sedemstoletnica trških pravic. Sicer pa bomo videli prihodnje leto.

Samo mesto in vseobsežno zaledje je takorekoč tudi turistično neizkoriščeno. Meščani prav zdaj tuhtajo, kaj bi si izmislili, da bi turisti od blizu in daleč drli v Višnjo goro in tam praznili svoje mošnjičke. Seveda jim bo treba kaj ponuditi. Bo to slikovita, gozdnata okolica, bo to edinstvena arhitektura mesta,

ki bodo to gostinski obrati, ki jih sicer ne manjka, vendar bi bil lahko kakšen več.

Regionalni zavod za spomeniško varstvo je pripravil dokumentacijo za popravilo večine fasad v mestu, če pa se bodo meščani za delo resno zavzeli, bodo lahko vsaj za turiste obnovili nekaj starih obrti, ki so bile včasih zelo znane. Domiselnosti in šegavosti jim od nekdaj ne manjka. Le polž bo ostal priklenjen... saj lahko še koga ugrizne, pobegnil pa ne bo več!

TEKST IN SLIKE: JANEZ ZRNEC

Slikovito mestno jedro Višnje gore bodo za praznovanje petstoletnice mesta še polepšali, uredili fasade in odprli prodajalne spominkov nekoč znanih višnjegorskih obrti.

Na gradu Podsmreka nedaleč od Višnje gore je stalna zbirka izdelkov slovenskih lončarjev, občasno pa prirejajo tudi druge etnografske razstave.

Tudi čipkarstvo ali bolje izdelovanje čipk na Slovenskem je stara slovenska obrt in nas nanjo opozarja že Valvasor 1686. leta, ko omenja, da izdelujejo v Ljubljani mnogovrstne nizozemske in beneške čipke, ki jih potem prekupčevalci raznašajo po vsej deželi.

Po ugotovitvah Marije Makarovič je doslej najstarejši znani pisani dokument o klekljanju čipk iz Idrije iz leta 1696; ta pravi, da so podeželski kramarji prinašali v Idrijo živež v zameno za čipke. Vedno večje povpraševanje po klekljanih čipkah, po drugi strani pa izboljšanje žganja idrijskega živega srebra, zaradi česar so idrijske žene izgubile dodatni zaslužek pri rudniku, je navedlo idrijske žene, da so se vedno bolj oprijemale klekljanja.

Nadaljnji viri pričajo, da se je v 19. stoletju razširilo klekljanje čipk še na vso idrijsko okolico in je proti koncu stoletja zajelo Cerkljansko in področje Trnovskega gozda, na prehodu v 20. stoletje pa še Selško in Poljansko dolino ter še nekatere druge kraje.

Izdelovanje klekljanih čipk je bilo na začetku prepuščeno tako po strokovni, kot po organizacijski strani samo sebi. Šele cesarica Marija Terezija je poskrbela za dvig našega klekljanja, posebej za ustrezno strokovno izobraževanje. Na čipkarski šoli v Idriji, ki je bila ustanovljena 1876. leta, je bila prva učiteljica rudarjeva hči Ivana Ferjančič. Zanimanje za strokovno izobraževanje pri izdelovanju čipk je iz leta v leto naraščalo. Tako je imela čipkarska šola v Idriji v letu 1909 kar 1532 učenk.

Ugotavljanje tehnološkega in formalnega razvoja naših klekljanih čipk je precej zamotano, ker je treba upoštevati tuje vplive in spoznavati domače ideje ter razločevati posnemanje od soustvarjanja. Že pri površnih primerjavah ohranjenega gradiva iz 18. in 19. stol. spoznamo, da so renesančne čipke različnih nizozemskih in italijanskih čipkarskih središč, v največji meri bruseljske, beneške in milanske, pa naj bo to po češkem ali avstrijskem po-

Čipkarica Antonija Romovš iz Železnikov

SLOVENSKA DOMAČA OBRT

ČIPKE IZ ŽELEZNIKOV

sredništvu, sodelovale pri tehnološkem in formalnem izoblikovanju naših klekljanih čipk.

V Železnikih, nekdanjem starem železarskem trgu v Selški dolini, smo obiskali 72-letno muzejsko uslužbenko Antonijo Romovš, ki spada v eno prvi generacij čipkaric v tem kraju, saj pravi, da kleklja že od svojega petega leta.

»Te obrti me je učila sestra. Pozneje pa sem hodila v čipkarsko šolo v Železnikih, ki

je bila ustanovljena 1907. leta in je na žalost prenehala z delom leta 1960. Šolala sem se dvanajst let. Toliko je namreč potrebno, da se obvlada ta zahtevna večšina. Čipke v Železnikih so nadaljevanje izdelovanja klekljanih čipk v Idriji. Motivi so isti in tudi način dela.«

Včasih je bilo na Slovenskem veliko klekljaric. Še danes je v Železnikih blizu 60 starejših žensk, ki odlično obvladajo to obrt. Mlada dekleta pa jo vse bolj opuščajo.

»Naj naštejemo nekatera imena, ki so najbolj v veljavi. To so: male pogačke, male pogačke z ovinki, debele pogačke z ovinki, kranceljnovke velike in male, gobice, ta štmane pogačke, srčki, melonce, krone in kronce, luknjice, žabce, pajki, rogljiči, križevke, mrtvaški križ, krvinice, kremplji, polži... Najstarejše čipke so bile s tako imenovanim risom, to pomeni, da niso bile ob robu stkane.«

Lahko trdimo, da obstaja okoli sto vrst raznih čipk. Za vse mogoče namene. Za perilo, prte in prtice, zavese itd. ...

Za klekljanje rabimo: košarico (punkel) ali blazino, narisan vzorec, kleklje, sukanec, bucike, kvačke in škarjice. Preprosto, majhno čipko lahko napravimo v eni uri. So pa tudi zahtevnejše, ki rabijo sto in več ur. Za srednje velik vzorec, recimo »košarice s cvetjem«, je potrebnih najmanj petnajst ur vztrajnega in potrpežljivega dela...

»Finančno se čipke že zdavnaj ne izplačajo več. Včasih pa je bila ta trgovina izredno močno razvita, pa tudi zaslužilo se je.

Prodajali smo jih v Italijo in Avstrijo pa doli do Beograda. Tudi dekliške bale so bile včasih polne čipkarskih okraskov.«

Antonija Romovš je prijazna gospa in če ima le malo časa, kar naprej kleklja. Napravila je na stotine čipk in pravi: »Res so čipke lepe, toda za nas, za preproste ženske in družine so bile tudi nujnost. Pomenile so življenjski obstoj. Čeprav ni od čipk nikoli nobena klekljarica obogatela.«

V Železnikih je turistično društvo že petnajstič organiziralo čipkarski dan. Zbralo se je veliko predvsem starejših žena in poskusile so se v hitrosti in veščini tega izredno zahtevnega in zanimivega dela. Bila je tudi razstava čipk, ki so zdaj samo še nekakšen spomin na nekdanje čase.

Tudi Antonija Romovš se še zmerom udeležuje tekmovanj. Dobila je tudi prvo nagrado in to ji pomeni zelo veliko.

LADISLAV LESAR

PO EVROPSKIH DRŽAVAH

Slovensko izseljenstvo je sestavljeno iz več rodov. Naši dedje so odhajali čez lužo ali v evropske države na delo v rudnike ali železarne. Takrat so odhajali na tuje predvsem tisti, ki so morali doma prehraniti številna lačna usta. Današnja generacija pa je drugačna. Vsakdo je odšel na tuje predvsem zato, da bi hitreje prišel do zastavljenega cilja, do avtomobila ali do lastne hiše. V letih 1965 do 1970 so množično odhajali na delo v tujino tudi številni kvalificirani delavci in strokovnjaki. Večina je odšla prav zaradi hitrejši izpopolnitve njihovih želja. Danes prihaja na naše banke lep priliv deviz, ki so namenjene za eno ali drugo stvar, za avto, za hišo, za stroje in podobno. Mnogi rojaki, ki so dosegli svoj cilj, se vračajo za stalno v domovino. Seveda pa se ob vrnitvi pogosto kaj zatakne,

največkrat je to na carinskih izpostavah. Najbolj pereč problem pa je prav gotovo uvoz osebnega motornega vozila.

Zavedamo se, da novi carinski zakon upošteva tudi več olajšav za nas, ki smo na začasnem delu v tujini. Rečemo lahko celo, da je za nas ta zakon iz leta v leto ugodnejši. Po mojem mnenju pa bi morala carinska uprava upoštevati tudi to, da so naši devizni prihranki na jugoslovanskih bankah izrednega pomena za naš celoten gospodarski razvoj. Devize, ki jih v Jugoslavijo prinašamo ali pošiljamo mi, se ne morejo primerjati s tistimi, ki jih v državo prinesejo tuji turisti. Menim, da smo mi s tem pomagali pri velikem koraku naprej, in predlagam, da bi bili tisti rojaki, ki so bili na delu v tujini več kot deset let,

oproščeni plačila carine ob stalni vrnitvi v domovino. Seveda pa smo pripravljeni upoštevati vse omejitve, da se vozila ne sme prodati prej kot v petih ali šestih letih in drugo.

Pri omenjenem mojem predlogu o uvozu motornega vozila brez carine dodajam še to, da bi bilo tudi v prilogi prometnega dovoljenja razvidno, kako je bilo vozilo uvoženo, in ali je bila carina plačana ali ne. V primeru, da bi hotel lastnik vozilo prodati, bi moral prej urediti na carinarnici, kjer bi imel izdano tudi carinsko prometno dovoljenje. Pod njihovo kontrolo naj bi bilo vozilo vse dotlej, dokler bi veljala omejitev.

Upam, da bodo ta moj pripevek prebrali ne samo rojaki na delu v tujini, temveč tudi tisti, ki nam nudijo ugod-

nosti pri uvozu svojega premoženja, ki smo ga v tujini zaslužili s trdim delom. Pri ukrepih za vračanje v domovino bi morali bolj kot doslej upoštevati tudi stališča nas samih, ki smo začasno zaposleni na tujem.

ROK LESKOVŠEK
BERLIN

Zgornje vrstice so zadnje, kar je za našo revijo napisal Rok Leskovšek. V prvih dneh septembra smo izvedeli novico o njegovi tragični smrti in za njegov pogreb na ljubljanskih Žalah. Kdo bi bil to pričakoval!

Rok Leskovšek je že v začetku svojega bivanja na tujem čutil kot svojo dolžnost, da se vključi v organizirano življenje naših tamkajšnjih ljudi, iz posebnega veselja pa se je začel ukvarjati tudi z dopisovanjem v našo revijo ter nam iskati nove naročnike in bralce med svojimi prijatelji in znanci. Vse to delo je opravljal zgolj iz želje, da bi pomagal bližnjemu, da bi jim pomagal premagovati osamljenost ter pri ohranjanju stikov z domovino. Za njim je na tem področju delovanja naših rojakov v zahodnem Berlinu ostala občutna vrzel.

**UREDNIŠTVO RODNE
GRUDE**

»Ostati še nekaj let na tujem ali se vrniti domov?« se sprašuje marsikateri rojak. Bolj pa se leta odmikajo, težje se je vrniti.

NOVICE

IZ STUTTGARTA

(SKUD TRIGLAV,
SLOVENSKI DOPOLNILNI
POUK)

»Slovenska pomlad v Stuttgartu je bila zelo razgibana. Vrstila se je prireditve za prireditvijo, tako da je za posamezne nastope že težko bilo najti prosti čas.

Prvega maja je bil zelo uspel tradicionalni prvomajski kros, ki ga je priredila sekcija DPM (društvo prijateljev mladine).

Učenci slovenskega dop. pouka so s kvizom o Titu slovesno proslavili Titov rojstni dan. Obenem so bili cicibani sprejeti v pionirsko organizacijo. Posebno doživetje je bila vožnja z ladjo po Neckarju, ki jo je za učence slovenskega dopolnilnega pouka priredila sekcija DPM SKUD Triglav (12. 6.).

Zlasti so naše učence razveselile lutkovne predstave lutkovnega gledališča iz Kranja. Sproščeno smo se rojaki zabavali na dveh piknikih: v maju na pikniku enote Stuttgart, junija na pikniku celotnega društva v Sindelfingnu. Pozno v noč so odmevali zvoki glasbe, ob katerih so se vrteli razigrani pari.

Junija so člani dramske sekcije priredili zabavni večer. Zaigrali so komedijo A. Čehova »Snubač«. Večer so popestrile recitacije Dragice Nunčič, Irene Golič in malega Carla Jermana iz Pforzheima. Gledalci so navdušeno poslušali mala umetnika Krevsa Uroša in Krevs Aleksandra iz Geislingena (harmonika, boben in petje). Veliko zaslug, da so člani dramske sekcije lahko predstavili naštudirano delo, ima ansambel »Vandrovci«, ki so ves večer brezplačno igrali za ples. To so Janez Močilnik-bobni, trobenta, Slavko Zupančič-harmonika, Seher Toni-kitara.

Člani dramske sekcije res zaslužijo priznanje. Od začetka leta so se pripravljali za nastop v zahtevnejši komediji, zaradi vrste ovir — bolezen, službeni zadržki, je bilo treba spremeniti program. Niso odnehali, naštudirali so novo,

krajše delo. Zaigrali so res lepo, vsakdo mora to priznati. Vsa teža uprizoritve je ležala na treh igralcih. Imenujmo jih! Irena Grah je bila odlična Natalija Stepanovna, prav tako sta zelo dobro odigrala svoji vlogi Ciril Grah kot Čubukov in Seher Toni kot Lomov. Še jih želimo občudovati na odru! Režirala je Milena Škrt.

Napak bi bilo, če bi pozabili na mlade varčevalce. Vsi oddelki slovenskega dopolnilnega pouka so imeli svoj dan varčevanja, ko so učenci obenem s kratkim kulturnim programom vsebino svojih hranilnikov vložili v Ljubljansko banko. Prizadevno tekmujejo za Musijevo značko. M. S.

ŠVEDSKA KROŽEK SE ŠIRI

Pri Slovenskem društvu v Stockholmu smo imele ženske članice namen ustanoviti krožek za šivanje in ročna dela. Ker pa so se za naš krožek navdušili tudi moški, so se nam porodile nove zamisli.

Del članov naj bi se pozabaval s kuhanjem in postrežbo. Prijavilo se jih je osem. Posamezniki so pokazali zanimanje za filatelijo in numizmatiko. Prijavilo se je šest mladincev.

Mnogi naši člani fotografirajo in snemajo filme. Bi ne bilo pametneje, če bi to počeli organizirano? Nekaj se jih je že prijavilo, še več je zainteresiranih.

Največ članov krožka pa se ukvarja s šivanjem in z ročnimi deli — skupina šteje kar osemnajst ljudi.

Veliko zanimanje vlada za izdelavo gobelinov. Trenutno se osem članic ukvarja z Wiehlarjevimi gobelini, deset pa se jih ukvarja z estramajlom. Obstaja zanimanje za kvačkanje, vezenje in druga ročna dela.

Sklenili smo narediti tudi osemindvajset narodnih noš. Načrte za narodne noše nam je podarila Slovenska izseljenška matica. Rutke, moške klobuke in različne druge drob-

narije bomo poskusili nabaviti v domovini.

MINKA BENEDIK
Stockholm

VEČJE DOSELJEVANJE

V prvem četrletju 1977 je prišlo na Švedsko 13600 novih priseljencev, v istem razdobju se je v svoje dežele vrnilo manj tujih državljanov (2900) kot v prvem četrletju lani (5200). Najbolj se je povečalo priseljevanje iz Finske in Turčije.

Iz Jugoslavije se je v letošnjem prvem četrletju doselilo na Švedsko 495 ljudi (leta 1976 le 388), iz Švedske pa se je vrnilo v Jugoslavijo 97 ljudi (leta 1976 se je vrnilo 411 Jugoslovancev). Ti podatki pričajo, da se je zaposlovanje jugoslovanskih državljanov na Švedskem nekoliko povečalo.

(NE)SPODBUDNE ŠTEVILKE

NAŠA DELOVNA SILA NA TUJEM SE LE POČASI
VRAČA — UKREPI, KI BI
JIH MORALI ČIMPREJ
UVELJAVITI

Podatki kažejo, da se je položaj na tržišču delovne sile v razvitih zahodnoevropskih deželah v primerjavi z leti 1973—75 popravil; ugotavljamo lahko rahel vzpon industrijske proizvodnje in boljše izkoriščanje razpoložljivih zmogljivosti. Vendar ta sprememba ni kdove kako vplivala na nezaposlenost, na pritisk inflacije in na druge kazalce gospodarskih gibanj. Za jugoslovansko migracijsko gibanje nasploh in za slovensko še posebej je tak razvoj nekakšno opozorilo, da je treba prizadevanja za vrnitev naše delovne sile resneje uveljavljati kakor doslej. Vlade še naprej vodijo nekakšno obrambno politiko, politiko imigracijskih držav, namreč prepovedi novega zaposlovanja tujih delavcev. Če se že odločijo zanj, pa uporabljajo izredno selektivne ukrepe ali sezonsko delovno silo, pri kateri se toliko ne čutijo ob-

veznosti dvostranskih ali večstranskih dogovorov.

Tako ozračje v bistvu pospešuje vračanje tujih delavcev tam, kjer so nanj tudi pripravljeni. Po podatkih zveznega biroja za zaposlovanje se je leta 1976 s posredovanjem skupnosti za zaposlovanje zaposlilo na začasnem delu v tujini 5945 jugoslovanskih delavcev, kar je za 1734 oziroma 77,92 odst. manj kot leta 1975. Od tega odpade na SR Slovenijo 1012 delavcev, to je 117 delavcev manj kakor leta 1975.

O vrnitvi naših delavcev iz tujine pa nam podatki ponujajo naslednjo podobo: leta 1976 je prišlo iz tujine 33.255 delavcev, kar je za 58,54 odst. več kot leta 1975, od tega v SR Slovenijo 2653 delavcev, kar je za 26 odst. več kakor leta 1975.

BOLJŠE MOŽNOSTI ZA ZAPOSLOVANJE

Navadno sodimo, da je navedena pozitivna bilanca predvsem posledica boljših možnosti za zaposlovanje doma, torej večje skrbi celotne skupnosti, in manj preventivnih ukrepov razvitih držav, da bi zajezile dotok tuje delovne sile in spriči negativnih teženj v nacionalnem gospodarstvu zmanjšale dosednji tuji delovni potencial.

Ugotavljamo, da so bile v letu 1976 možnosti za zaposlitev naših delavcev po vrnitvi iz tujine na področju SR Slovenije dovolj ugodne. Izjema je murskosoboška regija, ki ni imela na voljo toliko delovnih mest, kot se je vrnilo delavcev. Položaj trenutno rešujejo odpravnine, s katerimi so delavci odšli iz države dosedanje začasne zaposlitve, denarna nadomestila za čas brezposelnosti in začasna zaposlitev v kmetijstvu.

Spodbuden je tudi podatek, da bi se v SR Slovenijo lahko vrnilo v tem letu 3500 delavcev, vendar se načrt ni uresničil, ker se jih je vrnilo precej manj. Prav gotovo so za vrnitev zaslužne tiste organizacije združenega dela, ki so upoštevale republiška priporočila ter svoje nove obrate zgradili na območjih, kjer je

dovolj delavcev, ki imajo tudi rešen stanovanjski problem in družbeni standard, pa bo novo delovno mesto tudi razmeroma manj stalo.

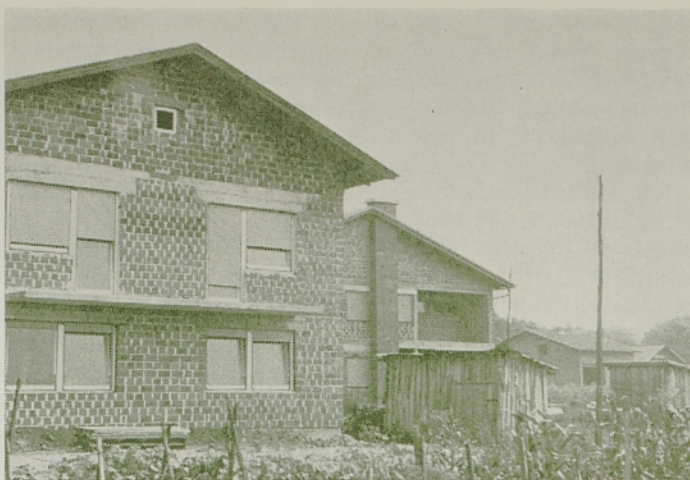
ZGLEDI NAJ KAŽEJO POT

Med organizacije združenega dela, ki so sledile priporočilom, so tudi naslednje:

OZD Primat, ki je že lani opravila rekonstrukcijo pri proizvodnji pralnih strojev in tu zaposlila novih 60 delavcev, načrtuje gradnjo nove tovarne. V Lendavi je zgradil Primat tovarno dvizhne opreme (40 novih delovnih mest), obenem pa dogradil in dopolnil objekte za izdelavo regalne tehnike ter skladiščne opreme (85 novih delovnih mest).

OZD tovarna stikalnih naprav Maribor bo v Šmarju pri Jelšah zgradila obrat za predelavo plastike in montažo transformatorskih postaj, s čimer bo dobilo delo 46 delavcev. Predvidevajo tudi gradnjo obrata v Ljutomeru za izdelavo stikal, kjer bi do leta 1980 zaposlili 50 ljudi, pozneje pa vsako leto še po 15 delavcev. OZD Strojko-plast Maribor bo preselila proizvodnjo v Melje in na novo zaposlila 50 delavcev. OZD Fecro Slovenj Gradec bo na novo uvedla proizvodnjo injekcij-brizgalk za enkratno uporabo — in na novo zaposlila 36 delavcev itd. Velikega pomena za vrnitev delavcev iz tujine je tudi družbeni dogovor o pospeševanju razvoja malega gospodarstva za obdobje 1975 do 1980. Uresničiti je namreč treba ustrezno davčno politiko, sistem posojil ter družbeni dogovor o oblikovanju cen storitev, upoštevati pri načrtovanju stanovanjskih sosesk poslovne prostore ipd. Za tista območja SR Slovenije, ki so agrarna in ki so že po naravi nekakšen rezervoar odvečne delovne sile, pa bi morali čimprej uveljaviti spremembe v agrarni politiki v duhu sklepov II. seje konference ZKS o kmetijstvu, ki bi odprle perspektive tudi kmetijstvu v njegovem širšem pomenu.

(VEČER)

Po zaslugi naših rojakov, ki so na začasnem delu v tujini, se velikokrat občutno spreminjajo podobe naših krajev. Na sliki: del novogradenj pod Lendavskimi goricami. Foto: G. H.

IZUMI, KI POENOSTAVLJAJO

INGOLSTADT, JULIJA — DOLGI VRSTI »DROBNIH« IZUMITELJEV V SVETU TEHNIKE SE JE V TUKAJŠNJEM AVTOMOBILSKEM KONCERNU AUDI-NSU Z OSEMLETNIM VESTNIM DELOM, PREDVSEM PA Z ŽELJO PO NEČEM NOVEM IN BOLJŠEM, PRIKLJUČIL TUDI IVAN KERČMAR, 29-LETNI AVTOMEHANIČAR IZ HODOŠA PRI MURSKI SOBOTI.

Ivanu so na slovesnosti, skupaj s še 55 sodelavci, izročili priznanje in nagrado za številne tehnične izboljšave na posameznih modelih Audijskih avtomobilov. Po pravilniku tega avtomobilskega giganta, kjer je zaposlenih devetnajst tisoč ljudi, med njimi tudi 1240 Jugoslovanov, je dobil 35 tisoč nemških mark nagrade in ključ avtomobila audi 80. Čeprav je Ivan vesel predvsem delovnih uspehov in javnega priznanja vseh v tovarni, še posebej pa avtomobilskih konstruktorjev, naj omenimo, da bo za zadnjo tehnično izboljšavo na najnovejšem modelu avtomobila audi 100 do prihodnjega leta dobil še dodatnih 30 tisoč nemških mark.

Kot je povedal Ivan Kerčmar, je s tehničnimi izboljšavami avtomobila želel doseči dvoje: da skrajša čas njegove izdelave in s tem privarčuje precej denarja, predvsem pa, da prispeva k humanizaciji

dela na tekočem traku. Prav zadnje je, kot je zapisano v obrazložitvi nagrade, v veliki meri dosegel z najnovejšo tehnično izboljšavo.

In kakšen je Ivanov prispevek, da bodo kupci audijskega 100 lahko kupili avtomobil za toliko in toliko mark ceneje, predvsem pa tehnično bolj izpopolnjenega?

Mladi Prekmurec je, kot že večkrat, dodobra izkoristil pomanjkljivost elektronskega načrtovanja novosti Audijskih konstruktorjev. Pri končni obdelavi sprednjega pokrova avtomobila, v delu, ki je namenjen za električno napeljavo in pritrdjevanje šestnajstih navojev, je s konstrukcijo pnevmatskega stroja skrajšal delovni proces iz polnih sedem minut na manj kot 29 sekund. Kot je dejal, so mu za to še najhvaležnejši delavci na tem delu montažnega traku. Prejšnja obdelava je namreč od njih zahtevala veliko napora, predvsem pa dolgotrajnega brušenja pločevine.

»Konstruktorji najnovejšega modela audi 100 so za pritrditev prednjega pokrova in napeljavo plastične cevke za vodo predvidevali šestnajst okroglih odprtín. To je zahtevalo izključno le ročno delo, pa tudi okrogla oblika odprtín je bila vse prej kot primerna,« je z izkušnostjo strokovnjaka pripovedoval

inovator. Ivan se je odločil, da bo izdelal stroj za luknjanje pokrova avtomobila v razdalji štirih milimetrov, odprtine za navoje pa so povsem iz praktičnih razlogov postale podolgovate.

Sicer pa je Ivan Kerčmar prvo inovacijo v tovarni prijavil že pred šestimi leti in so jo v celoti uresničili.

Prav zaradi domiselnosti in spretnosti je leto dni pozneje v tovarni postal »svobodnjak«. Stalnega delovnega mesta Ivan Kerčmar nima več. Pri sestavljanju novih Audijskih modelov je vedno zraven in vedno znova se mu v glavi utrne nova ideja za izpopolnitev avtomobila, časovno skrajšanje proizvodnje in s tem tudi zmanjšanje telesnih naporov delavcev.

»Z vsako novostjo je težko prodreti, saj so predpisi zelo strogi. Ob tehnični plati je zelo pomembna varnost delavca, kar je prav, je razpletal misli izumitelj. Če tega ne morem doseči, še tako praktične izboljšave ne predlagam za realizacijo. Zato se tudi toliko raje spomnim zahtevnih izboljšav na ščitnikih ameriškega passata, kjer sem s priročno napravo na zrak skrajšal delo s treh minut na štirideset sekund,« je Ivan le omenil nekaj cvetk svojega izumiteljstva, za katere je pred leti dobil deset tisoč mark nagrade. Manjših izboljšav pa Ivan Kerčmar že nekaj časa ne patentira, ampak ideje le »proda« konstruktorjem v tovarni, ki jih kaj hitro uporabijo.

IZ »DELA«

VINSKA TRGATEV V KÖPINGU

Slovenci v Köpingu vabimo rojake iz mesta in drugih krajev Švedske na VINSKO TRGATEV, ki bo 29. oktobra letos od 19. ure dalje v NTO dvorani v Köpingu. Postregli vam bomo z domače pripravljeno hrano in dobro kapljico, zabaval pa vas bo švedski ansambel in domača muzika. Vsi dobrodošli!

S TRIGLAVANI IZ ŠVICE NA TRIGLAV

Pobuda je prišla iz Švice. Določneje, iz Slovenskega planinskega društva Triglav iz Züricha. Prizadevni društveni delavci so imeli namen, da za počastitev jubilejev v Jugoslaviji in jubileja, odkar je pred dvesto leti stopil prvi človek na vrh Triglava, tudi sami organizirajo pohod na Triglav, ki naj bi se ga udeležili tudi člani drugih društev iz tujine.

Naša revija je spomladi objavila, da bo od 14. do 17. julija 1977 organiziran pohod na Triglav v sodelovanju z RK SZDL Slovenije in občinskimi sindikalnim svetom občine Ljubljana-Center, ki sta bila pokrovitelja pohoda. Ta dva sta tudi zagotovila, da je bila odprava pod skrbnim vodstvom izkušenih vodnikov, saj so bili v odpravi tudi otroci in taki, ki so bili prvič tako visoko.

Vabilu Slovenskega planinskega društva iz Züricha se je odzvalo več rojakov iz dru-

gih društev, s Švedske, iz Francije, Italije in celo iz Kanade. Gotovo pa je, da je deževno vreme z močnim dežjem in grmenjem marsikaterega odvrnilo od namere, da se udeleži pohoda. Pogumni so ostali. Ni jih bilo malo. Odprava je štela skupno 32 udeležencev, ko se je odtrgala od Rudnega polja na Pokljuki in preko planine Konjščice ter Jezerc ubirala pot proti Vodnikovi koči na Velem polju. Tudi dež, ki je od Jezerc neprestano močil vse udeležence, ni mogel pregnati dobre volje in smeja. Ko je odprava stopila v Vodnikovo kočjo, je bilo malo suhega na udeležencih, zato so se topel čaj, počitek in preoblačenje pokazali kot zelo koristna in pametna zadeva, zlasti še, ker je topla peč kar sama ponujala tisto, česar so potrebovale mokre obleke in telesa.

Pozno popoldne je odprava prišla na Planiko, kjer so

prespali in naslednji dan je ob čudovitem soncu, ki se je pokazalo iz oblakov, skupina stopila na vrh Triglava. Kamere in fotoaparati so hiteli zabeležiti ta trenutek, tako da streljanju z aparati ni bilo kraja. Res, kot da bi tudi narava hotela vrniti dolg, sonce je v vsej svoji lepoti kazalo okolico Julijskih alp in Dolomitov, češ, naglejte se te lepote.

Marsikatero oko ob tem pogledu ni ostalo suho. Le kako bi? Saj je bil to za marsikoga svečan trenutek. Nanj se je pripravljajl že več let, pa nikoli možnosti. Zato jo je tokrat zagrabil z obema rokama. Treba je reči, da je celotna odprava prišla na vrh. Vodniki so imeli nekatere prvošolčke (tako se reče tistim, ki so prvič na vrhu) privezane na vrv. Vse zaradi varnosti, čeprav se je na ta račun izmuznila marsikatera pikra, ki je veljala priveza-

nemu. Seveda vse v smeju in dobri volji.

Udarci z vrvjo niso bili hudi, ostanejo pa za vedno v spominu, kajti to je krst na najvišjem vrhu Jugoslavije. Ob smeju so padali udarci, ob smeju se je odprava napotila proti Doliču, kjer so prespali, še prej pa so v mejah, ki jih dovoljuje red v gorah, dali duška svojemu veselju. Neizbrisno ostane človeku v spominu petje malih treh Humarjev, ki so z očetom in mamico prvič stopili na Triglav. Žal jim je bilo, da ni bilo zraven še enega. Pa je bil premajhen in bo prišel na vrsto drugič Drugič, kajti po besedah ob slovesu se je dalo slutiti, da so gore pustile v srcih tisto, kar običajno puste, to je ljubezen do njih in spoštovanje. Zato lahko trdimo, da ta drugič bo. Če ne vsako leto, pa bolj pogosto, vendar bo. V to smo lahko prepričani.

FRANCI STARE

POTUJOČA UČITELJICA ZOFIJA

Njeno celo ime se glasi Zofija Češnovar. Je ena izmed več kot dvajsetih slovenskih učiteljic, ki v ZR Nemčiji slovenske otroke uvajajo v skrivnosti materinščine. Doma je iz rudarskih Trbovelj, kjer je učila trboveljske otroke štirinajst let. In morda bi ji mirno učiteljsko življenje potekalo v Trbovljah še nadaljnjih dvajset let, če se ne bi pred časom srečala z vznemirljivim povabilom, naj bi učila otroke naših delavcev v Nemčiji. Razmišljala je, da bo delo v Nemčiji povezano z doslej neznanimi težavami in napor. Toda končno takšni napor človeka ohranjajo mladega. Energična in prilagodljiva kot je — zdi pa se, da je to skupna lastnost večine zdornskih učiteljic — se sedaj že tretje šolsko leto spreha po učilnicah nemških šol v Hildnu, Krefeldu, Burscheidu in Essnu. Stanuje v Langenfeldu nekje med Düsseldorfom in Kölnom. Nekatera teh imen je slišala že kdaj prej, za nekatera je zvedela, preden se je prvikrat odpravila na pot. Tuja nemška geografska imena so ji danes znana tako kot trboveljska okolica. Do najbližje

šole mora prevoziti šest kilometrov, do najbolj oddaljene polnih 56 kilometrov. Sprva je potovala z lokalnimi prevoznimi sredstvi: prestopala, čakala, iskala najboljše zveze. Končno je uvidela, da bo še najbolje, če sama prime za volan. Tako je postala potujoča učiteljica in seveda ni edina potujoča učiteljica na Nemškem in v Evropi.

Slovenski otroci v navedenih nemških mestih so se prvič srečali z njo marca 1976, prej niso bili deležni slovenskega dopolnilnega pouka.

Zofija Češnovar uči letos 120 otrok, od predšolskih pa do tistih, ki obiskujejo že deveti razred nemških osnovnih šol. Znanje materinščine teh otrok, pravi, je zelo različno. Nekateri znajo kar lepo govoriti, nekateri ne znajo ničesar. Večina ima le skromen slovenski besedni zaklad. V slovenščini se težko izražajo. Mislijo po nemško in sproti prevajajo v slovenščino. Ko jim zmanjka slovenskih izrazov, umolknejo ali si pomagajo z nemškim besediščem. Od doma so prinesli večidel le okrnjeno narčje svojih staršev.

Značilno je tudi, da skoraj ne uporabljajo posebnosti slovenskega jezika: dvojine.

Po mnenju učiteljice je vzrok za takšno pomanjkljivo zna-

nje pač v tem, da do pred kratkim niso bili deležni nikakršnega pouka slovenščine pa tudi v nemoči staršev. Starši so šli v Nemčijo predvsem služiti denar. Delajo po ves dan, tudi nadure. Otrokom je treba pomagati že pri nemških nalogah, za slovenščino ne ostane nič več časa. Drugače je tam, kjer so starši sklenili, da bodo doma govorili samo slovensko.

Z otroki, ki ne znajo tako rekoč nobene slovenske besede, je treba začeti zares pri začetku. Prvih besed se nauče ob slikah, nato si bogatijo znanje ob lažjih berilih. Naša učiteljica zatrjuje, da dobi iz domovine vso pomoč. Izobraževalna skupnost ji pošlje vse učne knjige, učila in učne pripomočke, ki so na domačem trgu. Po tej strani ni nobenih težav. Težava je v tem, da so kulturne navade naših ljudi na tujem precej skromnejše kot doma. Tako večina ne čuti potrebe po kupovanju leposlovnih knjig, niti mladinskih ne. Nekateri otroci izjavljajo: »Mi nimamo doma nobene knjige!« Če bi otrok lahko segel po knjigo na domačo knjižno polico, bi to gotovo zelo razširilo njegovo znanje materinščine. V Hildnu je šolarjem na voljo knjižnica slovenskega društva, ki ima tudi mla-

dinske knjige. Za najhujšo potrebo pa ima potujoča učiteljica s seboj tudi potujočo knjižnico in igra poleg vloge učiteljice še vlogo izposojevalke mladinskih knjig.

Sicer pa je učiteljica s sodelovanjem staršev otrok zadovoljna. Skoraj večina se udeleži roditeljskih sestankov. Na sestankih se zlasti zanimajo, kako bodo njihovi otroci lahko nadaljevali šolanje v šolah v domovini. Obenem se z učiteljo tudi dogovore o sodelovanju otrok na kulturnih prireditvah. Razdalje so drugačne kot doma, starši morajo otroka največkrat sami pripeljati na prireditve in ga tudi odpeljati.

Treba je povedati, da je disciplina pri dopolnilnem pouku vzorna. Vsi šolarji pa tudi radi nastopajo na slovenskih prireditvah. Tako je Zofija Češnovar že od svojega prihoda dalje dejavna članica slovenskih društev, članica odbora slovenskega društva »Maribor« v Hildnu, po potrebi pa sodeluje tudi z društvi v drugih mestih, kjer živijo njeni šolarji. Letošnjo jesen ustanavlja tudi folklorno skupino, v kateri bodo plesali samo odrasli.

Tako si je učiteljica iz Trbovelj, ki bi ji bilo usojeno, da preživi svojo delovno dobo v rodnem kraju kar najbolj mirno in nevznemirljivo, življenje in delovne navade razgibala in povsem spremenila. Ker vidi, da je našim ljudem na tujem zares v pomoč in ker čuti, da je njeno delo spoštovano, ji ni žal večjih naporov.

Poklic zdornske učiteljice ji prinaša nova, drugačna zadovolženja. Še posebej, ker vidi, da njeni šolarji hitro napredujejo, da je zanimanje za znanje slovenščine vsak dan večje. Upa, da bo dopolnilni pouk slovenščine sčasoma rodil tudi posledice. Morda bodo starši, ki za sedaj še ne uvidijo potrebe po vsaj skromni domači knjižnici, nekoga dne le uvideli takšno potrebo. Brez lepe tiskane besede si namreč ni mogoče predstavljati zadovoljivega, razsežnega poznavanja slovenskega besednega zaklada in sploh znanja slovenščine.

J. K.

Rožica za mamico... Foto: Janez Zrnc

UTRINKI Z OBISKA V STUTTGARTU

Otroci so se razšli, kakor zlete ptički iz gnezda in sleherni izmed njih si je ustvaril svojo družino in varno domovanje. Nisem več samo mati, pač pa tudi babica z mnogimi, navidez drobnimi dolžnostmi, med katerimi je prav gotovo ena najlepših obisk svojih dragih. Tekom leta pridejo komaj vsi na vrsto. Pri tistih, ki so lažje dosegljivi, se ustavim večkrat, pa bolj na kratko, pri bolj oddaljenih za nekaj dni, pri Majdi pa, ki živi že 8 let v tujini, najdalj v Stuttgartu, sem letos ostala kar tri tedne. To je bil res dopust, za kmetico nekaj nenavadnega. Kilo mi je lepo, zadrževali so me, naj še ostanem in zet Milan je celo rekel, da mi bo izmaknil potni list, da ne bom mogla domov. Toda zavest, da je doma veliko dela in da ne bi bilo pošteno, da bi jaz uživala, medtem ko domači ob prezaposlenosti ne vedo, kje se jih glava drži, mi je pomagala, da se nisem dala pregovoriti in sem se vrnila, kot sem načrtovala.

Tri tedne pravzaprav ni tako malo, vendar je čas tako hitro mineval, da mi ga je nazadnje kratkomalo zmanjkalo. Majda žal ni imela dopusta in tudi njen mož ne. Vnuk Peter je hodil v šolo, dveinpolletna Mihaela pa mi je bila v veliko veselje in skrb ob enem. Spomnim se, kako se je Peterček, ko mu je mamica povedala, da bo dobil bratca ali sestrico, razveselil, a takoj dodal: »Pa bo to res slovenski dojenček, potem ga bom pač imel rad. Jaz hočem slovenskega dojenčka!«

Med Majdinimi znanci se je hitro razvedelo, da jo je prišla obiskat mama iz domovine. Posledica tega je bila, da smo imeli vsak dan več obiskov. Prinašali so mi cvetje ali bonboniere in ob vsakem sem čutila, da je bil to izraz spoštovanja in ljubezni do lastne matere, izraz hrepenjenja in žeje po domovini, po domači besedi, po svojem rojstnem domu...

Po lepi slovenski šegi smo tudi vsakemu ponudili nekaj od domačih dobrot, ki sem jih prinesla s seboj kot košček doma. Še skuto in smetano sem prinesla, da sem lahko spekla prav pristne prleške pogače. Pa je rekla Gorenjka Jelka, ki živi že od svojega petnajstega leta v Nemčiji: »Moram vam na žalost povedati, da ne znam nič speči in skuhati, kar smo doma delali, ker sem odšla premlada v tujino, se zaposlila v tovarni in še delala po šihitu, da bi več zaslužila. Nikoli nisem kosila pripravljala doma.«

S seboj je imela 3-letnega sinčka, ki je samo tu in tam povedal kakšno slovensko besedo, sicer pa je govoril nemško. Čudila sem se, da ne zna slovensko, pa mi je Jelka povedala, da je ves dan v varstvu pri neki Nemki. Ko mi je še povedala, da je članica slovenskega društva »Triglav« v Stuttgartu, sem ji svetovala, naj se žene zmenijo in pri tem društvu ustanovijo žensko sekcijo, v okviru katere bi se vsaj za enkrat mesečno sestale in si organizirale predavanja iz sodobnega gospodinjstva, o pripravi jedil, ki so v navadi v domačem kraju, o šivanju in ročnih delih, o negi in vzgoji otrok in podobno. Prav gotovo imajo med seboj sposobne ženske, ki bi bile zmožne posredovati na razumljiv način svoje izkušnje. In če bi nastalo pri tem vprašanje, kam z otroki tisti čas, bi si lahko uredile tako, da bi privedle otroke s seboj in bi bila vsakič druga zadolžena, da bi medtem pazila nanje. Seveda bi bilo potrebno najti primeren prostor za žene in otroke posebej. Mislim, da bi z zvrhano mero dobre volje in razumevanja za obogatitev izobrazbe vse šlo.

V isti hiši stanujeta Bosanca Nisveta in Himo z družino. Z Majdo so prijatelji in povabili so me, da jih en večer obiščem. Kako lepo so me sprejeli in šteli so si v posebno čast, da sem se vabilu odzvala. Pripovedovali so mi o svojih radostih in težavah in pri tem poudarili, kako je za vse, ki tam blizu stanujejo in ne obvladajo nemščine, Majda dobra in sposobna. Če so

v kakšni stiski, gredo pač k Majdi in ona jim »zrihta« vse na konzulatu ali kakem drugem uradu, zna tudi vsakega potolažiti, pomaga poiskati službo itd. Lepo je slišati take izjave.

Tončka je že štiri leta v Stuttgartu. Prišla je tja, ker sta tam živela starša. V Stuttgartu se je izučila frizerske obrti. Srečno se je poročila in pričakuje otroka. Z nosečnostjo ima težave. Najhuje pa je, da ne najde v službi razumevanja. Ugodnosti za bodoče matere so v Nemčiji veliko skromnejše kot pri nas v Jugoslaviji. Z mojem sta si postavila v Slovenskih goricah hišo in tudi njuna želja je, da se čimprej vrnete v domovino. Slovenska zavest je pri njima živa, zdravo živa!

Soseda Dušanka je doma iz Slavonije. Dobrega pol leta živi v Stuttgartu. Prišla je za mojem, ki dela v Stuttgartu že osem let. Hčerke so se ji poročile in ji ni bilo več vzdržati sami na veliki kmetiji. Prodala je vso živino in s 17-letnim sinom Mičom prišla za mojem. Pripovedovala mi je, kako je mož Milan šel ob velikonočnih počitnicah domov, da je spravil nared traktor in ostale poljedelske stroje in za 1. maj se je spet peljal domov, da bo posejal koruzo. Dušankin sin Mičo pa mi je rekel, da mora na vsak način za 1. maj tudi on v Jugoslavijo, da se povesei z mladimi. V Nemčiji se tako od srca nikoli ne more. Je zelo prijeten, postaven fant in obiskuje jugoslovansko šolo v Stuttgartu.

Risto je znanec Dušankinega moža. Odločil se je, da pusti delo v Nemčiji in se po 8 letih vrne domov. Na konzulatu se je odjavil in se odselil. Ja — čez nekaj časa se je vrnil in delal en mesec pri gradbenem podjetju, kajti delovna viza mu še ni potekla. Vendar se prijaviti ni mogel več, ker je na konzulatu izjavil, da odpotuje za stalno. Na silo je moral zapustiti Nemčijo.

Večkrat prideta na obisk Danica in Mirko. V tujini živita že osem let. Dobro sta situirana in doma v bližini Ljutomeru si gradita hišo. Dva

otroka imata pri moževih starših v domovini. Vsak mesec ju obiščeta, da se jima ne bi odtujila. Drugo leto se namerava vrniti za stalno. Mirko mi je pripovedoval, kako je bilo, ko je bila žena dalj časa v bolnici in je bil on sam s 3-letno hčerko. Punčka je bila tako navezana nanj, da je ni mogel nikjer pustiti ne da bi krčevito jokala. Mirko je delal v gradbeni stroki na strehi. Otroka je imel silno rad, pa je sklenil, da jo vzame s seboj na gradbišče. Punčka se je na dvorišču igrala, on pa jo je visoko z delovnega mesta občasno poklical. Otrok je potrpežljivo čakal, da je prišel čas odhoda z dela in ves srečen šel z očetom domov. Mirko mi je tudi rekel: Velike težave imamo zaradi otrok, toda sami smo si krivi. Saj bi lahko bili doma in bi nam šlo ravno tako ali še boljše, četudi ne bi imeli takega luksuza, kot ga imamo tukaj. A ker doma zidamo, sva primorana več zaslužiti, zato bova še eno leto ostala tukaj.

Štefka in Rudi stanujeta 16 km iz Stuttgarta v lepi hiši. Imata dva sinka in dve hčerki. Trije so odlični šolarji, najmlajša je stara tri leta in zelo lepo govori slovensko in nemško. Otroci so vzorno vzgojeni. Mati govori z njimi samo slovensko, oče pa samo nemško. Oče mi je rekel, da je nujno otrokom dati podporo v nemškem jeziku, kajti otroci morajo ta jezik dobro obvladati, saj bodo tu študirali in verjetno tudi tu službovali. Rudi živi že 18 let v tujini, žena Štefka 12 let. Oba sta zaposlena, odkar je pri njih tudi babica iz Maribora. Štefka, odlična žena in mati, mi je boleče priznala, da je prišlo med njo in mojem do prepira vedno radi materinskega jezika, sedaj pa se je s tem sprijaznila in si prizadeva, da otroci kljub vsemu pravilno in lepo slovensko govorijo. Vprašala sem Rudija, ali ne namerava nikoli več v Jugoslavijo, pa mi je rekel: O pač, ko bom v pokoj, si bom kupil hišo in se preselil tja. Z menoj je govoril lepo slovensko, a bila sem razočarana, ko smo gledali nogometno tekmo med

Nemčijo in Jugoslavijo, je navijal za Nemce.

Še in še bi vam lahko pripovedovala in vsaka zgodba bi bila roman zàse. Vsi ti živijo dobro in imajo urejen dom, mnogi naši ljudje pa žive v skrajno slabih razmerah, da skoraj ne moreš verjeti, da vzdržijo. Vsi pa so šli v tujino, da bi dosti zaslužili in ta želja preti nad njihovimi glavami kot Damoklejev meč! V dirki za denar je vse drugo nepomembno, žal tudi ljubezen do materinščine. Moram pa priznati, da so povečini žene tiste, ki jih vleče domov. Ko sem vprašala Majdo, ali pozna koga, ki si zelo želi domov, mi je rekla: Jaz sem med prvimi. Takoj bi šla, res imam dobro službo, lepo urejen dom in nič mi ne manjka, toda pridejo trenutki, ko bi vse to dala za en sam kozarec vode od doma.

Marsikdo bi se rad vrnil, a strah pred tem, da doma ne bo dobil primerne zaposlitve, mu vrnitev preprečuje. Več je že primerov, ko so verjeli obljubam in šli domov, doma pa službe niso dobili, ali pa tako slabo plačano, da se niso mogli preživeti.

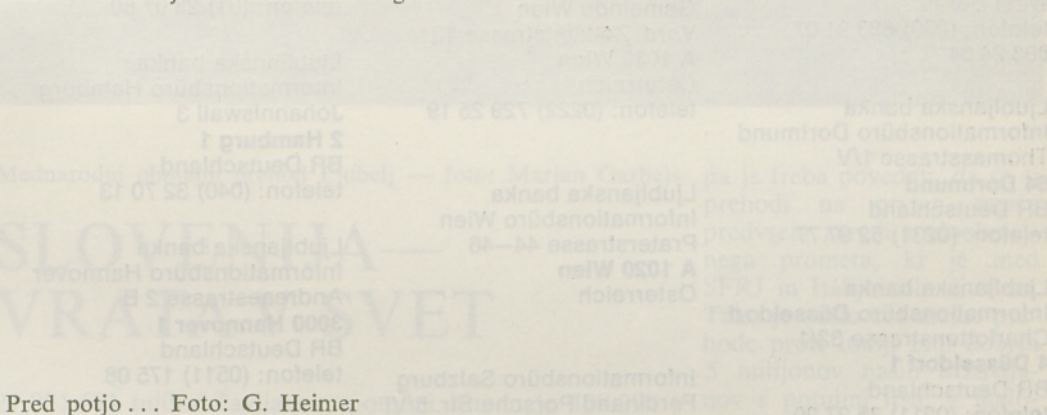
Moj dopust je šel h koncu. Majda nas je imenitno pogostila in še dala brašno na pot. Slovo je bilo težko. S Sabino sta hiteli od enega vogala do drugega, samo da bi nas še videli. Brisali sta si oči in tudi meni je bilo težko. Pa se mi je utrnila svetla misel: nad nami vsemi se pne eno nebo in sonce siplje svoje žarke po širni zemlji, tako v domovini kot v tujini, a najtoplejši so oni, ki so pretkani z ljubeznijo in sevajo iz srca v srce...

Ko smo po srečni vrnitvi malo posedeli v Mariboru, je rekla hčerka Erna, ki je tudi bila z družino na obisku v Stuttgartu: bilo je lepo, prijetno, a za nič na svetu me ne pregovori kdo, da bi šla službovat v tujino. In solze so ji zalile oči... Jaz pa sem se spomnila posvetila v moji stari spominski knjigi, ki jo hranim še izza svojih šolskih let: »Četudi lepe tujke te zlato mamljivo vabi, nikoli ne pozabi, da nageljni doma cveto!«

ERNA MEŠKO

Sama v domačiji. Foto: Milenko Pegan

Pred potjo... Foto: G. Heimer

Predstavništva in informacijski biroji
v inozemstvu

Ljubljanska banka
Repräsentanz Frankfurt/M
Kaiserstrasse 11/III
6000 Frankfurt/Main
BR Deutschland
telefon: (0611) 28 02 69,
(0611) 28 03 21
teleks: 416810 (lbrf d)

Informationsbüro Berlin
Schlüterstrasse 39
1 Berlin 12
West Berlin
telefon: (030) 883 91 07,
883 24 54

Ljubljanska banka
Informationsbüro Dortmund
Thomasstrasse 1/V
64 Dortmund
BR Deutschland
telefon: (0231) 52 97 77

Ljubljanska banka
Informationsbüro Düsseldorf
Charlottenstrasse 32/1
4 Düsseldorf 1
BR Deutschland
telefon: (0211) 35 27 29

Ljubljanska banka
Informationsbüro Frankfurt/M
Kaiserstrasse 11/III
6000 Frankfurt/Main
BR Deutschland
telefon: (0611) 28 02 69,
28 03 21

Ljubljanska banka
Informationsbüro Freiburg
Kronenstrasse 5
78 Freiburg
BR Deutschland
telefon: (0761) 716 91

Ljubljanska banka
Informationsbüro Nürnberg
Gostenhofferhauptstrasse 22
85 Nürnberg
BR Deutschland
telefon: (0911) 26 11 10

Ljubljanska banka
Informationsbüro Ravensburg
Lägerstrasse 5
7987 Weingarten
BR Deutschland
telefon: (0751) 431 48

Ljubljanska banka
Informationsbüro Stuttgart
Nadlerstrasse 18/II
7 Stuttgart 1
BR Deutschland
telefon: (0711) 23 32 57,
24 78 68

Ljubljanska banka
bie der
Zentralsparkasse der
Gemeinde Wien
Vord. Zollamtstrasse 13
A 1030 Wien
Österreich
telefon: (0222) 729 25 19

Ljubljanska banka
Informationsbüro Wien
Praterstrasse 44-46
A 1020 Wien
Österreich

Informationsbüro Salzburg
Ferdinand Porsche Str. 5/VI
A 5020 Salzburg
Österreich
telefon: (6222) 717 60

Ljubljanska banka
bei der Salzburger Sparkasse
Maxglaner Hauptstrasse 27
A 5020 Salzburg
Österreich

Ljubljanska banka
bei der
Dornbirner Sparkasse
Lustenauerstrasse 44
A 6850 Dornbirn
Österreich
telefon: (05572) 30 24

Ljubljanska banka
CO. Technopol S. a.
Bureau de Informations
Bruxelles
Avenue Bel-Air 98
B 1180 Bruxelles
Belgique
telefon: 345 29 87, 343 37 33

Ljubljanska banka
Informationbyrå København
Vesterbrogade 20/3. th
DK 1620 København V
Danmark
telefon: (01) 22 39 00

Budimac Ružica
Militärstrasse 91/I
Postfach 185
CH 8021 Zürich
Schweiz
telefon: (01) 23 07 60

Ljubljanska banka
Informationsbüro Hamburg
Johannswall 3
2 Hamburg 1
BR Deutschland
telefon: (040) 32 70 13

Ljubljanska banka
Informationsbüro Hannover
Andreaastrasse 2 B
3000 Hannover 1
BR Deutschland
telefon: (0511) 175 08

Ljubljanska banka
Informationsbüro Köln
Maximinenstrasse 4/II
5 Köln 1
BR Deutschland
telefon: (0221) 12 11 83

Ljubljanska banka
Informationsbüro Mannheim
Q 3, 15
68 Mannheim
BR Deutschland
telefon: (0621) 263 19

Ljubljanska banka
Informationsbüro München
Schillerstrasse 7/III
8 München 2
BR Deutschland
telefon: (089) 59 72 53,
55 55 23, 55 55 24

Ljubljanska banka
bie der
Stadtsparkasse München
Sparkassenstrasse 2/III
8 München 2
BR Deutschland
telefon: (089) 216 73 83

Trajković Zoran
Rasinweg 2
CH 6030 Ebikon — Luzern
Schweiz
telefon: (041) 36 56 37

Ljubljanska banka
Informationsbyrå Stockholm
Kungsgatan 56/I tr.
S 11122 Stockholm
Sverige
telefon: (08) 20 53 08

Ljubljanska banka
Informationsbyrå Göteborg
Götgatan 15/IV. tr.
S 41105 Göteborg
Sverige
telefon: (31) 11 84 68

Ljubljanska banka
Informationsbyrå Malmö
Kanalgatan 3/III tr.
S 21140 Malmö
Sverige
telefon: (40) 11 60 58

Ljubljanska banka
Bureau d'Information Paris
7, Avenue Philippe Auguste
75011 Paris
France
telefon: 345 82 79, 345 84 39

Ljubljanska banka
Bureau de Representation
31, Av. des Champs-Élysées
Paris 8 e
France
telefon: 225 12 58

Ljubljanska banka
Vertretung in der DDR
Am Frankfurter Tor
Warschauer Strasse 8/VI
104 Berlin
DDR
telefon: 589 15 18

Ljubljanska banka
Representative office
Lazarská 5
11000 Praha 1
Czechoslovakia
telefon: 29 68 45
teleks: 121 386

LANI JE PRIŠLO
V SLOVENIJO
ČEZ MEJNE PREHODE
SKORAJ 28 MILIJONOV
TUJIH DRŽAVLJANOV

Slovenija že dolgo slovi po zelo obremenjenih mejnih prehodih; zlasti v glavni turistični sezoni, julija in avgusta, se skozi mejne prehode valijo pravcate trume motoriziranih tujih turistov. Seveda je pogosto največ gneče na glavnih prehodih, kot so Šentilj, Ljubelj, Korensko sedlo, Fernetiči, Rožna dolina pri Novi Gorici in še nekateri mejni prehodi na jugoslovansko-italijanski meji. Velika gneča pa je na mejnih prehodih v Sloveniji tudi ob nekaterih praznikih, zlasti pred novoletnimi, ko prihajajo v domovino številni rojaki, začasno zaposleni v ZRN, Avstriji, Švici, Švedski in drugih državah. Zato je seveda povsem upravičena trditev, da je Slovenija s svojimi mejnimi prehodi neke vrsta vrata, ki so na stežaj odprta v svet, zlasti v poletni turistični sezoni, ko prihaja k nam največ tujcev.

Predlanskim je prišlo čez slovenske mejne prehode

Mednarodni obmejni prehod Ljubelj — foto: Marjan Garbajs

SLOVENIJA— VRATA V SVET

27.091.681 tujih državljanov, tako s potnimi listi kot v maloobmejnem prometu z dovolilnicami. Lani pa se je ta številka že približala 28 milijonom, saj je prišlo čez mejne prehode točno 27 milijonov in 729.226 tujih državljanov. S potnimi listi jih je lani mejne prehode v Sloveniji prestopilo 16.941.888, z dovolilnicami v maloobmejnem prometu pa 10.787.338. Največ tujcev prihaja k nam še vedno iz Italije, in sicer jih je bilo lani kar 18.245.214. Največ jih prihaja v maloobmejnem prometu (10.278.904), s potnimi listi pa jih je prišlo lani skoraj osem milijonov (natančno 7.966.310). Na drugem mestu so mejni prehodi na jugoslovansko-avstrijski meji, kjer je lani prestopilo našo mejo natanko 9 milijonov in 313.862 tujih državljanov, od tega dobrih 8,8 milijona s

potnimi listi in le 479.394 v maloobmejnem prometu. Precej manj so obremenjeni prehodi na jugoslovansko-madžarski meji, kakor tudi »mejni prehod« na ljubljanskem letališču, na Brniku. Lani je čez mejne prehode na slovensko-madžarski meji stopilo 113.347 tujcev, na brniškem letališču pa 56.803 tujci. Zanimivi pa so tudi podatki o odhajanju jugoslovanskih državljanov v tujino. Predlanskim je šlo čez mejne prehode v Sloveniji 14.543.630 naših državljanov, lani pa že skoraj 16 milijonov (točno 15.822.566). Skratka, odhodi naših državljanov na tuje so se lani v primerjavi z letom 1975 povečali kar za 8,8 odstotka. Tudi pri odhodih Jugoslovancev v tujino je na prvem mestu meja z Italijo oziroma mejni prehodi na jugoslovansko-italijanski meji. Pri tem

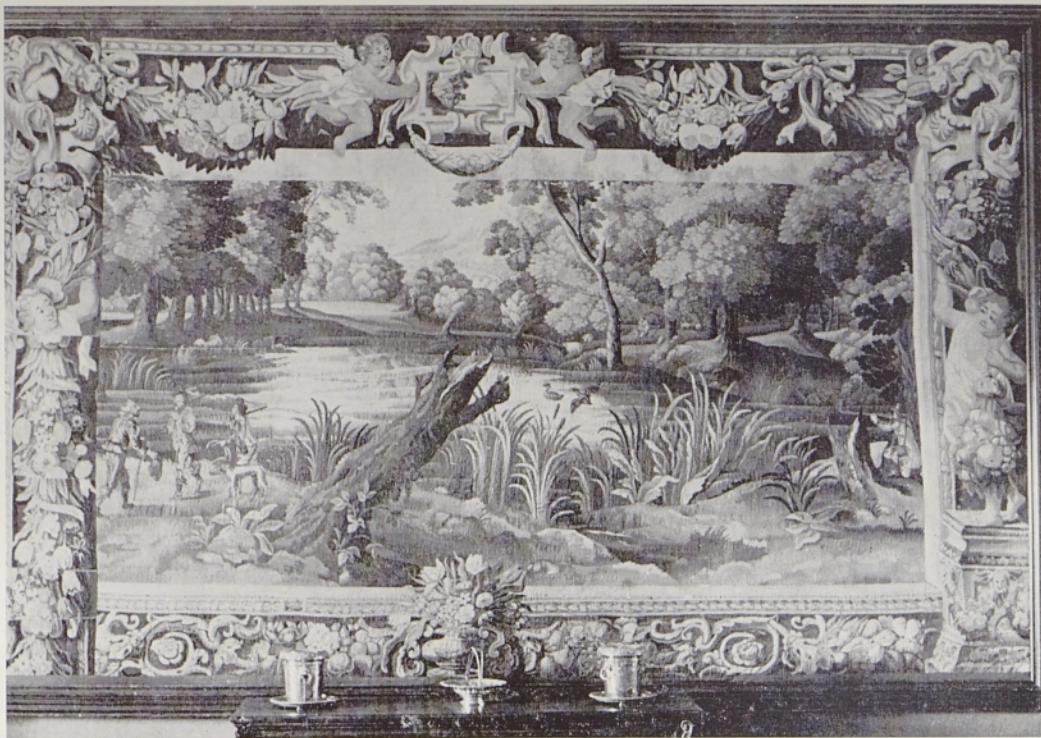
pa je treba povedati, da so ti prehodi na prvem mestu predvsem zaradi maloobmejnega prometa, ki je med SFRJ in Italijo zelo živahen. Tako je odšlo čez mejne prehode proti Italiji lani dobrih 5 milijonov naših državljanov s potnimi listi, v maloobmejnem prometu pa smo lani imeli več kot 3,7 milijona prehodov. Tako smo na teh prehodih lani zabeležili številko 9.164.963 odhodov jugoslovanskih državljanov v tujino. V Avstrijo in naprej pa je lani odpotovalo s potnimi listi 5.994.381 naših državljanov, v maloobmejnem prometu pa jih je šlo čez mejne prehode proti Avstriji samo 559.355. Skupno je torej lani prekoračilo mejne prehode na jugoslovansko-avstrijski meji 6.553.736 naših državljanov. Omenjeni podatki kažejo, da je maloobmejni promet z Avstrijo precej slabše razvit kot z Italijo, sicer pa mejni prehodi proti Avstriji prednjačijo, če računamo samo tiste jugoslovanske državljane, ki so lani potovali na tuje s potnimi listi.

Iz GV

Tam, kjer se stikata Dravsko in Ptujsko polje, na skrajnem severovzhodnem koncu Slovenije, lahko že od daleč opazimo grad na vrhu griča, pod katerim se stiskajo strehe starega mesta. Podoba, kot se je pred stoletji pokazala Valvasorju, danes sicer nekoliko spremenjena, a v bistvu še vedno enaka. O Ptuj govorimo, najstarejšem slovenskem mestu in gradu vrh griča, v katerem danes domuje Pokrajinski muzej Ptuj.

Muzej ima svoje prostore še v nekdanjem dominikanskem samostanu pod grajsko vzpetino in letos je dobil tudi grajsko žitnico. Vendar bi se pošteno zmotili, misleč, da se lahko le v muzejskih prostorih seznanimo s prastaro zgodovino tega kraja, ki je bil naseljen že pred 4000 leti. Celo mesto kot celota je pravzaprav zgodovinski spomenik, vreden ogleda, saj je Ptujčanom uspelo v starem, zgodovinsko zaščitenem mestnem jedru ohraniti podobo njihovega mesta iz davnih dni prav do danes.

V mestu in njegovi okolici so še vedno ohranjene številne priče njegove bogate in dolge zgodovine. Tako vojaški nagrobnik stotnika Petronija dokazuje, da je bila za časa rimskega cesarja Klavdija (verjetno leta 45) v Ptuj nastanjena legija VIII. Avgusta. Za njo je prišla legija XIII. Gemino (zaradi ugodne strateške lege je bilo v predrimskem času na tem mestu več vojaških taborišč), s katero je povezan pisan vir o Ptuj oziroma Petovii, kot se je takrat imenoval. V njenem taborišču je bil na vojnem posvetu leta 69 Vespazian izvoljen za rimskega cesarja. O pristnosti te legije arheologi sklepajo tudi po napisih in žigih na opekah, ki so jih našli v grobovih in vodovodu, ki je bil speljan izpod Pohorja v ravni črti do Spodnje Hajdine. V okolici Ptuja so iz tega časa ohranjena še danes razna svetišča, na primer Jupitrovo, Fortunino, Vulkanovo in Venerino. S Poetovio so povezani tudi zadnji podatki o razpadu rimskega cesarstva, kajti mati zadnjega rimskega cesarja Romula Augusta je bila rojena na Ptuj.

SLOVENSKE KULTURNE USTANOVE

POKRAJINSKI MUZEJ PTUJ

Za Rimljani so na Ptuj prihajali številni narodi. Najprej Goti, nato Franki, za njimi Langobardi, okrog leta 600 pa so se naselili Slovani. Pisanih virov o tem skorajda ni, zato pa je toliko več drugih. Odkrita so številna grobišča v okolici Ptuja in na samem grajskem griču, pred nedavnim so odkrili sledove grobišča tudi v proštijiški cerkvi. Zgodovinarji celo sodijo, da so na Ptuj naša največja staroslovanska najdišča.

Seveda so te številne priče daljne preteklosti že davno zbule radovednost zgodovinarjev in arheologov. Že okrog leta 1830 je dal Simon Povoden vzidati v mestni stolp in drugam znane marmornate rimske spomenike. Od tedaj naprej je bila želja po muzeju vse močnejša. Tako je bilo nekaj let pred koncem preteklega stoletja ustanovljeno muzejsko društvo, ki je skrbelo za arheološke izkopanine, pozneje pa tudi za druge zgodovinske dokumente in predmete.

Starine so bile najprej postavljene na ogled v sedanjem gimnazijskem poslopju, leta 1928 pa so jih prenesli v preurejen dominikanski samostan, zgrajen v 12. stoletju,

— da bi imeli več prostora. Toda danes so spet na tistem. Arheoloških predmetov je namreč iz dneva v dan več, saj skoraj pri vsaki novi gradnji naletijo na ostanke arheološke preteklosti, kar marsikdaj povzroča hudo kri. Kajti območje Ptuja je zaradi bogatih nahajališč arheoloških ostalin zavarovano in zato ljudje ne morejo prej začeti graditi svoje hiše, dokler zemljišča ne pregledajo arheologi.

V prvih povojnih letih so v muzej preuredili tudi grad s celotno bogato opremo, ki so ga zgradili ptujski gospodje med leti 1120 in 1140. Kasneje so v njem živele in ga preurejale plemiške družine Lesly, Ditrichstein, Habsburžan in Herberstein. Prav zadnji graščak Herberstein, ki je živel v gradu do osvoboditve, je imel veliko posluha za zgodovino in je zato v svojem gradu zbral bogato zbirko kulturno zgodovinskih predmetov. Predvsem po zaslugi njegovega služabnika jo lahko občudujemo še danes, saj je prav on ob koncu vojne poskrbel, da je ljudje niso raznesli.

V 25 sobah prvega nadstropja gradu je obiskovalcem pri-

kazana razkošna oprema reprezentančnih prostorov: jedilnice, delovne sobe, salona, viteške dvorane. Zlasti so dragocene rokokojske tapete in nizozemski ter francoski gobelini iz začetka in konca 17. stoletja. Drugo nadstropje zavzema galerija, svoje prostore pa je v gradu dobil tudi oddelek NOB, ki prikazuje sodelovanje Ptujčanov in okoliških prebivalcev v splošni vstaji proti okupatorju.

Poleg gradu je velika podolgovata stavba, nekdanja grajska žitnica. Precej let je bila velika želja uprave muzeja, da bi jo preuredili v vinarski muzej. Uresničila se jim je pred pol leta in tako so po več letih znova lahko postavili na ogled bogato in edinstveno vinarsko zbirko. Ta je bila namreč nekdanj razstavljena v obrambnem stolpu ob Dravi, ki pa so ga zaprli, ko ga je leta 1963 poškodovala podivjana reka. Sicer so ga ponovno obnovili, toda od leta 1966 dalje je v njem razstavljen paviljon Dušana Kvedra, vinarska zbirka pa je bila od takrat do letos skrita očem v grajskem skladišču.

SILVESTRA ROGELJ

Prav nič preprosto ni pisati o organizaciji, kakršna je Zveza kulturnih organizacij Slovenije. Že več desetletij deluje med Slovenci pod različnimi imeni, prisotna je v skoraj sleherni slovenski vasi ali mestu in posega na vsa področja kulturno-umetniškega delovanja, od glasbe in gledališča do filma in televizije.

Zveza kulturnih organizacij Slovenije je danes »nadaljevalka bogatega izročila delavskega kulturnega gibanja — od prvih delavskih izobraževalnih društev iz prejšnjega stoletja, v katerih se je rojevalo slovensko delavsko gibanje, do kulturnih društev Svoboda in Vzajemnost.«

Po drugi svetovni vojni je šla tudi Zveza kulturnih organizacij skozi različna obdobja, kar pomeni, da tudi njen položaj v naši družbi ni bil vedno enak. Na zunaj se je to kazalo tudi skozi spreminjanje imena zveze in društev (Ljudska prosveta, Zveza Svobod, Zveza kulturno-prosvetnih organizacij). V vsem tem času je, razumljivo nihala tudi kakovost tega amaterskega

ZVEZA KULTURNIH ORGANIZACIJ PRISPEVEK H KULTURNI PODOBI NAŠE DRUŽBE

kulturnega delovanja. Na splošno pa lahko rečemo, da kakovost te amaterske kulture ni bila nikoli nizka, neredko se je dvignila celo nad profesionalno raven. Zato se povsem strinjamo z Ivom Tavčarjem, ko pravi: »Amaterizma ne smemo obravnavati kot nekakšen tradicionalizem, temveč kot tisto možnost, ki na svoj način omogoča preseči razklanost človekove osebnosti in človeške družbe, ki premaguje njuno od-tujenost ter uresničuje tisto enotnost in celovitost v človeku in družbi, ki nam je humanistični cilj. Zato govore o amaterizmu tudi napredni sociologi in psihologi kot o velikem upanju človeštva.«

Poslanstvo amaterske kulturne dejavnosti prav gotovo ni v doseganju vrhunskih dosežkov, temveč predvsem v seznanjanju najširših množic z dosežki kul-

ture, v razvijanju kulturnih potreb in ostrenju estetskega čuta, pa tudi v odkrivanju tistih posameznikov, ki imajo nagnjenja in sposobnosti za aktivnejše delovanje na tem področju. Večina ljudi se prej kot s profesionalno kulturo sreča z amatersko kulturo in prav tako se večina ustvarjalcev najprej preskusi v amaterskih vrstah in šele pozneje se začne s tem delom ukvarjati poklicno.

Zveza kulturnih organizacij Slovenije naj bi poslej povezovala tako amaterske kot profesionalne kulturne delavce. K sodelovanju je pritegnila umetniška in druga kulturna društva, od katerih nekatera že sodelujejo v organih zveze.

V Zvezi kulturnih organizacij Slovenije je bilo v letu 1976 skupno zajetih 695 društev, od katerih je bilo 106 delavsko-prosvetnih društev »Svoboda«,

144 kulturno-umetniških društev, 118 kulturno-prosvetnih društev, 203 prosvetna društva, 45 mladinskih kulturno-umetniških društev, 79 pionirskih kulturno-umetniških društev, poleg teh pa je bilo v ZKO še 271 samostojnih kulturno umetniških skupin. Vseh aktivnih članov v teh društvih in skupinah je bilo 55 366.

Vseh kulturno-umetniških skupin, samostojnih ali povezanih v društva, pa je bilo v letu 1975 — 2632. Od teh je bilo največ pevskih zborov (1050), gledaliških skupin (577), instrumentalnih skupin (250) idr.

Vse te številke prepričljivo govorijo o tem, da Zveza kulturnih organizacij Slovenije odločilno prispeva h kulturni podobi naše družbe. S svojo dejavnostjo pa posega tudi izven meja matične domovine. Razvija kulturno sodelovanje s Slovenci v Italiji, Avstriji in na Madžarskem, pospešuje pa tudi kulturne stike z našimi rojaki, ki so začasno zaposleni na tujem.

T. Š.

Slovenci se vsekakor radi ukvarjamo z amaterskim fotografiranjem in filmanjem — Foto-kino zveza Slovenije združuje približno 130 amaterskih foto oziroma kino-klubov z nekaj manj kot 6000 člani, o desetstotih, ki se s tem ukvarjajo neorganizirano, pa lahko samo ugibamo!

Vrste amaterskih filmarjev se iz leta v leto širijo: na tradicionalnih republiških festivalih so v zadnjih šestih letih prikazali 355 filmov iz 28 kino-klubov. Ta številka seveda ne pomeni končne proizvodnje, saj izbirajo filme za festivale s številnimi selekcijami; torej je njihovo število vsaj nekajkrat večje.

»Poleg republiških festivalov organiziramo še medklubske in klubske,« pripoveduje tajnica Foto-kino zveze Slovenije Štefanija Močnik. »Zelo znana sta, na primer, medklubski festival dokumentarnega filma, ki ga organizirajo v Mariboru in ki ima pomembno mesto med jugoslovanskimi medklubskimi festivali, ter medklubski festival v Ljutomeru, ki goji tradicije dr. Karla Grossmana, prvega jugoslovanskega kino-amaterja.«

Za popularizacijo kinoamaterstva na Slovenskem pa še posebej skrbi »Amatersko filmsko društvo MINIFILM« iz Ljub-

FILMSKI AMATERJI

USPEŠNO SE LOTEVAJO VSEH ZVRSTI FILMA

ljane. Njegovi člani menijo, da so festivali premalo in tako organizirajo vsak mesec filmski večer, s svojimi filmi pa tudi redno gostujejo po šolah, otroških vrtcih in v organizacijah združenega dela. Teh gostovanj je seveda največ pred novim letom, ko z otroškimi filmi popestrijo pričakovanje dedka Mraza. Lani smo posebej za to priložnost posneli film »Čokolada za babico«: imeli so

102 predstavi, videlo pa ga je okoli dvanajst tisoč mladih gledalcev po vsej Sloveniji.

»MINIFILM smo ustanovili leta 1970 in imamo zdaj 50 članov. Povprečna starost je okoli trideset let,« pravi Vasja Herbst, predsednik MINIFILMA. »Letno posnamemo deset filmov, s katerimi sodelujemo na različnih domačih in tujih festivalih. Dobimo skromno dotacijo, ki pa seveda, kljub na-

Prizor iz filma »Onkraj Mure«, v katerem je nastopala tudi folklor-na skupina iz Beltince

šemu amaterskemu delu ne more pokriti vseh stroškov. Pomagamo si tako, da ena naših sekcij, »Studio 16«, izdeluje po naročilu tehnično-dokumentarne filme za različne organizacije.« MINIFILM ima še sekcijo za vzgojni in poučni film ter sekcijo za športni film.

Za svoja dela so dobili že precej nagrad in diplom, med njihovi najbolj uspešnimi filmi pa sta bila na primer »Cankarjanstvo je bilo« Jožeta Perka, ki je dobil deset nagrad, in dokumentarni film »Onkraj Mure« (Janez Perdiga, Sandi Vidensek), ki prikazuje ljudske običaje.

»Pred leti smo poskušali z »Izseljenskim obzorjem«, ki bi našim rojakom na tujem prikazoval značilne dogodke v Sloveniji v nekem obdobju. To je takrat zamrlo, vendar bi radi nadaljevali. Letos, na primer, smo po lastni zamisli in brez naročila posneli petnajstminutni barvni film o izseljenskem pikniku. Tega in številne druge naše folklorne in otroške filme, ki bi verjetno zanimali Slovence v tujini in popestrili njihovo družabno življenje, smo društvo v tujini seveda pripravljeni posredovati.

PAVLE JAKOPIČ

PRVA JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA NA TUJEM

Letos je minilo 40 let, odkar je bila ustanovljena prva jugoslovanska knjigarna na tujem. Ustanovljena je bila pod imenom »Horizonti« leta 1937 v Parizu, v njej pa so se redno zbirali številni jugoslovanski napredni intelektuali in člani komunistične partije Jugoslavije, ki so morali v tujino zaradi policijskega preganjanja. Med temi so bili posebno vidni tudi Slovenci Aleš Bebler, Lovro Kuhar-Prežihov Voranc, Boris Kidrič in drugi.

Knjigarna je spremljala delo naših ljudi, ki so se stalno ali začasno zadrževali v Franciji, skrbela za njihovo kulturno in politično vzgojo, poleg tega pa je ustanovila tudi center za pomoč žrtvam buržoaznega terorja. V ta center so poskušali pritegniti številne ugledne in napredne francoske kulturne osebnosti, ki so se na različne načine zavzemale za jugoslovanske politične zapornike. Zbirali so tudi pomoč za zapornike in njihove družine.

V tem času je v Franciji izhajala vrsta jugoslovanskih listov, kar je predstavljalo svojevrsten zgodovinski rekord. Na prvem mestu moramo omeniti »Glasnik izseljencev«, ki sta ga urejala Tomo Brejc in Ivan Krndelj; izhajal je v slovenskem in srbohrvatskem jeziku. Pozneje je začel izhajati »Hrvatski put«, poleg tega pa še »Proleter« in »Razredni boj«. Knjigarna je opravljala vse tehnične posle v zvezi z izhajanjem teh listov, njena osnovna naloga pa je bila razpošiljanje številnih izdaj v Jugoslavijo pa tudi med naše ljudi v Kanadi, ZDA, Avstraliji in Novi Zelandiji. Danes deluje ta knjigarna pod imenom »Yougofranc«.

UMRL JE FRANCE FILIPIČ

V Sallauminesu v Franciji so pokopali Franceta Filipiča,

častnega predsednika Združenja Jugoslovancev v severni Franciji. France Filipič je bil tudi dolgoletni član jugoslovanske sindikalne sekcije ter ustanovni član Posmrtninskega sklada, v katerem je vrsto let vodil blagajniške posle.

Rojen je bil 6. januarja 1896 v Žireh. Vse življenje je ostal narodno zaveden in je obdržal jugoslovansko državljanstvo. Ob vsaki priložnosti je podpiral boj za delavske pravice. Ob okupaciji Francije je takoj stopil v vrste odporne gibanja. Po naprednih stopinjah očeta je šel tudi sin Viktor, ki so ga nacisti zaradi sabotažnih in drugih akcij v francoskem odporneškem gibanju ustrelili že leta 1941. Člani Združenja Jugoslovancev v severni Franciji in občina so v spomin na mla-

dega borca Viktorja Filipiča dne 22. septembra 1974 imenovali po njem ulico v Sallauminesu.

Pokojni častni predsednik France Filipič se je po osvoboditvi prostovoljno javil v delovno brigado, ki je leta 1949 pripotovala v Jugoslavijo. Sodeloval je pri obnovitvenih delih v Beogradu, v Črni gori in drugod.

Zaradi njegovega požrtvovalnega dela so ga rojaki leta 1970 izvolili za dosmrtnega častnega predsednika Združenja Jugoslovancev v severni Franciji. Leta 1975 je ob enem z drugimi prizadevnimi društvenimi delavci — Justinom Čebulom, Frančiško Prek in Jožefom Zorkom prejel visoko jugoslovansko državno odlikovanje.

France Filipič

Mladinska folklorna skupina iz Sydneya ob nastopu na letošnji kmečki ohceti v Wollongongu

USPEHI SLOVENSKE FOLKLORNE SKUPINE

Na letošnjem »Blaasfestivalu«, ki ga je v Rodahalu, Kerkrade v holandskem Limburgu organizirala televizijska družba NCRV, sta kot posebna gosta nastopila tudi Slovenska folklorna skupina iz Heerlerheide, ki jo vodi Slavko Sterman in Slovenski instrumentalni sekstet pod vodstvom Janeza Kalška. Festival je organiziran kot tekmovanje pihalnih godb iz vse Holandije. Slovenski gostje so nastopili v samostojnem sporodu pred začetkom tekmovanja. Organizatorji festivala so slovenskim gostom že pred festivalom posvečali izjemno pozornost.

ZDA

ŽENA LETA IN MOŽ LETA

Zveza slovenskih narodnih domov v Clevelandu je za ženo leta izbrala Mary Dolšak, za moža leta pa dr. Anthonyja F. Specha.

Mary Dolšak si zelo prizadeva, da bi slovenski jezik in slovensko kulturo gojili tudi naslednji rodovi Slovencev v Ameriki. Poleg funkcije članice direktorija Slovenskega delavskega doma je tudi odbornica Zveze slovenskih naštv Jadran, krožka Utopians SNPJ, ženskega odseka slovenskega delavskega doma, ženskega odseka farne SNPJ, Zveze krožkov SNPJ, Sveta za napredek farne SNPJ in upokojenskega kluba Waterloo. Je članica in bivša odbornica Ameriške bratske zveze št. 186 in članica Združenja slovenskih društev.

Mary Dolšak je tudi zelo dejavna članica Progresivnih Slovencev Amerike, krožka št. 1, Zveze slovenskih žena, št. 14, Kluba Ljubljana in radijskega kluba. Pogosto pomaga tudi drugim slovenskim domovom in krožkom.

Če je treba kjer koli kaj urediti, če je treba organizirati izlet z avtobusom ali karkoli drugega, vedno se je mogoče zanesti nanjo, da bo vse urejeno pravočasno.

V preteklosti je bila Mary Dolšak zadolžena za slovenske jezikovne tečaje v slovenskih delavskih domovih. Več kot 20 let je bila ravnateljica krožka št. 3 SNPJ. Otroke je učila ročna dela in športne igre.

Žena leta ima tri sinove in slovi kot odlična kuharica. Za slovenskega moža leta pa je bil izbran dr. Anthony F. Spech, diplomant John Carrion University in medicinske šole Western Reserve University. Med drugo svetovno vojno je trideset mesecev delal v bolnišnici za evakuirance na Južnem Pacifiku.

Leta 1956 je dr. Spech v svojem območju uvedel cepljenje proti paralizi, skupaj z drugimi zdravniki slovenskega rodu je cepil 4000 ljudi.

Deluje tudi kot zdravniški konzultant v slovenskem domu za ostarele in poklanja veliko potrpežljivosti tistim, ki so je potrebni.

Dr. Spech pravi: »Najbolj srečen sem bil, kadar sem lahko pomagal manj premožnim ljudem, ki so bili bolj ponosni na svoje slovenstvo kot na materialno blagostanje. Takšni ljudje so v mojih očeh sol zemlje.«

Dr. Spech in njegova žena Frances Zakrajšek imata hčer in štiri sinove.

AMERIŠKI SLOVENC V ZAHODNI PENNSYLVANIJI SO SLAVILI

Ameriški Slovenci v zahodni Pennsylvaniji so v juniju in juliju praznovali dve pomembni obletnici, ki sta jih prav gotovo še bolj povezali med seboj. To je bila najprej 30-letnica slovenskega radijskega programa, za tem pa 35-letnica proslavljanja »Slovenskega dneva«.

Organizacija Ameriških Slovencev v Zahodni Pennsylvaniji je nastala že leta 1938. Že pred tem so namreč začele nekatere narodnostne skupine na tem območju pri-

Dr. Anthony F. Spech, mož leta 1977

rejati svoje narodnostne dneve, na katerih so se predstavljali s svojo kulturno dediščino, predvsem pa so želeli ameriški javnosti predstaviti svojo etnično kulturo in običaje. Pobuda za prirejanje »slovenskega dneva« je prišla iz vrst pevcev pevskega zbora »Prešeren«, ki je imel svoj sedež v Slovenskem avditoriju v Pittsburghu. V letu 1939 je bil imenovan odbor predstavnikov vseh slovenskih bratskih in kulturnih organizacij s tega področja, ki mu je načeloval Dr. F. J. Arch. Njihov prvi korak v ponosni svet etnične kulture pa je bil storjen z organizacijo prvega »Ameriško-slovenskega dneva« v soboto 8. julija 1939. Prisostvovalo mu je več kot deset tisoč Slovencev in drugih Američanov. V letih 1940 in 1941 so uspešno priredili tudi drugi in tretji slovenski dan. Med drugo svetovno vojno je začasno zastalo tudi delo etničnih skupin. Šele leta 1946 so se ponovno zbrali odborniki, ki so se odločili za nadaljevanje svojega pomembnega dela, poleg tega pa so isto leto ustanovili tudi tedenski slovenski radijski program. Odtlej ta program redno teče ob podpori številnih slovenskih organizacij in posameznikov. Organizacija se je uveljavila pod imenom Odbor Ameriško-slovenskega dneva in Radijski klub, z dvema ločenima blagajnama. Namen te druge organizacije je bil predvsem v tem, da razvija posebno vrsto stikov s slovenskimi rojaki, da skrb

Mary Dolšak, žena leta 1977

za predvajanje lepe slovenske glasbe in da posebno skrb posveča jeziku, ki je tako drag številnim našim ponosnim in zavednim ljudem. Obvešča jih o vseh dogodkih, ki so pomembni za tamkajšnjo slovensko skupnost in jih spodbuja k nadaljnjemu delu na narodnostnem področju.

Slovenski radijski program je polnih trideset let oddajala radijska postaja W.L.O.A. v Braddocku, v maju letos pa se je program preselil na postajo W.P.I.T. — F.M. 101,5. Odborniki »Slovenskega dneva« in Radijskega kluba so predlagali, da bi obe organizaciji združili pod enim samim imenom in na posebnem sestanku, ki je bil v marcu letos v Pittsburškem slovenskem avditoriju, so sklenili, da bodo prevzeli ime »Ameriški Slovenci Zahodne Pennsylvanije«. Člani te edinstvene slovenske organizacije so prav vsi ljudje slovenskega porekla. Organizacija nima uradnega članstva in ne članskih izkaznic. Za članstvo je dovolj že slovensko poreklo.

In kdo so bili oziroma so še odborniki slovenskega dne in radijskega kluba? Predsedniki so bili: Dr. F. J. Arch (1939—1946), Paul Klun (1946—1948), Mary F. Prašnikar (1948—1965), Martin Serro (1965—1972) in Joseph Jereb (od leta 1972 naprej). Tajniki: Matt Spolar (1939—1941), Anton Rednak (1941—1959), Joseph Beltz (1959—1968) in Mary Skerlong (od leta 1968 naprej). Blagajniki: John Decman (1939—1941), Mary

Bodack (1941—1946), Louis Karish (1946—1952) in Jennie Lavrich (od leta 1952 naprej). Blagajnik radijskega sklada pa je Frank Kress (vse od leta 1946).

Ob obeh pomembnih obletnicah so Slovenci v Zahodni Pennsylvaniji izdali lično programsko brošuro. Za jubilejno proslavo pa so pripravili zanimiv kulturni program, pri katerem je sodelovala vrsta kulturnih delavcev. Proslave se je udeležil tudi jugoslovanski ambasador v Washingtonu Dimče Belovski.

POLKE V CERKVI

V poletnih mesecih se je oglasil na našem uredništvu tudi izseljenski duhovnik Frank Perkovich iz Eveletha v Minnesoti, ki nam je ponosno pripovedoval, kakšno zanimanje je vzbudila med ameriškimi Slovenci in tudi med drugimi Američani njegova »polka maša«.

V cerkvi, ki jo vodi, namreč nastopa priljubljeni slovenski ansambel, ki ga vodi Joe Cvek, in vokalni ansambel pod vodstvom Grega Hutarja. Oba ansambla med mašo izvajata vrsto slovenskih narodnih pesmi in napevov. Ta svojstven način verskih obredov je vzbudil veliko pozornost po vsej Ameriki, zato jih vabijo na »nastope« tudi v številne druge kraje po vsej ZDA in Kanadi. Perkovichovo »polka mašo« je v lanskem ameriškem jubilejnem letu posnela tudi televizijska mreža ABC. Pesmi in motivi iz Perkovichove »polka maše« so posneti tudi na dveh long-play gramofonskih ploščah, ki jih je še vedno mogoče naročiti na naslovu: Polka Mass, P. O. Box 586, Eveleth, Minnesota 55734.

JUBILEJ ODDAJE »A BIT OF YUGOSLAVIA«

Najstarejša jugoslovanska televizijska ura v Združenih državah Amerike »A bit of Yugoslavia«, ki jo v srbohrvatskem jeziku oddajajo z lokalne televizijske postaje v Chicagu, je pred kratkim proslavila drugo obletnico plodnega in koristnega dela. V

jubilneju programu so sodelovali predstavniki nekaterih jugoslovanskih izseljenjskih matic in jugoslovanski umetniki Zvonko Špišić, Andjelka Papas in Ljuba Stepanović.

V zadnjih letih se je precej razširila mreža jugoslovanskih radijskih in televizijskih ur v vseh jezikih narodov in narodnosti Jugoslavije v mnogih mestih ZDA in Kanade. Prvo jugoslovansko radijsko uro so ustanovili dalmatinski priseljenci v San Pedru v Kaliforniji, kmalu za tem pa tudi v Oaklandu v isti državi. Danes so ponekod jugoslovanske in seveda tudi slovenske radijske ure vsakodnevne, ponekod pa tedenske, ponekod v enem, ponekod pa v več jugoslovanskih jezikih. Jugoslovanske televizijske ure, za zdaj le v srbohrvaščini, imajo v Chicagu, Detroitu in v New Yorku. Večino radijskih in televizijskih ur vodijo in vzdržujejo posamezniki ali skupine izseljencev, v veliko pomoč pa so jim pri aktualnosti in pestrosti programov tudi novice, ki jih prejema iz Jugoslavije.

KANADA

NOVO ŽIVLJENJE V NOvem DOMU

Ivan Antolin, 32 let, mizar, doma iz Odranec, ki živi v Kanadi že 10 let, je poleti prinesel v domovino pozdrave Slovencev iz Hamiltona, združenih v društvu »Bled, Planica 13«. V Hamiltonu in bližnji okolici živi približno 2000 Slovencev, ki so doma predvsem iz Prekmurja, z Dolenjske in Štajerskega. Približno polovica jih živi v Kanadi od 8 do 12 let, polovica pa od 20 do 25 let. Društvo ima približno sto članov, njegov predsednik je sedaj Franc Štadler, doma iz Bakovec, podpredsednik pa je Janez Hočevnar, ki je obenem tudi pobudnik ustanovitve društva.

Hamiltonsko slovensko društvo je kupilo svojo zemljo že pred desetimi leti, lani pa so si na tej zemlji sezidali lasten dom. Tako imajo že od oktobra dalje na voljo lastno dvorano za 400 gledal-

cev in pokrito plesišče poleg dvorane. Prostovoljne pripevke za dvorano so prispevali vsi Slovenci, ki žive v Hamiltonu in okolici, z denarjem in delom pa so pomagali tudi pripadniki drugih slovanskih narodov na tem območju. »Prej smo morali prositi za dvorano tuja društva«, se spominja Ivan Antolin.

Društvo ima svoj odbojarski odsek, redno prireja piknike in predvaja domače filme, najbolj pa so ponosni na svoj pevski zbor Majolka. Pojejo takorekoč vsi člani, koncerte pa so imeli tudi že v Torontu in Montrealu.

Slovenci v Hamiltonu se še posebej vesele, kadar jih obišče ansambel iz domovine. Nadvse so bili veseli tudi obiska pisatelja Ivana Potrča in dramskega igralca Andreja Kurenta. »Ljudje so od veselja jokali, ko so ju poslušali. Nenadoma smo se počutili, kot da bi bili doma v Sloveniji,« je povedal Ivan Antolin. Obenem je pristavil, da bi želeli v prihodnosti prisluhniti umetniški besedi kakkega slovenskega gledališkega ansambla.

J. K.

UMRL JE V DOMAČEM KRAJU

Sporočam vam žalostno novico, da je med obiskom Slovenije zaradi srčne kapi umrl

Prizadevna društvena delavca Marija in Lojze Košorok iz Sydneya sta tudi letos sodelovala na »kmečki ohceti« v Wollongou. Lojze je bil tudi tokrat vodja ceremoniala.

Martin Vinčec, star 45 let. Na obisk v domovino je šel prvič po 25 letih in nanj se je pripravljaj skoraj dve leti. V Jugoslavijo je prispel 11. julija in že prvi večer se je v spanju prebudil in padel. Prepeljali so ga v bolnišnico v Murski Soboti, kjer pa je naslednji dan, 12. julija umrl. Pokopali so ga v njegovi rojstni vasi Trnje pri Črenšovcih v Prekmurju. Nameraval se je oglasiti tudi na izseljenjski matici v Ljubljani, a usoda mu je to preprečila.

Martin Vinčec je bil aktiven član društva Večerni zvon. Več let je bil predsednik društva in dolgoletni odbornik. Veliko je delal na naši društveni farmi in ljudje, ki so ga poznali, so ga imeli radi.

S smrtjo Martina Vinčeca je društvo Večerni zvon izgubilo velikega društvenega delavca, ki ga ne bomo nikoli pozabili. V imenu društva izrekam globoko sožalje pokojnikovi ženi Elisabeti, hčerki Elisabeti in sinu Martinu.

IGNAC TKALEC
WILLOWDALE,
ONT., KANADA

AVSTRALIJA

NAJMANJŠE DRUŠTVO

Naše slovensko društvo v Riverlandu je najmanjše slovensko društvo v Avstraliji, vendar imamo svojo lastno slo-

vensko radijsko uro in sicer vsak ponedeljek od pol osmih do osmih.

Vsega skupaj nas je tu le deset najst slovenskih družin. Skoraj vsi smo zaposleni na zemlji. Večji del se ukvarjamo z obdelovanjem vinogradov in sadovnjakov.

Imamo tudi slovenski kvintet Planinka. Med petimi člani ansambla pa sva le dva Slovenci. Reči moram, da imajo tudi Avstralci kar dober smisel za igranje polk in valčkov. Imamo veliko željo: slej ko prej bi radi imeli svoje lastne slovenske narodne noše.

STAN KREGAR
RIVERLAND,
SOUTH AUSTRALIA

URUGVAJ

ODKRITJE SPOMENIKA

Ob 250-letnici ustanovitve Montevidea so v prostorih Prvega slovenskega prekmurskega društva odkrili spomenik urugvajskemu borcu za neodvisnost Joséju Artigas. Slovesnosti ob odkritju so se udeležili številni naši rojaki, ki živijo v tem mestu, pa tudi številni predstavniki drugih etničnih društev in lokalnih oblasti ter diplomatski predstavniki, med katerimi je bil tudi jugoslovanski ambasador Boris Miljovski. O ugledni osebnosti iz urugvajske zgodovine je spregovorila sekretarka Patriotičnega krožka v Montevideu Flor Maria Diza de Denis, ki je med drugim spregovorila tudi o velikem deležu priseljencev pri razvoju Urugvaja in o pomenu etničnih društev ter še posebej o velikem prispevku Prvega slovenskega prekmurskega društva. Posebej se je zahvalila za povabilo predsedniku društva Gezi Kološi, tajniku Estebanu Lansheku in blagajniku Ernestu Lutru. Spomladi je Prvo slovensko prekmursko društvo priredilo tudi lepo družabno prireditve »vinsko trgatve«, ki so se je udeležili številni naši rojaki in tudi predstavniki jugoslovanske ambasade. Pred družabnim srečanjem je bilo tudi zanimivo športno tekmo vanje v kegljanju.

POVSOD JE LEPO, DOMA JE NAJLEPŠE

nim delom pri graditvi novega slovenskega doma.

Kje sta se srečala z ženo? Oh, to pa je bilo prav tam, na slovenski zabavi. Ljubezen na prvi pogled. Mara, Dalmatinka z otoka Korčule, s ponosom zre na svojega moža in otroke. Tudi ona je odšla iz domovine leta 1950 kot njen mož. Letos je svoji družini prvič pokazala svoj rojstni kraj.

Je kakšna razlika med Korčulo danes in takrat, pred leti, ko ste jo zapustili? jo vprašam. Razlika taka, kot med nebom in zemljo, hiti z odgovorom Mara. Kjer ni bilo vode in kruha, so danes elektrika, vodovod, tovarne, kjer se lahko zaposlijo domačini, ceste so asfaltirane, nove hiše kar rastejo.

Tudi Prekmurje se je spremenilo, kot moja domačija, pravi Martin. Povsod napredek, nove hiše, kmetijstvo modernizirano. Ni primerjave z letom 1950, ko je povsod vladala revščina. Na mestu starih prekmurskih hišic, pokritih s slamo, stojijo danes moderne domačije, kot pri meni doma, pokaže na lepo novo hišo svojega brata, ki je zidar, poleg tega pa opravlja tudi poljska dela. S traktorjem in drugimi stroji tudi kmečko delo ni tako naporno. Mimogrede ga opravi, ko se zvečer vrne z dela. Včasih je bilo vse drugače, ročno, počasno.

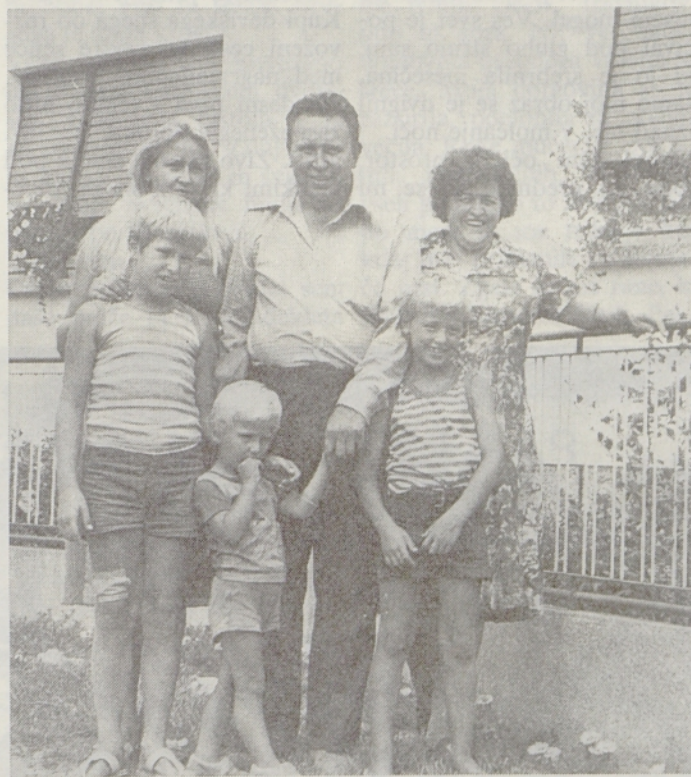
Te dni je družina Adamičevih praznovala edinstveni praznik, zlato poroko svojih staršev. Ob tej priložnosti so bili zbrani vsi člani družine, otroci in vnuki.

Lepo bi bilo živeti doma, dahneti oba, vendar vam poveva, da se mora tisti, ki hoče še kdaj živeti doma, vrniti vsaj po petih letih dela, sicer pridejo otroci, človek se vživi v delo in ne more več nazaj. Morda, kdaj pozneje, ko bova že v pokoju...

GABRIELA HEIMER

Družina Adamič pred Martinovim rojstnim domom v Strehovcih

Mara se je hitro vživela v življenje v Prekmurju

Tako je pričel svojo pripoved Martin Adamič iz Melbourne v Avstraliji, ko sem ga obiskala na njegovem rojstnem domu v Strehovcih v Prekmurju. Skupaj s svojo družino, ženo Maro, hčerko in dvema sinovoma je prvič obiskal svojo rodno domovino, svoje Prekmurje, za katerega trdi, da je ne samo najlepši kraj na svetu, ampak tudi najbolj gostoljuben, tako po ljudeh kot po naravnih dobrinah; saj tu vsakdo reče — dober dan, če te pozna ali ne, tu zemlja obilno obdari gospodarja z vinom, pšenico, koruzo in senom. Seno, reče zasanjano Martin, ta dišeči pridelek ravninskih pašnikov, mi je služil v mladih letih tudi kot poletna postelja. Tja sem se zatekal ob večerih, da bi potem, ko je hiša zaspala, lahko neslišno odšel vasovat. To je bilo že davno, tolaži ženo, ki ga ob obujanju spominov očitajoče gleda. Objame jo in jo povabi, da naj še ona poskusi, kako prijetno je spati na senu. Tudi otroci se dobro počutijo v Prekmurju; ne kažejo zanimanja, da bi se kam peljali z avtomobilom, želijo si pa vožnje s kravjo vprego.

Martin se je doma izučil za zidarja. V tistih letih je bilo doma za vse premalo dela.

Tako kot mnogi drugi Prekmurci je tudi on odšel iskat srečo v svet. Leta 1950 je prišel v Avstralijo, kjer se je nastanil v Melbourneu. Po premaganih začetnih težavah se je kar hitro znašel. Danes ima svojo obrt — keramiko.

Najstarejši sin Martin mu pridno pomaga pri delu in v njegovi odsotnosti vodi podjetje. Toda Martina ni zadovoljevalo le delo, kmalu je občutil potrebo po slovenski družbi. Tako se je znašel v skupini Slovencev, ki so leta 1954 organizirali prvo slovensko zabavo, ki je bila temelj Slovenskega društva v Melbourneu, katerega član je Martin še vedno. Nisem za vodstveno delo, pravi, sem pa vedno pripravljen s svojim delom pomagati, kjerkoli je potrebno. Največkrat je »šef kuhinje«, veliko pa je prispeval tudi s svojim prostovolj-

Ne morem reči, da se mi je to, o čemer sem hotel spregovoriti, pripetilo natančno tega in tega dne, ob tej in tej uri. Prav tako se mi upira zapisati, da menda sploh nisem doživel nič resničnega, pač pa le sanje, nič drugega kakor dolge samotne noči čudne sanje.

So stvari na svetu, za katere ne vemo, ali jih je rodil jasen um ali sen. Nenadoma, ob kakršnikoli priliki nam z neznanско svetlobo napolnijo srce in vžgo vanj globoko, živo sled. Ta sled ostane v nas; nosimo jo s seboj in marsikaj v življenju dobiva poslej drugačen smisel in drugačen pomen za nas.

Nekaj podobnega sem doživel mrzle zimske noči v izgnanstvu. Nenadoma se mi je utrgala nit spanja in skoraj presenečen sem odprl oči. Sobico, v kateri sem živel takrat, je zalivala hladna svetloba, kajti od zunanje strani je pritiskal na šipe zimski me-

BESEDA IN PESEM

FERDO KOZAK

DOMOVINA

sec svoj široki obraz. Daleč nekje je ropotal kmečki voz, v sosednji sobi je nekdo kašljal in kadar je od časa do časa zamrznil krog in krog sleherni curek življenja, sem čul iz dolnjega nadstropja enakomerno tiktakanje budilke. Ves svet je spal. Samo jaz nisem mogel. Ves svet je počival pod gluho strujo sanj, ki jo je srebrnila mesečina, samo moj obraz se je dvignil iznad nje, v molčanje noči.

Upiral sem oči v prostor, toda vsi predmeti so se mi

zdeli kakor v meglo potopljeni. Gledal sem jih, ne da bi jih videl. Kar sem videl zares, ni bilo nič predmetnega; bilo je iz sanj in spomina rojeno, bila je povest, ki jo je šepetalo srce.

Videl sem, zimsko pokrajino v rožnatem jutranjem soncu. Kupi deviškega snega ob razvoženi cesti in modre sence med nagrmdenimi grudami. Na desni plan s temno nitjo zasneženega potoka, na levi gozd. Živo zelenje smrek pod mehкими krpami snega, rdeč-

kasta debela borovcev in temnozeleni ribnik, še ves v senci. Nekoč sem hodil tod. V prav takem veselem jutru, s prav tako svetlomodrim nebom in z vrsto svečanih gorskih očakov na obzorju. Bil je čas po božiču, ko po vaseh še diši po praznikih, toda na prisojnih rebrih že rijejo trdi, beli srčki teloha iz tal.

Gledal sem to podobo nekdanjih dni in v živi bolečini se mi je stisnilo srce.

Domovina!

Zaželel sem si nazaj v ta svet, ki sem ga tako zelo potreboval za svoje, čisto svoje življenje. Zaželel sem si tistih ljubljenih črnih pomladanskih noči z južnimi zvezdami in toplimi viharji. Potoki dero med mladimi travami, vode klokotajo v temnih globelih, divje gosi tožijo ponoči nad rodnim mestom. Zahrepenel sem po domačih večernih zarjajah, po jutranjih meglicah, po dišeči pomladanski prsti in po tihih stezah, vodečih skozi

Ostrnice (foto: Janez Zrnc)

hladne, z roso oblite gozdove. Tedaj se mi je zazdelo, da čujem od vrat kaj čuden šum. Obrnil sem se in pogledal. Da, čez prag se je izpod vrat pocedilo po tleh nekaj črnega in je počasi zdrselo proti sredini sobe. Temna proga je bila videti mastna in nabrekla. Kakor kača se je potegnila od vrat do srede sobe, kjer se je enakomerno razlivala, kakor bi se nekaj nateklo v lužo.

Vstal sem in stopil bliže. Široki obraz zimskega meseca se je bil že odmaknil od okna in oko ni moglo razpoznati, kaj je na tleh. Počenil sem. Res se je neka gosta tekočina leno vlivala v sobo. Pomočil sem prst vanjo in ko sem ga dvignil v mesečno luč, me je stresla groza. Prst je bil ves krvav.

Tišina okrog mene se je zgočila. Težka in brezšumna je polnila sobo, ko sem strmел v široko lužo krvi pred seboj. Bilo mi je, kakor bi me bila trda roka prestavila iz poprejšnje igre domišljije v edino pravo resničnost. In od prvega trenutka sem sedaj ve-

del vse. Vedel sem zlasti, od kod in zakaj ta kri. In čudna, strašna je bila procesija podob, ki so se zvrstile mimo mojih oči.

Videl sem velik vojaški kamion in talce na njem. Po pet in pet jih postavljajo pred puške in vojakom v železnih čeladah se rahlo tresejo roke. Kri škropi zidove in prašni tlak je ves krvav. Eden izmed talcev je namočil suknjo padlega tovariša v krvi in jo treščil oficirju v obraz: »Ali se še niste napili naše krvi?«

Videl sem vaško ulico, pokrito s trupli. Ob vodnjaku dva otroka, ki se še v smrti držita za roko, kakor sta se bila držala v svojem brezupnem begu. Enemu je bajonet prebodel vrat in sence, drugega je ubila krogla.

Videl sem na stol privezano dekle na tovarniškem dvorišču. Oficirjeva pištola ji je raztreščila glavo. Zdaj sedi tu, mrtva, za zgled in svarilo, in velike mesarske muhe se pasejo po njeni krvi.

Videl sem... Čemu naštevanje! Videl sem naše može in fante, dekleta

in otroke, vrste kmečkih in delavskih očetov in mater, sinov in hčera v trpljenju, kakršnega še ni doživela slovenska zemlja. In ko se je ta krvava procesija pomikala mimo oči duha, sem se zavedel, da se je prižgala v mojem srcu luč nekega nikdar doslej tako živega občutka. Vsak izmed teh bledeh obrazov mi je bil nenadoma blizu in drag. Kakor bi me bila združila z njimi skupna bolečina globoko ranjene duše. Sleherni to iznakaženo, v poslednji sen zamaknjeno glavo, bi rad vzel v dlan in jo stisnil k sebi. Ubogi vi, dragi, sveti naši mrličii!

Domovina!

Da, toda zdaj ne več domovina letnih časov, travnikov, polj in gora. Nič več samo domovina osebnega veselja in sreče. Moja domovina se je razširila, poglobila in počlovečila. Roke mučenih, poklanih, postreljenih, ubitih in vseh padlih so to noč posegle po meni in me trdneje kot kdaj prej priklenile na domaćo prst. Žgale so me rane, ki jih mrtvi niso več čutili. Pek-

le so me krivice, njim prizadejane. Iz vse prelite krvi, iz solz in gorja, iz utajenega srda, ki mi je vse nekdane človeško lice preoral, iz vsega tega se je to noč rodila v meni doslej neznana slast. In vedel sem: postal sem član velike, tisoč in tisočobrazne družine.

Zunaj je potemnel svet. Mesec se je nagibal za gore, črne strehe so se risale na razsvetljenem nebu. Čudno miren sem zopet legel. Še sem upiral oči v okno, toda pogled ni več jasno razlikoval predmetov od sanjskih podob. Samo en občutek je živo tlel v meni: Kadarkoli bom hodil spet po naši zemlji, ne bom nikoli več sam. Sleherni misel, sleherni zgib srca bosta povezana s trupli naših žrtev, ki bodo pod sladko slovensko rušo spale svoj večni sen. Umrli so, padli so, bojovníki in mučeniki, toda njihov sen o svetlejšem, človeka vrednem življenju, ni umrl. Ta sen živi, ta sen gori v nas — postal je za nas smisel odmerjenih nam dni, obveza in tudi dolžnost.

JUBILEJNI IZSELJENSKI KOLEDAR

Za srebrnim jubilejem Slovenske izseljenske matice, ki smo ga skromno počastili v letu 1976, slavita petindvajsetletnico izhajanja tudi redni matični publikaciji — zbornik Slovenski koledar z letnico 1978, ki bo dotiskan konec oktobra, in revija Rodna gruda, ki vstopa v jubilejno leto s prihodnjim letnikom. Številna pisma, ki jih prejemo z vsega sveta, so najboljši dokaz, da ste Slovenci po svetu obe publikaciji lepo sprejeli, da sta publikaciji priljubljeni in razširjeni povsod tam, kjer živi naš rod. Večji del naklade naših publikacij potuje v tradicionalne priseljske države, kot so ZDA, Kanada, Argentina, Avstralija in v vrsto evropskih držav, obiskuje pa tudi slovenske domove v mnogih oddaljenih ktičkih našega planeta.

Skupno so si publikacije Slovenske izseljenske matice utrle pot v 46 držav po vsem svetu.

Rojstvo Slovenskega koledarja sega daleč nazaj v zgodovino slovenskega izseljenstva. Njegov predhodnik je namreč Ameriški družinski koledar, ki so ga začeli izdajati leta 1915 ameriški Slovenci v Chicagu, in je izhajal polnih 36 let, do leta 1950. V polni meri je opravil svojo nalogo ohranjanja slovenskega jezika med našimi ameriški rojaki, vzdrževanje stikov z matično domovino ter krepitve delavske in narodnostne zavesti med mlajšimi rodovi naših izseljencev. V letu 1954 se je po dogovoru z ameriški Slovenci uredništvo preselilo k Slovenski izseljski matici v Ljubljano, ki ga je začela izdajati pod naslovom Slovenski izseljski koledar. Zaradi

splošnega pomena tega zbornika, je v letu 1972 izpadla beseda »izseljski«, še vedno pa je to ostal predvsem »koledar za Slovence po svetu«. Tako letošnji jubilejni Slovenski koledar praznuje pravzaprav že 61-letnico rednega izhajanja, kar pa je že izjemno obdobje izhajanja neke redne publikacije. Slovenski koledar za leto 1978 posveča posebno pozornost 200-letnici prvega vzpona na naš najvišji vrh Triglav, zato je planinstvu posvečen koledarski del, naslovno stran pa krasí lepa barvna fotografija Aljaževega stolpa na vrhu Triglava. Dogodke pred 200 leti pa opisuje obširnejši reportažni zapis.

Poleg tega prinaša Slovenski koledar 1978 vrsto zanimivih prispevkov o gospodarskem, političnem in kulturnem dogajanju v Sloveniji in Jugo-

slaviji v preteklem letu, sami izseljenci pa ste o svojem življenju v tujini, zlasti pa o dejavnosti vaših organizacij in društev napisali kar 25 tehtnih prispevkov. Bogato in zanimivo gradivo je ilustrirano z več kot 300 črnobelimi in barvnimi fotografijami. Cena Slovenskega koledarja 1978 je nespremenjena in znaša šest ameriških dolarjev oziroma enakovrednost v katerikoli valuti.

Stalni naročniki Slovenskega koledarja ga bodo prejeli brez ponovnega naročila, vse, ki ga prejema jo le občasno, pa vabimo, da se nanj čimprej naroče, ker je naklada omejena. Običajno je Slovenski koledar razprodan že v nekaj tednih. Vsa naročila sprejema uprava Slovenskega koledarja, 61000 Ljubljana, Cankarjeva 1/II, Slovenija, Jugoslavija.

STRIC IZ AMERIKE SE JE SPOMNIL NAME

Mama je dobila s sodišča poziv, naj se zgleda pri sodniku Veselku.

Ta je pa lepa! je vzkliknila razdraženo. Zdaj moram pa še na sodišče!

Pošta jo je vznemirila. Seveda, saj je vedno govorila, da je najbolje, če sodišča nikoli ne vidiš od znotraj.

Ja, ampak zakaj moraš na sodišče? je vprašal oče.

Mama mu ni takoj odgovorila, oče pa ji je že vzel pozivnico iz rok. Jaz pa sem prav ta hip med njima. Tako sem bila radovedna, kaj je s sodiščem, da sem stopila na prste, tudi jaz sem hotela videti, kaj piše na pozivnici. Ampak, ko mi je oče rekel: Špela, podedovala boš! nisem pozivnice niti pogledala. To sem pristrigla ušesa! To sem stegnila vrat. Ko žirafa! Jaz, Špela — dedinja! To sem široko pogledala!

Pa ne da bi se stric John spomnil naše špele?! je rekla mama vznemirjeno.

Pa je bilo tako!

Mamin stric, John iz Texasa, ki so ga doma klicali Ivan, je bil še pred dvema letoma pri nas. Nekaj dni je bil naš gost. Mene je imel še posebno rad.

Mogoče je minilo kakšnega pol leta, ko smo zvedeli, da je stric John umrl. Poglejte, kakšna korenina, ni pozabil name! Zapustil mi je — samo kaj?

Komaj sem čakala dneva, ko bom šla z mamo na sodnijo. Sodnik naju je poklical za zgodnjo uro. To, da naju je poklical tako zgodaj, je bilo pametno, če ne, bi nemara od nestrpnosti še počila.

Sodnija je mogočna, siva in pusta stavba. Nikoli do zdaj me ni prav nič zanimala.

Z mamo sva šli po širokem in temačnem hodniku na desno stran. Vstopili sva v sobo, kjer je sedel sodnik Veselko za mizo. Gledal je v spis in prav nič veselo se ni držal. Ko pa je odložil očala in se zazrl v naju, so obstale sive oči na meni. Vprašal me je: No, si ti deklica Žibertova?

OTROCI BERITE

FRANCE BEVK IZPOSODJENE KNJIGE

Izposojene knjige so včasih prave revice. Zgodilo se je, da sem nekoč opomnil nekoga:

»Kako pa delaš s knjigo?«

Pa mi je odgovoril:

»Saj ni moja!«

Ali ste slišali?

Z izposojeno knjigo ravnaj kot s svojo!

Saj mi vendar na nosu piše, da sem Žibertova! sem pomislila.

Špela, je rekel sodnik Veselko, čestitam ti — dedovala si sto dolarjev!

Uhlji so mi začeli cveteti, usta so mi šla narazen — kaj pa sem vedela, koliko denarja je to! — ampak vseeno me je kar privzdigovalo.

Mi boste dali te dolarje? sem vprašala.

Sodnik Veselko se je začel na vsa usta smejeti. Sem že morala neznansko neumno vprašati!

Rekel je, da tako hitro pa spet vse ne gre in začel se je pogovarjati z mamo. Mama je morala pokazati svojo osebno izkaznico in tudi zame je morala pričati.

Sodnik Veselko je povedal, da mi je stric John zapustil sto dolarjev, ki jih lahko dobim šele takrat, ko bom polnoletna.

Ja, kdaj pa bo to? sem vprašala mamo.

Ko boš stara osemnajst let.

Oh!

in

Ah!

Sodnik Veselko je bil zdaj vesel in tudi nama dvema z mamo se je vse smejala.

Na družinskem posvetu smo sklenili, da bom vpisala dediščino na svojo devizno knjižnico in to kot vezano vlogo do mojih osemnajstih let.

MARUŠKA SEDLAK JESEN

Šrambe so polne,
polja obrana,
vej v sadovnjaku nič več ne
Rože na vrtu pobrala je slar
ptički selivci na jug so odšli.

ČRTOMIR ŠINKOVEC UGANKA

Čudežno oko
preblisne:
vse, kar vidi,
vase vtisne

(fotoparat)

KROŽEK MLADIH DOPIŠNIKOV

BIL SEM VESEL KOT ŠE NIKOLI

Ko sem se nekega jutra zbudil, sem takoj vedel, da imam ta dan rojstni dan. Skočil sem iz postelje in sem šel v dnevno sobo, da bi odtrgal list s koledarja. Tedaj sem videl v veži novo kolo. Medtem so vstali tudi moji starši. Vprašal sem očeta, kaj naj pomeni to kolo. Ko mi je rekel, da je za mene, sem občutil veselje. Bil sem mogoče najbolj vesel človek na vsem svetu. Moji starši pa so bili tudi veseli, da so mi naredili tako veselje. V šoli sem vsem povedal, da sem dobil kolo in da sem vesel. Drugi otroci sploh niso razumeli, da je človek lahko tako vesel. Toda jaz sem bil ves dan tako srečen, kot še nikoli.

MARKO CURAVIČ, 4. RAZ.

je skočil velik zajec. Tudi on se nas je ustrašil. Potem smo se obrnili in se počasi vrnili domov.

IRIS HORVAT, STUTTGART

POVSOD JE LEPO, DOMA JE NAJLEPŠE

Ime mi je Marija in že od rojstva živim s svojimi starši in sestro v Reutlingenu. Poleg nemške šole obiskujem vsako sredo še slovensko šolo. Tudi doma govorimo vedno le slovensko. Zato nimam težav v slovenski šoli, čeprav priznam, da je slovnica težka. V Ljubljani imamo nov, velik dom. Ponosni smo nanj in radi preživimo v njem vsake počitnice. Srečamo se s strici in tetami, obiščemo drago staro mamo v Mrtvicah na Krškem polju. Pri njej je najlepše. Po dvorišču se sprehajajo kokoši, race in purani, hlev pa čuva psiček Muri. Kadar sem pri njej, ji pomagam pri delu. S svojo sestrično se tudi sprehodiva po vasi in se igra s prijaznimi dekleti iz te vasi. Ves dan sem prosta, nasmejana, brez obveznosti do šole, do staršev. Stara mama mi vse dovoli, vse, kar more, mi da. Vem, da me ima rada, zato sem srečna pri njej.

MARIJA KUCLER,
7. R. SLOV. DOP. ŠOLE
V REUTLINGENU

NA SPREHODU

Šli smo na sprehod. Bil je zelo lep in sončen dan. Najprej smo šli na velik travnik. Ogledali smo si naravo in mamica in atek sta se malo oddahnili. Potem smo se začeli igrati z žogo. Ko smo se naveličali, smo šli v lep gozd. Tudi tam je bilo prijetno. Videli smo različne poti v gozdu, kjer so se sprehajali ljudje. Kar naenkrat nas je nekaj prestrašilo. Iz svojega gnezda

Risba Borisa Požarnika iz 3. razreda slovenske dopolnilne šole v Sindelfingnu v ZR Nemčiji

SLAVKO JUG JESENSKI VEČER

Barve škrlatne na nebu večernem bledijo. Jablane stare otožno pred hišo molčijo.

Grlica siva je v mrak čez gorice zletela. Na perutnice še zadnje je žarke ujela.

Naša Marinka prišla je počasi pred brajde. Išče in išče, a sonca nikjer več ne najde.

ILUSTRACIJE:
BEBE HEIMER

NAŠI PRAZNIKI — OKTOBER

Prvi ponedeljek v mesecu oktobru praznuje ves svet mednarodni dan otroka. Pri nas v Jugoslaviji smo ta dan podaljšali na ves teden. Saj je toliko reči, za katere moramo odrasli poskrbeti, da boste otroci srečno živeli in zrastle v zdrave, sposobne in zadovoljne mlade ljudi. Otroci pa v tem tednu pripravijo nastope, ki nas odrasle razveselijo in nas še posebej spomnijo, da otroci potrebujejo vso našo ljubezen, nego in skrb.

Zadnji dan v oktobru je dan varčevanja. Vsak, kdor pametno gospodari, varčuje. Varčujejo vaši starši, varčujte tudi vi otroci. Če ne boste denarja sproti zapravili za sladkarije ali žvečke, boste kmalu zbrali lep kupček, s katerim si boste lahko kupili kaj večjega, dragocenejšega — mogoče lepo knjigo, mogoče kolo ali kaj drugega, kar si močno želite.

BABICE

Pred veliko leti sem jutro za jutrom videvala neko babico, ko je svojega vnučka spremljala v šolo. Vedno enako razpoložena je potrpežljivo odgovarjala na nešteta vnučova vprašanja. Kaj vse je hotel vedeti ta majhni možiček, ki je racal poleg nje in mahal z rokami, ona mu je pa nosila šolsko torbo.

»Zakaj ptiči tako cvrčijo, babi, zakaj ne govorijo kakor ti in jaz? Ali nam bodo tudi to povedali v šoli?«

»Ali bomo risali avtomobile? Jaz bom narisal avtobus, velik, ta pravi. Misliš, da bom pohvaljen?«

Tako sta hodila prvo leto, pa tudi še drugo. Medtem je fantič precej zrasel. Nič več se ni držal babice za rokó in šolsko torbo je nosil sam, oprtano na hrbtu. Babica pa je hodila s palico.

Potem sem videla, da ga je hodila čakati tudi po šoli. Kadar je tako naneslo, da sem ob tistem času šla mimo, sem jo videla, kako stoji za vogalom šole naslonjena na palico in potrpežljivo čaka. Pot namreč vodi čez železniški prelaz, kjer je bilo že precej nesreč in je bila najbrž zato še bolj zaskrbljena za vnuka. Trop šolarjev se je vsul iz šole. Kričali so in se raztepli na vse strani. Babica je napenjala kratkovidne oči in čakala. Tudi jaz sem pogledala, pa sem bila skoraj prepričana, da sem v neki gručici videla njenega fantiča, a ni šel proti babici, ampak v nasprotno smer proti stezi, ki se je visoko zgoraj združila s cesto. Babica pa je potrpežljivo čakala, čeprav so se vsi šolarji že razšli. Zasmilila se mi je in ko sem šla mimo nje na povratku iz trgovine, sem ji rekla: »Kaj se nista morda z vašim vnukom zgrešila.«

Svetlo me je pogledala in rekla malo v zadregi: »Pa menda ne? Mislim, da se jim je v šoli kaj zavleklo. No, malo bom še počakala...« To je bilo pred leti. Te babice zdaj gotovo že dolgo ni več. Njen vnuk pa je odrasel fant, dolge lase ima, pa avtomobil in dekleta. Kdo ve, ali se kdaj spomni svoje babice, ki ga je imela tako rada.

V prvih letih, ko je začela izhajati Rodna gruda, nas je

nekoč v uredništvu obiskal naročnik, ki se je po mnogih letih za stalno vrnil iz Amerike. Ne spominjam se več ali se je imenoval Frank, John ali Jack, vem pa, da je bil Belokranjec. Veliko je pripovedoval o Ameriki, o delu v rudnikih, o krizi in brezposelnosti, pa o boljših letih in delu v avtomobilski industriji, o otrokih, ki so zrasli in odleteli kakor ptice iz gnezda, o ženi, ki je bila dobra in pridna in mu je umrla. Zato se je zdaj vrnil. V rojstni vasi, v babičini hiši, bo »pečljaril«. Ko je omenil babico, mu je v očeh poblislilo in nasmehnil se je. »Oh, da, naša babica, to vam je bila ženska in pol, odločna, delavna, pametna, žilava in bistra vseh devetindevetdeset let, ki jih je preživela na svetu. Oče in

mati, dva brata in sestra so umrli pred njo.«

Rad je razgrnil svoje življenje pred nami: Nejgov oče je bil trden kmet. Imeli so nekaj vinograda, pa krompirja, ajde, nekaj rilcev in nekaj repov v hlevu. Šest otrok je bilo, trije fantje, tri dekleta. Ko so dekleta dorasla, so šla v zamož. Od bratov je bil starejši določen za gospodarja, drugemu se je posrečilo dobiti delo pri železnici, on pa je bil »zaobljubljen« za gospoda. Brumni stric in fajmošter sta prigovarjala, mati ga je pa zaobljubila, oče je bil zato, njega pa sploh vprašali niso. Oče je prodal junico, stric je dal nekaj goldinarjev in moral je v Ljubljano v šole. Bil je bister, a da bi bil gospod, mu je bilo vse manj všeč. Pa je enkrat vse to po-

tožil babici, ki je gospodarila četrto ure proč v bregu na domu svojega drugega moža. Razumela ga je brez veliko besed. »Viš,« je rekla, »všeč mi je, ker vse tako odkrito poveš. S teboj držim in pomagala ti bom. Bolje dober delavec, kakor zanič fajmošter.« In je besedo tudi držala. Posodila mu je za pot v Ameriko, krepko je zastavila besedo, ko je doma grmelo in treskalo. Tako sta zmagala. Z leti se je podela slaba volja domačih, a vsa leta sta bila edino z babico najbolj pristna prijatelja. Vrnili ji je dolg, čeprav ga ni terjala in pošiljal ji je v pismih kakšne zelenčke kakor tudi drugim domačim. Od doma so mu redko pisali, saj je težko kmečkemu človeku sesti k pisanju. Še največkrat mu je pisala babica. Pisala mu je, da ji ni treba pošiljati zelencev, ki jih rabi tudi sam, ki ima družino, ona pa da že ima za vsak dan in še za jutri. Pisala mu je o svoji hiški, ki jo je vsako leto sama prebelila, o ajdi, o kravi, ki se bo telila in nikoli ni pozabila zapisati, da je ta hiška njegov dom, kadar pač pride, in enkrat se bo to gotovo zgodilo, čeprav bo ona takrat že zdavnaj pod zeleno rušo.

In res je bil tako.

Ko sva z našim odbornikom Lojzetom, povratnikom iz Kanade, šla obiskat nekaj naših povratnikov na Dolenjsko in v Belo krajino, sva obiskala tudi tega rojaka.

Naša sva ga pred hišo, pod brajdlco v pomenku s sosedom. Zelo naju je bil vesel. Nečakinja, ki je prihajala k njemu vsak dan, nama je postregla s črnino, domačim kruhom in suhim mesom. Potem smo šli na ogled babičine hiše. Pripovedoval je, kako težko je dobil krovca, ki je popravil slamnato streho, saj to je umetnija, ki danes izumira. Gledali smo bujno razceve fuksije in vodenke na majhnih okencih in zvedeli, da so od tistih, ki jih je nekoč zasadila babica. Ko smo vstopili, smo kar prezrli, da je bila kuhinja bolj današnja, saj se je medtem tudi na babičin breg povzpela električna. Gledali smo krušno peč in veliko belo mizo, ob-

Babica — foto: Milenko Pegan

dano s klopjo, babiĉino starinsko omaro in skrinjo. Na stenah so bile naboŹne slike in nekaj fotografij.

Oh, babice, koliko bi se dalo Źe povedati o vas. Naj zakljuĉim z drobnim spominom na svoji babici. Daleĉ, daleĉ moram poseĉi v svoj prvi otroŹki ĉas. Njen obraz, njen nasmeh je bil samo dobro sonce. Ko se je sklonila k meni, so se ob uŹesih zalesketali njeni zlati uhani, ki jim je dala zame takrat tako nerazumljivo ime »murĉki«. Tako rada sem se igrala z njimi. Vedno je nosila Źirok bel predpasnik. To je bila njena navada Źe od takrat, ko je bila zaposlena kot kuharica pri ljubljanski meŹŹanski druŹini. Nisem hotela jesti. Oh, kako je bila potrpeŹljiva. Tekala sem v sobi iz kota v kot in ona za menoj z Źlico in skledico. En griljaj sem pojedla v ViŹmarjih, drugega v Vodmatu, tretjega v Mostah in tako naprej, dokler ni bila skledica prazna. Bila sem Źe premajhna, da bi pomislila, kako se je babica pri vsem tem utrudila. Potem je morala v bolniŹnico, iz katere se ni veĉ vrnila. Zadnjikrat sem jo videla v bolniŹki postelji. Njen nasmeh je bil Źalosten, uhani murĉki v uŹesih kakor dve solzi. Ko je umrla, je bilo toliko Źalosti, da so vsi pozabili na te njene uhane in tako si jih je nekdo prilastil. Bili so to starinski uhani, ki so jih Zabretova dekleta iz MengŹa podedovala iz roda v rod.

Druga babica je bila ĉisto drugaĉna. To je bila Źtajerska babica. Ko je oĉe odŹel na delo v Westfalijo, je kmalu pisal mami, naj pridemo za njim. To pa je bilo teŹko, ker je imela mama tri majhne punĉke. Jaz sem imela tri, Lada dve leti, Darinka pa je bila dojenĉek. Ko se je mama odloĉila za dolgo in teŹko pot, je sklenila, da dojenĉka za nekaj ĉasa pusti pri babici na Źtajerskem. Tako smo Źli tja. Ta babica je bila res ĉisto drugaĉna. Bila je suha in ostrih besed. Njene roke so bile od dela tako trde in raskave, da niso mogle poboŹati. NaŹega dojenĉka je dala v leseno korito, kjer je punĉka zaĉela strahovito jokati. Ko jo je mama hotela vzeti v na-

roĉje, je bila babica huda: »Pusti jo, naj se dere, se bo Źe naveliĉala. Tukaj nimamo ĉasa uĉkati otroke.« In ko je mala jokala, ker se je pomoĉila, je babica odgovorila: »Pri nas nimamo ĉasa, da bi otroke previjali vsake pol ure.«

Babica mi je odrezala kruha in ga namazala z zaseko. »Jej,« je rekla, »suha si kot trska.« Jedla sem, bilo je dobro. Zaseke prej nisem poznala. Potem smo odhajali s kovĉki in zavoji. Mama se je teŹko odtrgala od dojenĉka. Źe in Źe je objemala malo. Babica ji jo je konĉno iztrgala iz rok in otroka odloĉno poloŹila v korito. Mama je vzela v naroĉje mojo sestro, jokala in naroĉala babici za dojenĉka. Jaz sem vlekla za seboj teŹak zavoj in gledala babico, ki je stala pred vrati. Kar naenkrat je postala ĉisto drugaĉna. Njen obraz, prej tako trd in osoren, je postal bel, mehak, dober. Saj je to tudi dobra babica, sem pomislila. Tedaj je babica stopila k meni in se sklonila. Njena roka, ki je naenkrat postala mehka in dobra, me je poboŹala. »Kaj pa jokaŹ,« mi je rekla, njen glas ni bil niĉ trd. »Ti ne smeŹ jokati, Źaj si vendar Źe velika. Ti moraŹ paziti na mamo in sestrico, ne veŹ tega. Ne smeŹ jokati.« Segla je v Źep in iz njega vzela lepo ĉisto rdeĉe jabolko. »Na, vzemi to jabolko.« mi ga je stisnila v roko, potem je z roko potresla, »sliŹiŹ, temu jabolku pravimo rege-taĉa, ker peĉke v njem ropotajo. Na, vzemi in steci za mamo.«

Potresla sem jabolko in res so peĉke v njem ropotale. HvaleŹno sem pogledala babico, ki mi je s koncem predpasnika otrlala solze. »In zdaj teci, teci za mamo, saj vidiŹ, kje so Źe.« Stekla sem in se pozabila ozreti. Tisto babiĉino jabolko je potem z meno-j potovalo skozi vso Nemĉijo. Imela sem ga v mreŹici poleg pisane Źoge in ga nisem hotela pojesti. Spominjalo me je na Źtajersko babico. Nekoĉ pri nekem prestopanju pa sem vse skupaj izgubila. Takrat sem dolgo jokala. Źtajerske babice pa nisem videla nikoli veĉ.

INA SLOKAN

TISKOVNI SKLAD

ANGLIJA: Karolina Woodfinden 0,40 £.

ARGENTINA: Ivan Gasperic 2.— US\$, Demetrij Faganel 1,17 US\$.

AVSTRALIJA: Martin Adamiĉ 9.— a\$, Zvonko Groznik 2,41 £, Albin Grabner 50.— din, Alfred Breznik 0,58 £, Marija Novak 1.— £, Alois Meglic 20.— a\$, Marijan Svetina 1,28 £, Anita Barwa 3,13 £.

BELGIJA: Mirko Kruder 100 Bfr, JoŹefa Globevnik 50.— din, Francka KovŹe-Kalan 180 Bfr, Joseph Mazil 190.— Bfr, Franc Huber 42.— din, Karel Tisnikar 80.— Bfr.

FRANCIJA: Viktorija Pintar 10.— FF, JoŹe Komljanc 25.— FF, Francois Źtor 100.— din, Źtefan Kogej 20.— din, Rudolf Źega 30.— FF, Marko Sajovec 10.— FF, Ivanka Koci 10.— FF, Alojz Kurent 5.— FF, Marija Grusemer 55.— FF, Angela Cigler 10.— FF, Ferdinand Pinter 5.— FF, Anton Źkruba 12.— FF, Marija Kohek 10.— FF.

HOLANDIJA: Francka Kurnig 6.— Hfl, Franc Belinc 71.— Hfl, Mici Michon-ĉebin 4.— Hfl, JoŹko Robek 3.— Hfl, Franc Gril 70.— din.

JUGOSLAVIJA: Ana P. Krasna 200.— din.

KANADA: Joseph Cernigoj 20.— din, Ivanka Jovanoviĉ 4.— c\$, Matija Skerl 6.— c\$, Danny Kisel 4.— c\$, Herman Kranjec 2.— c\$, Marija Zohar 2.— c\$, Rudi Milavec 5.— c\$, Frank Jemec 9.— c\$, Walis Mekinc 1.— c\$, Frank Somrak 13.— c\$, Frank Gimpel 5.— c\$, John Rozic 1.— c\$, Franc Bremsak 3.— c\$, Terezija BelŹe 1.— c\$, Josephine Saje 1,50 c\$, August Gomboc 2.— c\$, Marta Kastelic 2.— c\$, Tone Klanfar 3.— c\$, Źtefan T. Zagoranski 10.— c\$, Rose Praprost 2.— c\$, Annie Urbaniĉ 2.— c\$, Vera Gonza 1.— c\$, Vinko Golf 3.— c\$, Angela Kornhauser 2.— c\$, Deziderij Nemec 2.— c\$, Steve Vuk 4.— c\$, Gustl Fujs 100.— din, Milan Źtefanec 100.— din, Anton Petovar 1.— c\$, Joe Zibert 3.— c\$, Ana Komoĉar 3.— c\$, Alojzija Anderliĉ 1.— c\$, Ignac Tkalec 3.— c\$.

NEMĉIJA: Franc Kosmaĉ 7.— DM, Martin Hercog 4.— DM, Norbert Ogrin 6.— DM, Max Frölich 1.— DM, Ignac Golob 3.— DM, Josef Kantuscher 3.— DM, Anton Strakl 8.— DM, Angelca, Boris Weinberger 4.— DM, Anton GorŹe 4.— DM, JoŹica Grilc 6.— DM, Marija Hirschberger 2.— DM, Marija

Modic 50.— din, Adolf PoŹarnik 10.— DM, Janez Plahuta 2.— DM, Franci KlanĉiŹar 40.— din, Josef Kastelic 20.— din, Edmund Salamun 3.— DM, Daniel Jereb 4.— DM, Eugen Andrejka 2.— DM, Ciril SmodiŹ 1.— DM in 50.— din, Michael Jelter 11.— DM. ŹVEDSKA: Ivan Pucko 10.— Skr, Ivan Sebalj 10.— Skr, Marjo Bestjak 5.— Skr, Maria Benedik 8.— Skr, Źtefan Dorenĉec 5.— Skr, Marjanca, Vladimir Gruber 8.— Skr, Roman Girzl 5.— Skr, Terezija CermoŹa 10.— Skr, Miro Kranner 1.— Skr, Katarina Knez 6.— Skr.

ŹVICA: Mia Alatic 12.— Sfr, Julia Jecklin 50.— din, Marija Kuster-Mladovan 3.— Sfr, Roman Kranjc 1.— Sfr, Marta Jochum-Zalar 2.— Sfr, Anica Albrecht 3.— Sfr, Matilda Baumann 2.— Sfr, Janez, Pavla Lukanc 3.— Sfr.

URUGUAY: Pedro Bizal 30.— US\$.

USA-ZDA: Ferdinand Pozek 1.— US\$, Frances Juretic 2.— US\$, Frank Źetina 4.— US\$, Anna Pachak 2.— US\$, Angela Bischof 1.— US\$, Anna Cellesnik 2.— US\$, Stanley Meglic 2.— US\$, Joseph Mertik 3.— US\$, Andrej LoviŹĉek 3.— US\$, Julka Kramzar 2.— US\$, Thomas Kamensek 2.— US\$, Paul Bartel 4.— US\$, Helen Cerar 10.— US\$, Anne Spiller 2.— US\$, Marija Rozman 1.— US\$, Steve Mohorac 1.— US\$, Katherine Kral 4.— US\$, Albina Mihevc 1.— US\$, Mary Ogoreuc 5.— US\$, Frank Bizjak 1.— US\$, Mary Skol 3.— US\$, Anna Jereb 2.— US\$, Josie Remitz 3.— US\$, Marie Shaver 5.— US\$, Martin Matjan v spomin na pokojne starŹe iz Raven v Tuhinju 5.— US\$, Katarina Modic 4.— US\$, Stanley Rogers 4.— US\$, Anne Kosir 2.— US\$, Valentina Burnside 3.— US\$, Daniel Posega 1.— US\$, Louis Kaferle 3.— US\$, Florence F. Uetic 3.— US\$, Matt Victor Schneller 4.— US\$, Pevski zbor »Jadran«, Cleveland 121.— US\$ in 420.— din, Betty Rotar 50.— din, Louis Rebol 4.— US\$, Marica Lokar 3.— US\$, Anĉka Opeka 2.— US\$, Ivan Bizjak 2.— US\$, Viktorija Vertaĉnik 4.— US\$, JoŹko Jerkiĉ 3.— US\$, John Zaubi 2.— US\$, Ana Kolar 4,50 US\$, Frances Rak 4.— US\$, Anton Knific 5.— US\$, Agnes Gosar 4.— US\$, Mary Omejc 1.— US\$, Slavica Fisher (NADALJEVANJE NA STR. 40)

Vsak jezik ima svojo preteklost, svojo zgodovino. V nji so bolj ali manj jasno razvidna obdobja nastanka, rasti in razvoja, se pravi, rojstva, iskanja in zrelosti.

Jezik je predvsem orodje sporazumevanja med ljudmi, namreč eno od orodij sporazumevanja.

Lahko se zamislimo v zgodnjo dobo človeštva, ko še ni bilo današnje civilizacije, torej tudi ne knjig in šol, ne časopisov ne radia.

Takrat se je človek sporazumeval s človekom le neposredno, iz ust do ust, z glasovi, z besedami, s stavki. Vsak človek zase je mogel le sproti sporočati svojemu sosedu, svojemu bližnjemu svoje misli, želje, opažanja, naročila, prepovedi, nasvete. Vsak si je torej tudi sproti dopolnjeval besedni zaklad po svojih potrebah in v skladu s tem prilagajal jezik, ki se ga je naučil od svojih staršev in od svoje okolice.

Pri tem so bila ob govorilih (jezik in ustna duplina, sapnik in glasilki) važna predvsem ušesa, ki so poslušala svoj in sosedov glas in ga slišala, in spomin, ki je slišano shranil v sebi in, ko se je pokazala potreba, slišano in zapomnjeno z govorili ponovil ali po svoje preoblikoval.

Tako je bila vsaka skupina ljudi navezana na svoje govorne in spominske zmožnosti, da je ohranjala zakladnico svojega jezika bolj ali manj nespremenjeno, hkrati pa so posamezne skupine zaradi večjih ali manjših darov za izražanje širile ali pa ožile, skratka prilagajale svoj jezik svojim potrebam in zmožnostim, pri tem pa so kajpak po svoje pomagale tudi pokrajina, kjer so živeli, delo, s katerim so se ukvarjali in podobno.

Potem si prav lahko zamislimo nujnost in potrebo, da so bile h govorilom, ušesom in spominu pritegnjene še oči. Te so pomagale ne samo govorjeno brati z ustnic, temveč so prestrezale tudi govorico obraza in vsega telesa (veselost, jezo, strah), zlasti pa na primer nakazovanje smeri (z rokami) in podatke o številu (s prsti).

Podatki o smeri so se dali le-

MATERINŠČINA

POGLED V PRETEKLOST

po narisati tudi na tla, v pesek, v kamen, v drevo, nakazati z nalomljeno vejo in podobno, podatki o številu pa so se s potegovanjem črt kmalu preselili tudi na tako imenovane rovaše.

Govorjeni jezik, jezik trenutnega neposrednega sporazumevanja, ki se je v tistem času lahko zapisal le v spomin, sicer pa je izginil s tistim trenutkom, ko je bil izrečen, in ni segel dlje, kakor pač seže človeški glas, je z zapisi dobil pomočnika, zapisani jezik, ki je omogočil sporazumevanje na večje razdalje in za daljšo dobo (iz česar in na čemer je bil pač zapis).

Misel pregovora »Z jedjo raste tek« velja tudi za to področje. Ljudje se v tem obdobju niso več zadovoljevali samo s tem, da so zapisovali smer ali število, želeli so sporočiti tudi še marsikaj drugega in tako so pač narisali. In kolikor več je bilo takih pismenih posegov v življenje človeške skupnosti, toliko bolj se je kazala njihova koristnost in splošna uporabnost, zato so se še in še množili in posegali že na področja, ki so presegala risarske zmožnosti, na primer: »Mernik žita ti le posodim, ne dam; vrneš ob žetvi.«

Tako se je preživel zapis v podobah, ki je bil neka mednarodna, medjezična, splošno razumljiva, čeprav pridržan redkim, ki so znali risati, in malo manj redkim, ki so znali take risbe brati. V sodobni obliki imamo to stanje ohranjeno še danes, ne le v izveskih nad gostilnami in trgovinami, temveč tudi v prometnih znamenjih: srna v diru = pazi, lahko ti divjad priteče čez cesto; podobno: kamenje pada, drsljiva cesta. Lahko si mislimo, da je bil človeški rod na tedanji stopnji družbenega razvoja naseljen že na večini naseljenih zemeljskih področjih in da so se na posameznih področjih v dolgi zgodovini, ki je bila medtem premerjena, razvili

nešteti različni govornega sporazumevanja, lahko bi rekli nešteti jeziki, saj so posamezne skupine ljudi mogoče še celo želele ostati kar najbolj same zase, druge pa so bile zaradi zemljepisne lege (otoki, področja med neprevoznimi vodami, neprehodnimi gorami ali nepremagljivimi močvirji in puščavami) po sili razmer obsojene na osamljenost, na odrezanost od sosedov.

In ko je podobopis zaradi vse bolj zapletenih medsebojnih stikov, zlasti še trgovskih in upravnih, postal preokoren, so nujno našli druge rešitve. Namesto stvarnih podob so prišli simboli, pa tudi za ponazoritev abstraktnih, neupodobljivih pojmov (besed). Iskanje zapisa je bilo pač vsplošno in tako je jasno, da so pri tem sodelovali že razni jeziki in da ti zapisi mahoma niso bili več splošno razumljivi, mednarodni, medjezični.

Eden nadaljnjih poskusov je bil tudi zlogopis, zapis s simboli, pismenkami za posamezne zloge, se pravi za najpogostejše združitve soglasnikov in samoglasnikov, ki jih enake lahko srečujemo v tako rekoč vseh jezikih. Vendar se je kmalu pokazalo, da je tudi ta svojevrstna stenografija premalo uporabna.

Bolj in bolj se je zato pri vseh zapisih uveljavljalo načelo, da je treba v zapis ujeti vsak glas posebej, in tako se je razvilo vse polno pisav, ki se ravna po tem načelu. Sem lahko štejemo vse evropske pisave in tudi številne druge.

Evropske pisave znajo z dvajsetimi do tridesetimi znamenji — črkami — zapisati vse mogoče besedne kombinacije, pri kitajski besedni pisavi pa se mora človek naučiti na tisoče besednih znamenj, da more brati.

Vendar ima tudi vsaka pisava svojo preteklost, svojo zgodovino.

JANKO MODER

MALI OGLASI

Dvostanovanjsko hišo na slovenski obali prodam ali menjam za hišo v Franciji blizu Sredozemskega morja ali za hišo v Avstraliji na obali od Sydneya do Brisbane. Cenjene ponudbe pošljite na naslov:

KELC MILAN, Strunjan 92
66320 Portorož, Slovenija,
Jugoslavija

V Rovinju prodam počitniško hišo z vrtom, do morja je pet minut hoda, ima čudovit razgled na morje in okolico. Cenjene ponudbe pošljite na uredništvo Rodne grude pod oznako »Rovinj«.

ROJAKI V ZDA!

Rojaki, ki živite v Pennsylvaniji, Ohio in drugod, lahko naročite našo revijo Rodna Gruda tudi pri našem stalnem zastopniku Johnu Urbasu.

Njegov naslov je:

Mr. JOHN URBAS
301 HAWKINS AVE.
N. BRADDOCK, PA. 15104

TISKOVNI SKLAD

(NADALJEVANJE
S STR. 39)

5.— US\$, John Lickar 2.— US\$, Rose Krainik 1.— US\$, Anton Kumar 4.— US\$, Mrs. Anton Skapin 1.— US\$, Mary Impostato 1.— US\$, Anna Spiller 1.— US\$, Tončka Garden 4.— US\$, John Lustick 4.— US\$, Josie Mezget v spomin na Medveškovo družino 26.— US\$, Wilma Tibjaš 1.— US\$, Peter Tomsic 2.— US\$, Frank Tomsic 2.— US\$, Frank Modic 2.— US\$, Elica Madison in Jakob Zupan v spomin na Katko Zupančič 10.— US\$, Jennie Marolt 2.— US\$, Tony Petkovšek 20.— US\$, Martin Savor 2.— US\$, Frank Zadnikar 1.— US\$, Michael Chandick 4.— US\$, Antoniette Kennick 4.— US\$, Mary Stanovnik 2.— US\$, Angeline Misich 1.— US\$.

Vsi prispevki so bili vplačani do 16. avgusta 1977. Uredništvo in uprava Rodne grude se vsem darovalcem iskreno zahvaljujeta.

15. junija, na dan otvoritve konference o evropski varnosti in sodelovanju (KEVS) v Beogradu, je Skupnost jugoslovanskih PTT izdala priložnostni znak za 4,90 in 10 dinarjev. Konferenca o evropski varnosti in sodelovanju se je začela s pripravljanim sestankom 22. novembra 1972 v Helsinkih, Finska. Končala pa se je v istem mestu 1. avgusta 1975 s slovesnim podpisom zaključne listine. Listino so podpisali šefi držav in vlad Evrope, ZDA in Kanade.

Osnutek za znak (golob miru ob zemljevidu Evrope) je naredil akad. slikar Andreja Milen-

ković iz Beograda. Znamki je natisnil v štiribarvnem ofsetnem tisku Zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu v običajnih prodajnih polah po 9 kosov. Naklada prve znamke je 1.000.000, druge pa 300.000 kosov.

KNJIŽEVNIK PETAR KOČIČ

Ob proslavi stoletnice rojstva književnika Petra Kočiča je Skupnost jugoslovanskih PTT prav tako 15. junija izdala dvo-
barvno znamko za 1,50 din.

Petar Kočić se je rodil 29. junija 1877 v Stričićih (Bosanska krajina).

Svoje književno delo je začel s pesmimi, pozneje pa se je opredelil za prozo. Že s svojo prvo knjigo pripovedk se je uvrstil med najbolj znane pripovedovalce svojega časa. Ker je čutil književnost kot obliko boja zoper nasilje, je ljudske težnje izrazil v nosilcih uporniškega duha, na primer v pripovedkah »Sudanija« in »Jazbec pred sodiščem«, ki sta njegovi najboljši in največ brani deli.

Tudi za to znamko je naredil osnutek akad. slikar Andreja Milenković iz Beograda. Znamke je natisnil Zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu v ofsetnem tisku v običajnih prodajnih polah po 9 kosov.

ZAMEJSKI FESTIVAL V ŠTEVERJANU

Sredi sončnih Brd, onkraj jugoslovansko-italijanske državne meje v Števerjanu, je bil sredi poletja že sedmi zamejski festival domačih viž in napevov. Prireditelj, ki jo z veliko zavestjo vsa leta pripravlja kultura-prosvetno društvo »Franc Sedej« in ansambel Lojzeta Hladeta, je med Brice privabila 24 ansamblov domačih viž in napevov: iz Italije, iz Slovenije, pa z avstrijske Koroške in celo iz Zahodne Nemčije.

Pred mikrofoni na festivalskem prizorišču sredi Formentinjevega parka se je letos že drugič zapored najbolj izkazal ansambel FRANCIJA LIPIČNIKA iz Zagorja ob Savi. Po zmagi na lanskem festivalu so Lipičnikovi godci tudi letos pripragili nagrado za najboljšo instrumentalno izvedbo in za najboljšo melodijo (Življenje je vrtljak), nagrado za najboljšo besedilo pa je prejel Ivan Sivec (prav tako za verze v Lipičnikovi viži »Življenje je vrtljak«). Druge nagrade na VII. števerjanskem festivalu so razdelili takole: občinstvo je izbralo ansambel DOBRI PRIJATELJI izpod Reške planine v Savinjski dolini, priznanje za najboljši zamejski ansambel pa je prejela skupina TAIMS iz Opčin pri Trstu.

Zmagovalci letošnjega števerjanskega festivala — ansambel Francija Lipičnika (na sliki) deluje že osmo leto, tretje leto v nespremenjeni zasedbi: vodja Franci igra trobento, pri čemer mu pomaga še Andrej Sušnik. S trombonom upravlja mladi, šele trinajstletni Drago Brvar, basira Franc Vidic, harmoniko igra Franci Plahuta,

PO DOMAČE

kitara je v rokah Braneta Grila, za bobni je Miro Erdani, poje pa nadarjena Jožica Gabrijel.

SLOVENSKA POPEVKA »CELJE '77«

V veliki dvorani športno-rekreativnega centra Golovec v Celju so sredi junija izzvenele note 16. mednarodnega festivala Slovenska popevka. V štirih festivalskih koncertih se je vrstil program slovenskih rock skupin (največ hvale je požel ansambel Predmestje iz Ljubljane s skladbo »Mala nočna kronika«), pesmi svobodnih oblik — šansonov (netekmovalni večer festivala) ter končno dva koncerta klasične slovenske popevke, na katerem so nastopili tudi pevci nekaterih evropskih radijskih hiš.

Po glasovanju žirij občinstva po Sloveniji in po odločitvi strokovne mednarodne komisije je največ glasov prejela pesem Silva Štingla »Vrača se pomlad«, ki sta jo pela Oto Pestner in gost iz Velike Britanije Vince Hill. Drugo nagrado občinstva je prejel Oto Pestner za skladbo »Poet« v izvedbi Franja Robinca in Marjana Mišaja, mednarodna žirija pa je glasovala za napev Janija Goloba »Utrujena ljubezen«, ki sta jo zapeli Ditka Haberl v alternaciji z irsko pevko Cathy Nugent. Tretja nagrada gledalcev in mednarodne žirije je pripadla tako kot zmagovalna pesem enemu avtorju — prejel jo je Tadej Hrušovar za pesem »Dekle iz Zlate ladjice«, zapeli pa so jo ansambel Pepel

Ansambel Francija Lipičnika

in kri in skupina z radia Luxemburg »Sheer Elegance«.

Letos so nagrado za najboljšega mladega avtorja slovenske popevke podelili »Gorenjcu iz Londona« — Aleksandru Mežku za pesem »Spet doma«. Zapela sta jo avtor in nekdanji član skupine »The New Seekers« — Peter Doyle.

Pesmi letošnjega festivala so postale reden gost radijskih programov, počasi, a zanesljivo — pa pridobivajo tudi naklonjenost poslušalcev.

ZAČRTANA TURNEJA KMETČEVEGA ANSAMBLA V KANADI

Med poletnim obiskom v domovini so člani Kanadsko-slovenske skupine iz Toronta dokončno izoblikovali jesensko-zimsko turnejo ansambla Tona KMETČEVA v Kanadi.

Skupina s Ptujkega polja, ki jo vodi veselaška Tona Kmetec, bo odrinila na pot 10. novembra in bo po Kanadi križarila vse do 4. januarja 1978. Turnejo bodo zaključili z velikim slovenskim silvestrovanjem v Torontu, kjer bodo tudi sicer imeli več nastopov, prav tako pa bodo igrali in peli v drugih kanadskih mestih, kjer žive in delajo slovenski rojaki. Med drugim v Montrealu in v Ottawi, v St. Catharines na Niagarskih slapovih, v Hamiltonu, Kitcheneru in Windsoru, v Londonu, Winnipegu, Edmontonu, Kelowni, v Vancouvru in Calgaryu.

Kmetčevi godci pripravljajo za turnejo po Kanadi spored, v katerem ne bo manjkalo izvirnih slovenskih narodnih in njihovih najbolj uspešnih poskočnic, prav tako pa bodo poskrbeli za zvrhano mero humorja.

GRUDA

EXPORT-IMPORT, LJUBLJANA, n. sol. o. LJUBLJANA, TITOVA 40

DELOVNA SKUPNOST SKUPNIH SLUŽB

TOZD ZUNANJA TRGOVINA TER KOOPERACIJA Z NOTRANJO TRGOVINO LJUBLJANA, o. sub. o., LJUBLJANA, TITOVA 40

TOZD MALI OBMEJNI PROMET SEŽANA, o. sub. o. SEŽANA, PARTIZANSKA 33 b

TOZD LOVEC LJUBLJANA, o. sub. o. LJUBLJANA, PREŠERNOVA 3

— IZVOZ, UVOZ IN PROIZVODNJA KONJ, GOVEDI, MESA, MESNIH IZDELKOV, KRME, BLAGA ZA ŠIROKO POTROŠNJO, REPRMATERIALA IN OPREME

DOMŽALSKI „NAPREDEK“

TRGOVSKO PODJETJE NA DEBELO IN DROBNO NAPREDEK V DOMŽALAH JE NAJVEČJA DELOVNA ORGANIZACIJA S PODROČJA TRGOVINE IN GOSTINSTVA V DOMŽALSKI OBČINI, OBENEM PA PREDSTAVLJA TUDI ENEGA OD NAJVEČJIH TRGOVSKIH CENTROV V SLOVENIJI. SKUPNO JE V PODJETJU ZAPOSLENIH NAD 500 DELAVCEV.

TRGOVSKO DEJAVNOST OPRAVLJA PODJETJE V VELEBLAGOVNICI NAPREDEK V DOMŽALAH, POLEG TEGA PA ŠE V 50 POSLOVALNICAH V RAZNIH KRAJIH OBČINE. RAZEN Z OSNOVNIMI ŽIVILSKIMI IN DRUGIMI POTROŠNIMI DOBRINAMI SE NAŠA DELOVNA ORGANIZACIJA UKVARJA TUDI S PRODAJO TEHNIČNEGA BLAGA, VSEH VRST GRADBENIH MATERIALOV, TEKSTILA IN KONFEKCIJE TER DRUGIH PREDMETOV. V ZADNJEM ČASU SMO ZAČELI RAZVIJATI TUDI TRGOVINO NA DEBELO.

V LETOS DOGRAJENI NOVI VELEBLAGOVNICI JE NAPREDEK ZGRADIL TUDI VRSTO GOSTINSKIH PROSTOROV, OD KATERIH NAJ OMENIMO PREDVSEM KLASIČNO RESTAVRACIJO, SLAMNIK, SAMOPOSTREŽNO RESTAVRACIJO, DELIKATESO IDR.

VES ČAS SVOJEGA OBSTOJA JE PODJETJE NAPREDEK NAMENJALO ZNATNA SREDSTVA ZA SVOJ RAZVOJ, V PRIHODNJE PA NAMERAVAMO OBNOVITI NEKATERE NAŠE POSLOVALNICE, ŽE V BLIŽNJI PRIHODNOSTI PA BOMO PRIČELI V DOMŽALAH GRADITI TUDI PREPOTREBNI HOTEL.

TRGOVSKO PODJETJE NAPREDEK DOMŽALE, KI JE ČLAN SESTAVLJENE ORGANIZACIJE ZDRUŽENEGA DELA ABC POMURKA, PRIPOROČA VSEM ROJAKOM, DA SE OB OBISKU DOMOVINE USTAVIJO TUDI V NAŠIH POSLOVALNICAH NA OBMOČJU DOMŽAL, ŠE POSEBEJ PO V MODERNI RESTAVRACIJI SLAMNIK, KJER BOSTE POSTREŽENI S SPECIALITETAMI IZ NAŠE KUHINJE IN S SLAŠČICAMI IZ LASTNE SLAŠČIČARNE.

NAPREDEK DOMŽALE

avtomontaža Ljubljana n. sub. o.

TOVARNA GOSPODARSKIH VOZIL, TRGOVINA IN SERVIS MOTORNIH VOZIL

LJUBLJANA CELOVSKA C. 180
TEL.: 57-151, TELEX: 31399 YU AM

ZAČETEK DELOVNE ORGANIZACIJE AVTOMONTAŽA LJUBLJANA SEGA V LETO 1936, KO JE BILA USTANOVLJENA DELNIŠKA DRUŽBA DD AVTOMONTAŽA LJUBLJANA.

TEDANJI PROIZVODNI PROGRAM JE BIL DOKAJ PODOBEN DANAŠNJEMU, KER JE AVTOMONTAŽA ŽE TAKRAT IZDELOVALA AVTOBUSE IN DRUGE KAROSERIJE, POLEG TEGA PA JE BILA REGISTRIRANA TUDI ZA ZASTOPSTVA, PRODAJO IN SERVISIRANJE TER ZA PROMET.

DANES JE AVTOMONTAŽA PROIZVAJALEC SODOBNIH MODERNIH KAROSERIJ, POSEBNO ŠE AVTOBUSNIH KAKOR TUDI AVTOBUSOV RAZNIH IZVEDB PO ŽELJAH KUPCEV, OD MESTNIH, PRIMESTNIH DO NAJZAHTEVNEJŠIH TURISTIČNE IZVEDBE.

V PROIZVODNI PROGRAM PA BO KMALU VKLJUČEN SODOBNI MINIBUS Z NAJVEČ 30 SEDEŽI. PROTOTIP JE V PREIZKUŠANJU IN JE DAL IZREDNO DOBRE REZULTATE.

AVTOMONTAŽA PA JE TUDI PROIZVAJALEC TOPLOZRAČNIH IN TOPLOVODNIH GRELCEV, KI SE VGRAJUJEJO V AVTOBUSE IN DRUGA VOZILA, KOT TUDI ZA OGREVANJE MANJŠIH OBJEKTOV. AVTOMONTAŽA IMA TUDI ZUNANJO TRGOVINO IN ZASTOPSTVO TUJIH FIRM, KOT SO: MAN, RABA MAN, SAME, ALFA ROMEO, Ö. A. F. in druge.

AVTOMONTAŽA OPRAVLJA TUDI SERVIS IN REMONT MOTORNIH VOZIL.

AVTOMONTAŽA JE SAMOUPRAVNO ORGANIZIRANA V ŠTIRI TEMELJNE ORGANIZACIJE ZDRUŽENEGA DELA IN DELOVNO SKUPNOST SKUPNIH SLUŽB.

STARI KRAJ V NOvem DOMU

tejnerjih, nakar jih v posebnih tovarnah v ZDA trgovci prodaja stole, mize naši in ameriški delavci in omare iz starega kraja — sestavijo, potem gredo v iz Slovenije. Tovarne se trgovino in do kupca.

Takorekoč na vašem pragu trgovci prodaja stole, mize in omare iz starega kraja — sestavljajo, v katerih dela

Oglas tvrdke Chatam County, ki ponuja slovenske stole

10% OFF
To Thank You For Your Patronage and Loyalty Over The Years

LARGE CATKIN ROCKER
Reg. \$149.95
Now \$138.95

GIANT CATKIN ROCKER
Reg. \$199.95
Now \$168.95

DELUXE CATKIN ROCKER
Reg. \$99.95
Now \$88.95

Right Butcher Block Pedestal Table and 4 Folding Chairs
Reg. \$199.95
Now \$149.95

IDEAL FOR APARTMENTS And Limited Space Areas
5-Pc. Set Reg. \$168.95
Now Just... \$149.95

chatham county

PRESTIGE QUALITY COLONIAL DINING SETS
Now at Anniversary Sale Prices

EXTENSION TABLE AND 4 MATCHING CHAIRS IN WHITE, MAPLE OR BLACK/MAHOGANY COMBINATION
5-Pc. Set Reg. \$239.95
Now \$218.95

36 x 60 IN. TRESTLE TABLE AND 4 HIGH BACK CHAIRS IN MAPLE FINISH
7-Pc. Set Reg. \$429.95
Now \$388.95

36 x 48 IN. TRESTLE TABLE AND 4 HIGH BACK CHAIRS IN WHITE, MAPLE OR BLACK/MAHOGANY COMBINATION
7-Pc. Set Reg. \$429.95
Now \$388.95

EXTENSION TABLE AND 4 MATCHING CHAIRS IN MAPLE
5-Pc. Set Reg. \$239.95
Now \$184.95

Lathrop FURNITURE APPLIANCES CARPENTRY
SOUTH: LATHROP AT 30TH • 624-3386
NORTH: 2801 DOUGLAS • 629-6441

Pogled v sobo, opremljeno s slovenskim »kolonialnim« pohištvom

tudi šestdeset Slovencev iz stare domovine, so v državah Connecticut, Ohio, Severni Karolini, Wisconsinu, Teksasu in v Nevadi. Posel (ali bussines) ima v rokah mešana jugoslovansko-ameriška družba United States Furniture Corporation (USFC) v razmerju 50:50, trgovec, ki te stole od gugalnikov do čisto običajnih stolov prodaja po vseh ZDA, pa je firma Chatam County. Gre za tako imenovani kolonialni stil pohištva, ki si ga lahko ogledate na reklamni sliki ali v najbližji trgovini, ali stalnem razstavnem prostoru, v vsaki večji trgovini. Letos bomo Slovenci prodali v ZDA že nad milijon in sto tisoč stolov, kar je nedvomno več, kot smo kdajkoli lahko pričakovali.

Pohištvo iz združenja Uniles, v katerem je tudi Lesnina, največji jugoslovanski izdelovalec pohištva, ima doma nad 50 tovarn, v katerih izdelujemo gugalnike in druge stole. Med temi jih največ izdelava tovarna Liko na Vrhniki, potem tovarna Novoles v Novem mestu na Dolenjskem, »Javor« iz Pivke, nekdanjega Šempetra pri Ilirski Bistrici. V stoli je zdrava bukovina z Blok, Rakitne, Zaplane, Gorjancev in od drugod. Poglejte na firmo: Chatam County Furniture Industries — to je najboljša pohištvo, made in Slovenia.

Slovenci skrbimo za izdelovanje pohištva in sestavljanje v ZDA, ameriški izdelavec ali partner pa za prodajo. V Sloveniji in Jugoslaviji se okrog teh stolov ubada in jih izdeluje skoraj 14 tisoč delavcev, ki so prepričani, da tudi njihovi sorodniki v Ameriki radi posegajo po njih.

Sedite na stolu iz domačega kraja?

Že imate kos stare domovine v ameriškem domu? Če še ne, pogledajte pri prodajalcu pohištva, pozanimajte se in razmislite — ne bo vam žal.

NIKO LAPAJNE

Ko se v teh jesenskih dneh vsedete v svoj stol — v kuhinji, v dnevni sobi ali na verandi — in se zatopite v misli o opravljenem delu ter o vseh tistih stvareh, ki jih morate še postoriti, se vam misli iz vsakdanjosti nehote sprehodijo od svojih otrok in njihovih otrok do svojega otroštva. Bo telefoniral? Bodo prišli na piknik? Samo, da bo zdrave, si mislite in vse bo dobro. In: kdaj bomo spet lahko skočili v stari kraj?

Medtem ko takole razmišljate o vsem in o vseh, ki so vam ljubi in dragi, ko v mislih zagledate rodni kraj tam daleč v stari domovini, ko se vam v mislih oko sprehodi nad vrhovi smrekovih gozdov, z grička na griček, se vam ustavi na beli cerkvi na vrhu gore, niti ne veste, kdaj in kako je vaš stari kraj prišel v vaš ameriški dom. Kako da ne? boste rekli.

Ko se v svojem gugalniku rahlo pozibavate, morda niti ne veste, da ste se z roko oprijeli dobrega domačega lesa, lesa, ki je zrasel v bogatih bukovih gozdovih v Sloveniji. Kje?

Na Gorjancih, pod Snežnikom, na Zaplani na Blokah ali tam nad Idrijo. Zares ne veste tega? Neverjetno in vendarle resnično. Malce podrobneje in natančneje si oglejte svoj stol-gugalnik, ki ste ga morda kupili ob 200-letnici ZDA, garnituro stolov v kuhinji, na vrtu in v dnevni sobi. Ne boste verjeli.

Če so vaši stoli in mize dobri, lepi in solidno izdelani, potem vedite, da so delo vaših bratov in sester iz starega kraja, iz Slovenije. Morda je les za vaše pohištvo zrasel prav na Gorjancih, ali pod Snežnikom oziroma nad Idrijo.

Slovensko lesno združenje Uniles je lani izvozilo v paketih — nekaj nad milijon stolov, ki so jih izdelali delavci v novomeški tovarni Novoles, vrhniški tovarni Liko in v kamniški tovarni Stol. Ti stoli pa tudi drugo pohištvo iz Slovenije, po tuje v ZDA in ladijskih kon-

DOM SI GRADITE IN SE ODLOČATE ZA NAKUP OKEN, VRAT, OKENSKIH
SENČIL, KAR VSE SODI V PODROČJE STAVBNEGA POHIŠTVA.
SEVEDA GRADIMO ENKRAT ZA VSELEJ – TOREJ HOČEMO KVALITETO
Z NAJMODERNEJŠIMI REŠITVAMI: TO JE STAVBNO POHIŠTVO

JELOVICA – ŠKOFJA LOKA

JELOVICA IZDELUJE MED DRUGIM TUDI FINALIZIRANA OKNA IN
BALKONSKA VRATA, FURNIRANA NOTRANJA VRATA, POLKNA, ŽALUZIJE,
MONTAŽNE STANOVANJSKE HIŠE IN WEEKENDE, RAZNE MONTAŽNE
POSLOVNE OBJEKTE, ITD.

LASTNA TRGOVSKA MREŽA V JUGOSLAVIJI

ŠKOFJA LOKA, KIDRIČEVA 58, TEL. 064 61-361
ZAGREB, SESVETE, ZAGREBAČKA bb, TEL. 041 253-259
NOVA GRADIŠKA, KRAJAČIČEVA 31, TEL. 055 81-123
PULA, FIŽELA 7 a (NA STOJI), TEL. 052 23-976
CRIKVENICA, VINODOLSKA 31, TEL. 051 831-115
ZADAR, BIOGRADSKA bb, TEL. 057 23-815
ŠIBENIK, UL. BRATSTVA I JEDINSTVA 98, TEL. 059 23-876
DUVNO, BORIŠE KOVAČEVIČA bb, TEL. 080 72-179
SARAJEVO, RAJLOVAC, UL. 21. MAJA 147, TEL. 071 526-338
STARA PAZOVA, SAMENJAROVA 29, TEL. 022 81-666
NIŠ, UL. NIKODIJA STOJANOVIČA (TATKA), TEL. 018 65-930
SKOPJE, MADJARI, UL. 821 br. 3, TEL. 091 61-104
SPLIT, KOVANJINOVA 1, TEL. 058 48-780
OSIJEK, ČEPINSKA bb, TEL. 054 31-922
KRAGUJEVAC, BELOŠEVAC, M. BANKOVIČA bb, TEL. 034 66-235
VALJEVO, KOLUBARSKA bb, TEL. 014 22-233
BAR, TEL. 085 22-189

JELOVICA

ZAKAJ NE PO SLOVENSKO SLOVENE BY DIRECT METHOD

ponovno v prodaji!

Številni slovenski rojaki po svetu in številni tujci, ki so se želeli naučiti slovenski jezik, so že pred leti spoznali pravo vrednost tega modernega učbenika, ki ga je izdala Slovenska izseljenska matica. Učbenik sestavlja knjiga z razlago v angleškem jeziku in šest malih gramofonskih plošč v ličnem skupnem ovitku. Zaloga kompletov je bila kmalu razprodana, glede na veliko zanimanje pa se je Slovenska izseljenska matica odločila, da ponovno dopolni večje število izvodov z gramofonskimi ploščami.

Učbenik slovenščine za tujce »ZAKAJ NE PO SLOVENSKO« — Slovene by direct Method je primeren tako za tiste, ki že imajo osnovno znanje slovenščine, pa bi si ga želeli le obnoviti in razširiti, kakor za tiste, ki ne znajo ničesar, in bi se radi naučili slovensko za vsakdanjo rabo.

Avtor učbenika je znani slovenski jezikoslovec, univerzitetni profesor dr. Jože Toporišič, ki se je v zadnjem času uveljavil zlasti s slovniciami slovenskega jezika za osnovne in srednje šole in tudi z znanstveno slovensko slovnico.

Komplete učbenika »ZAKAJ NE PO SLOVENSKO« lahko naročite na našem naslovu:

*Slovenska izseljenska matica
61000 Ljubljana
Cankarjeva 1/II
Slovenija-Jugoslavija*

RODNA GRUDA

SLOVENIJA

REVISTA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS EN EL MUNDO

OCTOBER
1977
LETNIK 24

ENGLISH SECTION
PAGES 21-28

10

LP GRAMOFONSKE PLOŠČE

ANSAMBEL AVSENIK
Kjer pesem in veselje-dvojna
V deželi glasbe — dvojna
Odmev s Triglava

ANSAMBEL LOJZETA SLAKA:
Mavrica — dvojna
Pod Gorjanci je otoček
Visoko nad oblaki
Titanic

ANSAMBEL MIHE DOVŽANA:
Dimnikar, ki nosi srečo
Pot do srca

ANSAMBEL TONETA KMETCA:
Ljubezen pod marelo
Pozdrav slov. goric

ANSAMBEL FRANCA MIHELIČA:
Cerkniško jezero — dvojna

KVARTET »DO« — J. Kampič:
Oblaki so rudeči
Pesmi Slovenije

ALPSKI KVINTET:
Slavni ribič

ZADOVOLJNI KRANJCI:
Mi se 'mamo radi

AKADEMSKA FOLKLORNA
SKUPINA France Marolt:
Slov. ljudski plesi in pesmi

SLOVENSKI OKTET:
Nocoj pa oh nocoj

KOR. AKADEMSKI OKTET:
Kaj ti je deklica
Pojdem u Rute
Tamkaj za goro

NAROČAJTE PRI SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

OKTET GALLUS:
Dve utvi
PEVSKI ZBOR GALLUS, Trst:
Ne tožim

SREČANJE OKTETOV
ŠENTJERNEJ
PARTIZANSKI PEVSKI ZBOR:
Pesem o svobodi
MOŠKI KOM. ZBOR CELJE:
Sloven'c Slovenca vabi

MOŠKI PEVSKI ZBOR,
Maribor:
Že čriček prepeva
MOŠKI ZBOR S. Kosovel,
Ajdovščina:

Slovenska pesem
BRATJE IPAVEC:
Slov. narodne-razni zbori

KOROŠKI PEVSKI ZBORI:
Oj ti španič moj
Ob Zilji in Dravi
Tam dov za Dravo

UČITELJSKI PEVSKI ZBOR:
Kaj b' jes tebi dav

MLADINSKI PEVSKI ZBOR,
Maribor:
Naše geslo

GORENJSKI SLAVČEK — opera
v 3 dejanjih, A. Förster

SP GRAMOFONSKE PLOŠČE

ANSAMBEL AVSENIK:
Koračnica Julijskih Alp
Stol je najvišji vrh
Polka na Voglu
Pri sedmerih jezerih
Jaz sem pa en Franc Košir

ANSAMBEL LOJZETA SLAKA:
Sto obljub, sto želja
Moj avto
Rano jutro

ANSAMBEL TONETA KMETCA:
Vse najboljše mama
Ljubica lahko noč
Ko sonce gre za goro

ANSAMBEL ŠTIRJE KOVAČI:
Mama te rože so zate

ANSAMBEL MAKSA KUMRA:
Na valovih Krke

KVARTET »DO«:
Prva kupica

ALFI NIPIČ:
Žametne noči

BRACO KOREN:
Ribničan

MAGNETOFONSKE KASETE

ANSAMBEL LOJZETA SLAKA:
Iz Slakove skrinje I, II
Mavrica I, II

ANSAMBEL AVSENIK:
V deželi glasbe I, II
Kjer pesem in veselje I, II

ANSAMBEL ŠTIRJE KOVAČI:
20 let polk in valčkov

ANSAMBEL VILIJ PETRIČA:
Pohorje

ANSAMBEL TONETA KMETCA:
Ljubezen pod marelo
Pozdrav slov. goric
Ta žlahtna vinska . . .

ANSAMBEL FRANCA MIHELIČA:
Cerkniško jezero

KVARTET »DO« — J. Kampič:
Oblaki so rudeči

Dragi bralci, petindvajseti Zbornik Slovenske izseljenske matice

SLOVENSKI KOLEDAR 1978

je vaš koledar! Vsebinsko pestra in slikovno bogato opremljena knjiga, ki jo boste z veseljem prebirali vse leto, vas bo seznanila z življenjem in delom rojakov v Jugoslaviji in po vsem svetu. Naročite koledar 1978 čimprej pri svojih zastopnikih ali pri nas! Spomnite se sorodnikov, prijateljev, znancev, ki jim to zanimivo knjigo lahko naročite za darilo! Slovenski koledar 1978 stane 90,00 dinarjev, ali 5,00 USA dolarjev oziroma enakovrednost v drugih valutah.

Priporočite revijo

RODNA GRUDA

še drugim našim rojakom, vašim prijateljem in znancem!

Pišite na naslov:
Slovenska izseljenska matica
Cankarjeva 1/II., poštni predal 169
61001 Ljubljana — Slovenija
Jugoslavija

Pošljite izpolnjeno naročilnico in takoj vam bomo ustregli!

NAROČILNICA

Pošljite revijo Rodna gruda od dalje
Slovenski koledar za leto 1978

Na naslov:

Podpis:

LETTERS TO THE EDITOR

Dear Sir,
I am an Australian who has the wonderful fortune of being married to a Slovenian man. We wish to visit Yugoslavia for Christmas in 1980, and may stay as long as 12 months, however, neither myself nor our two daughters can speak Slovene, and my husband doesn't have the time nor the patience to teach us. I wrote to "Linguaphone" and asked if they have Slovenian amongst their 37 languages, but they haven't. I was very disappointed. Yesterday, however, I received your book "Zakaj ne po slovensko" from a very good friend of my husband's uncle in Ljubljana, and found that records are available with it, which makes it the type of course I was looking for from "Linguaphone" and couldn't get. I was so excited, and even more so when I found the entire in the very back of the book, of those responsible for the book and records. How ironic that a Slovenian in Slovenia was able to find and buy this book, and I am unable to find anything here about the Slovenian language. I am just so grateful and happy that the course is available and to think that someone (like your committee) cares about us people married to, or knowing Slovenian people. I wonder if I can buy the records through you, please. If so, could you either send them with an account, or let me know much money to send, and to where or to whom I can send it, and on receipt of my money, have the records or cassettes sent to me. I would like them sent airmail, as I am anxious to receive them, and they are less likely to be damaged than by ship.

MRS. MERRIDEE
JELOVCAN
REYNELLA, SOUTH
AUSTRALIA

Dear friends,
Enclosed is check for subscription of Rodna gruda. Also wish to thank you for fine

ENGLISH SECTION

article you had story of Dr. Aleš Strojnik on Atoms. One of these days I better sit down and write you a real story that is if I find time. It seems since I am retired, there is more work to do on farm, trying to improve our way of life. I am still busy showing slides of Yugoslavia and how they have really progressed in living and in culture. I hope you can keep up the good work, and we are looking for word of our niece and her family on coming to visit us from Ljubljana. At present time my sister is there on visit and may be she stopped at your office, also cousin of mine from Seattle was supposed to see you

folks. We have made four trips and thinking of another in future. It depends if we can get around. With best wishes I remain your friend.

JOHN LICKAR
RIDGEFIELD, WA. U.S.A.

DANICA CONCERT IN CLEVELAND

With great anticipation our "Danica Committee" from Cleveland, Ohio, gathered at the Hopkins Airport to await the arrival of the Ensemble and Koratan singers. The welcoming committee consisted of: Olga & Vic Pozar, Rudy Zakley, Jennie Gorjanc, Louis Kaferle, Frank Cesen, Yugoslav Con-

The group of members of Progressive Slovene Women of America, who organized Louis Adamic Symposium Part of Louis Adamič's books

sul, Stane Lenardic and wife, Milena; Betty Rotar, Doris Sadar, and Jennie Zaman. The group was flying in from Milwaukee via Detroit, Michigan. A change of planes in Detroit and onward to Cleveland. Instead, engine trouble developed, which brought them into Cleveland four hours late.

We hurriedly checked them into the Charterhouse Motel and arrived at the Slovenian Workman's Home at 7 p. m. They were served a quick meal and were ready to begin the concert at 7:30 pm. The overflow audience was very understanding, and patient as to why the performance was one-half hour late.

Line-up of the program was as follows: Welcome, Jennie Zaman, Chairman, and Doris Sadar, Co-chairman; National Anthem, Cecilia Dolgan, accompanied by Doug Elersich; Yugoslav Consul, Stane Lenardic; Jože Hartman, Slovenska Izselsenska Matica, Ljubljana. Introductions: Austrian Consul, Dr. Edvard Verner; Marjan Remic, Nedeljski Dnevnik; Bruna Bericic, Declamation in Slovene; and then the Danica appearance.

Second half of the concert began with Doug Elersich, Cleveland Federation president; Dr. Franci Zwitter, president of United Slovene Organizations in Carinthia. Presentations included State Representative Dennis Eckart with a Resolution from the State of Ohio and the Ohio Flag which had flown over the State Capital in Columbus; Cleveland Councilman, David Trenton and his Resolution from the City Council.

Bouquets of flowers were presented to the performers by the Cleveland Danica Committee, the Cleveland Federation represented by Miss SNPJ 1976, Joyce Braddock and Miss SNPJ 1977, Cheri Gottke; Yugoslav Consul's wife Milena Lenardic and Florence Unetic on behalf of Singing Society Jadran.

The performance showed great quality and voice training reflecting six months of hard work with rehearsals at least twice a week. The audience

was receptive and enjoyed the sounds of Carinthia, Austria. It was nice to welcome back two friends who had accompanied the Dovzan group last year — Jože Hartman representing Slovenska Izseljenska Matica, who led the current group, along with Janez Hočvar the popular entertainer, actor of Ljubljana also well-known as "Rifle."

After the program there was dancing in the main ballroom to Richard Vadnal's Orchestra. The entertainment in the downstairs hall was all voluntarily donated. Thank you to Euclid buttonbox players, the "Hobos", Tim & Tom Grzely and SNPJ Circle members. A special thank-you to Frank Sterles' Country House for waiting all afternoon with a prepared luncheon which never materialized because of plane trouble.

The following morning the group was hosted to a breakfast at the Slovene Home for the Aged on Neff Road. President John Chech with other Board of Trustee members greeted the entourage and welcomed them most cordially. The Danica Ensemble sang a number of selections for the residents who filled the dining room. They were received with warm applause and a rousing cheer. We're certain that this experience for all who were in attendance will remain long in their memory.

A success of this magnitude cannot be possible without an experienced working committee. Everyone knew his responsibility and carried it out. The Committee consisted of Chairman, Jennie Zaman; Co-chairman, Doris Sadar; Recording Secretary, Betty Rotar; Corresponding Secretary, Jennie Gorjanc; Treasurer, Ken Klienhenz; Publicity, William Grmek, Frank Cesen, Louis Kaferle, Josie Zakrajsek; Admission Tickets, Joseph Blatnik; Refreshment Tickets, Mary Durn; Refreshments, Doug Elersich; Hosting, Don & Dorothy Gorjup; Food, Mary Dolsak; Audio, Ed Ozanich; Decoration, Joe Petric; Photographer, Rudy Zakley.

Other successful appearances

Members of the Slovenian ensemble Danica from Austria in front of the Slovene Home for Aged in Cleveland, Ohio.

by the Carinthians under the auspices of the Slovene National Benefit Society were held in Chicago, Illinois; Milwaukee, Wisconsin; Westmoreland County, Penna.; and the SNPJ Campsite at Enon Valley, Penna.

Their final destination before leaving for home was New York City where a concert was given at the United Nations Palace, and they were well received by all who heard them. The experience was very rewarding.

It is our sincere wish that our Slovene cousins of Carinthia, Austria achieve their goal for »Human Rights.« Their mission to the United States and Canada was to advise us of the hardships they are enduring under the present Austrian Government. They are being denied the right to develop their culture and heritage as Slovenes.

The Austrian State Treaty of 1955, Article 7, states that all minorities in Austria shall enjoy on equal terms as all Austrian nationals, including the right to their own organizations, meetings, and press in their own language.

I am proud that the Slovene National Benefit Society has supported the Carinthians, by sending a Resolution to Mr. Kurt Waldheim, Secretary General of the United Nations with copies to the President of the United States, The State Department, United

States Ambassador to the United Nations and various Senators.

The "76" pin given to me as Chairman of the Cleveland Concert by the Carinthians is very meaningful it reads: "Ne damo se preštevati." I will cherish it, and wish them every success in their battle against oppression.

JENNIE ZAMAN

THE BELGRADE CONFERENCE ON SECURITY AND CO-OPERATION IN EUROPE

Up until the beginning of August, by which time the preparatory meeting should have been concluded, the basic agenda for the Autumn conference still had not been decided upon. The basic document for discussion was the proposal of the nine neutral and nonaligned countries, which was put to the 35 delegations on July 14th. The greatest difference of opinion, partly between East and West, arose as to what extent the Helsinki resolutions have been realized, as to relations between individual countries, as to entente and the strengthening of security and cooperation in Europe, as to the forming of the final resolutions for the Belgrade meeting and the method of work for the Autumn conference in Belgrade. Complete agree-

ment was achieved in July with respect to certain parts of the text of the document about the agenda.

HYDRO-ELECTRIC POWER-STATION TO BE BUILT ON THE RIVER SOČA

In September a start is to be made on the construction of the Solkan Hydro-Electric Power-Station, which should be finished in exactly four years time. The power-station will be of the throughflow type with 2 Kaplan turbines, and will produce 111 million kwh of electrical energy annually.

HOW MANY OF US ARE THERE IN SLOVENIA?

Exact figures for public use on the population living in particular regions can only be provided by censuses, which are only carried out at 10-yearly intervals here. However, data concerning the movement of the population in the Slovene communes are being continuously gathered. According to this data there were a total of 1,834,455 people living in Slovenia on March 31st of this year, which makes 20,303 or 1,1 % more than at the end of March 1976.

INCREASE IN THE RETURN OF OUR WORKERS TO YUGOSLAVIA

Up until 1974 the number of Yugoslav workers employed in the countries of Western and Central Europe had been continually increasing. At that time there were 860,000 of them in West Germany, France, Switzerland, Sweden and the other developed countries. Since then, however, the number of departures from Yugoslavia has been continually decreasing, and the number of workers returning has been increasing. It is estimated that in the period from 1973 up until the

start of 1977 the total number of our people temporarily employed outside Yugoslavia has been reduced by more than 200,000. The greatest number of our workers are employed in West Germany, a total of roughly 430,000; in Austria there are approximately 140,000 of them, in France 65,000, in Switzerland and Sweden 25,000 each, etc.

EMIGRANTS' VISITS TO THEIR OLD HOMELAND

At the height of the summer season a series of articles was published by the Ljubljana daily-paper »Dnevnik« on the visits of emigrants to their old homeland or that of their ancestors. According to some approximate data more than 8,000 emigrants from overseas countries came over this year just in organized groups, whereas a lot of emigrants come to Yugoslavia on the considerably more expensive scheduled flights.

SUCCESSFUL CO-OPERATION WITH FIAT

By the end of 1977 a total of 4,000 tractors of varying horse-power are to be manufactured at the Factory of Tractors, the setting-up of which has been jointly financed by the Štore Steelworks, Fiat of Italy, and Agrotehnika of Ljubljana. In 1978 a total of approximately 8,000 tractors are to be manufactured, although the factory has not yet been officially opened. There is very great interest for the purchase of these tractors on the Yugoslav market.

KUWAIT MINISTER FOR OIL IN SLOVENIA

In the middle of July Kuwait's Minister for Oil, Abdul Muteleb al-Kazemi visited Yugoslavia and Slovenia and had extensive talks with leading Slovene businessmen about continuing cooperation in the fields of energetics and basic

chemistry. In recent years economic cooperation between Yugoslavia and Kuwait has been characterized by a large increase in bilateral trade. There has also been a lot of cooperation in the financial-investment, scientific-technical and tourist fields and in the health services.

THE SELECTED WORKS OF JOSIP BROZ TITO TO BE PUBLISHED IN FRANCE

A contract has been drawn up by the Yugoslav Cultural-Informative Centre in Paris with the well-known publishing-house »Antropos« about the publication of the selected works of Josip Broz Tito in France. In all probability the book will be published before the end of this year. It will contain a selection of his articles and speeches, connected with the most important dates in the more recent history of Yugoslavia, with the National Liberation War, post-war reconstruction and the policy of non-alignment.

NEW FACTORY FOR SMOKED HAMS OPENED IN SEŽANA

At Šepulje near Sežana a new factory, built according to the latest technological principles, for the production of smoked hams (»pršut«) has been opened. At the factory a total of 100,000 top-quality, air-smoked hams will be produced annually. The decision to make this investment was made because of the heavy demand for top-quality smoked hams on foreign markets.

EQUAL RIGHTS FOR THE LANGUAGES OF VOJVODINA

In Vojvodina, with its population of 2 million belonging to a number of different nationalities, there are more than twenty laws by means of which the equal rights of languages and official notices are maintained. In 20 of the

communes of Vojvodina three languages are spoken, in 21 two languages and in 7 even four. In the Assembly of the Socialist Autonomous Province of Vojvodina there are, among the 245 delegates, the most Serbs (133), than Hungarians (55), two Macedonians and one Muslim. Equal rights for the different languages have been assured in judiciary institutions, in reception offices and elsewhere.

THE PULA FILM FESTIVAL

At the 24th Pula Film Festival of Yugoslav feature films the best film was declared to be »Ne sklanjaj se ven« (»Don't lean out«), directed by Žižić. This film is concerned with the life of Yugoslav workers temporarily employed in the West European countries. The second prize, the Silver Arena, was won by the film »Akcija stadion« (»Action Stadion«) directed by Vukotić, whereas the Bronze Arena was awarded to the film »Ljubezensko življenje Budimira Trajkovića« (»The Love-life of Budimir Trajković«) directed by the young director Aleksandar Djurčinov. The Slovene director Matjaž Klopčič was awarded the Silver Arena for his direction of the film »Vdovstvo Karoline Žasler« (»The Widowhood of Karolina Žasler«), whereas among actresses the Slovene film and theatrical actress Milena Zupančič, who played the part of Karolina Žasler, was awarded the top prize. The Slovene film for young people »Sreča na vrvi« (»Happiness on a Leash«) was very well received by the film-audience at the Pula Festival.

YUGOSLAV ANTHOLOGY PUBLISHED IN SPANISH

An anthology of modern Yugoslav poetry has been published in Spanish at Lima in Peru. The work, which has been prepared by Juan Octavio Prenz, who also selected the poems and translated

them into Spanish, is entitled »Poetas contemporaneos de Yugoslavia«. J. O. Prenz is of Argentinian nationality and was formerly professor for literary theory at the University of Buenos Aires and for Spanish Philology at La Plata. He is now lector for the Spanish language at the University of Belgrade. In his introductory remarks to the anthology the author writes about the Yugoslav socioeconomic system, and about the geographical distribution and variety of the Yugoslav languages, scripts and national cultures. His survey of the cultural-political history of Yugoslavia is also very interesting.

CELEBRATIONS AT LAŠKO

During the summer months of this year celebrations have been going on at Laško, a pleasant town situated on the River Savinja, of the 750th anniversary of the granting of its rights as a marketplace and of the 50th anniversary of those as a town. Among the many various events which have been taking place to celebrate these two jubilees, special mention should be made of the opening in the town of an interesting museum collection about finds of historical interest in the vicinity of Laško. The traditional event »Beer and Flowers« has been specially grandly celebrated this year, too.

THE HEALING PROPERTIES OF THE PODČETRTEK SPRINGS

Over the last three years investigations have been conducted by a special medical team into the healing properties of the Podčetrtek warm-water springs at Atomske toplice. It was found that the water is not in fact radioactive (as the name of the springs had implied), but that exceptionally good results had been obtained in the curing rheumatic illnesses. A new modern hotel, which should

further strengthen the reputation of this health-resort, is being built at Podčetrtek at the present time.

MANY WEST GERMAN VISITORS IN SLOVENIA

The data gathered in the first half of 1977 about the number of tourists visiting Slovenia show that during this period a total of 2,7 million overnight-stays by tourists, or 11 percent more than in the same period in 1976, were recorded. The number of overnight-stays made by Yugoslav tourists has increased considerably; among foreigners the greatest increase occurred in the case of West-German tourists — an increase of 22 %. The three towns in Slovenia most visited by tourists were, according to the number of overnight-stays recorded there, Portorož, Ljubljana and Kranjska gora, in that order.

YUGOSLAV HIGH-YIELD WHEATS SUCCESSFUL IN VOJVODINA

In this year's record wheat crop in Vojvodina Yugoslav high-yield wheats have been harvested on 98 % of all fields, the remaining fields having been sown with foreign wheat-grain. This year's crop, which is the largest ever made in the history of the province, is a result of the wide-spread use of Yugoslav wheats and of the use of the most up-to-date agricultural technology. It is expected that exclusively Yugoslav high-yield wheat grain will be sown this year on all the 380,000 hectares of wheat-fields.

NEW RECORDS MADE BY JAT

In the first six months of this year a total of 1,336,000 passengers were carried by the planes of Jugoslovenski Aerotransport, JAT. This is 140,000 more than the total

for the same period in 1976. Never before has JAT had so many passengers. In this period a total journey-distance of 15 and a half million kilometres were covered by JAT's air fleet.

Especially good results were obtained on JAT's long-distance routes, where plans were exceeded by 100 %. The scheduled route Belgrade—Zagreb—New York operated particularly successfully.

NEW FACTORY OF AUTOMOBILE PARTS TO BE SET UP AT KIKINDA

A contract about joint-investment, long-term production and cooperation has been concluded at Novi Sad between the "Livnica železa" Foundryworks of Kikinda and the American General Motors Corporation. Provision is made in the contract for the construction by both enterprises of a factory of automobile parts, which should be completed by 1981. The factory would include two plants: the foundry, where 15,000 tons of castings would be produced annually, and a plant for the manufacture of final automobile parts. The contract has been signed for the next 15 years, and the whole of the production will be purchased by the European factories of General Motors, and, in particular, by the Opel factory in West Germany. It is foreseen that on account of this cooperation contract some car models in the Opel range will become available on the Yugoslav market for dinars.

OUR FELLOW-COUNTRYMAN, THE AMERICAN SENATOR GEORGE ZENOVICH, VISITS YUGOSLAVIA

During the summer of 1977 the American senator George Zenovich from California came over with his family for a holiday in Yugoslavia. George Zenovich's parents had emigrated to America

before the outbreak of the First World War, but in spite of such a time-gap both he himself and his two daughters speak fluent Serbo-croat. George Zenovich was first elected to Congress in 1962, and in 1970 became a senator on the list of the Democrats.

During his talks with Yugoslav journalists he stressed the fact that he is continually striving for good relations between his new and his old homeland. He is particularly glad to see what good contacts have been made in the economic field. Both Senator Zenovich and his wife and daughters said on this occasion that they felt completely at home in Yugoslavia.

NEWS FROM THE U. S. A.

THE THIRD GENERATION AND THE SLOVENE LANGUAGE

The third course in the Slovene language has been completed at the University of Pueblo in Colorado. In September the present beginners' course in Slovene will be supplemented by an advanced course and a beginners' course in Slovene for children. The courses are being run by Metoda Mencin, an instructor in the Slovene language, who arrived in the U. S. A. twentyseven years ago. The courses so far held have been attended by students and schoolchildren aged 16 and over. She had the most pupils in the most recently held course, a total of 28. Metoda Mencin says that her students are mostly representatives of the third generation; some of them are from the second generation, too, and as well as these the course is attended by some Americans, who are by birth Italians, and by some belonging to the third-generation of Czechoslovak and Polish nationality, and by some Irishmen who have Slovene wives.

According to the instructress most enthusiasm for the Slovene language is shown by the third-generation Slovenes who, particularly over the

last few years, have been discovering the homeland of their grandfathers, whereas the second generation spent its youth under the impression that they were Austrians, as their parents had come to America from Kranjsko, which was at the time still a constituent part of Austria. In her lessons Metoda Mencin makes use of the textbook by Milena Gobec and Breda Lončar and, as well, the textbook "Zakaj ne po Slovensko?", which was published by Slovenska izseljenška matica. In her work, however, she feels that there is a lack of books which would shed more light on the customs, cultural history and history of their former homeland. Her pupils would like to stage some Slovene play in English, but apart from "Jurij Kozjak" there's nothing available to them. Every year they take part in the Language Festival, in which all those groups which are learning a foreign language take part. The Slovene group, which is by no means a minority, makes a good appearance at the exhibition which accompanies the festival, too. The students of Slovene always prepare for the exhibition with great enthusiasm some typical examples of Slovene home-cooking; great interest is shown in the latter by visitors to the exhibition. Metoda Mencin says that her students are good pupils, that they learn fast and that in the advanced course they will already be able to make good use of their knowledge of Slovene. It's sometimes hard to convince the older ones that good conversational and literary Slovene are not the same as the dialect expressions which they learnt from their parents. The instructress has high hopes of the course for children, who will be spending one hour every day learning Slovene.

THE SLOVENE STUDY AWARD FOR 1977

The Slovene Study Award for 1977 was recently made by the State University of Kent

Frontier station Ljubelj on the border between Yugoslavia and Austria

on Honors Day in the Great Hall of the university in front of several thousand students. It was won by Ina Hillinger, an attractive student of architecture from Willowick, Ohio and the daughter of Slovene emigrants. What a wonderful moment it was when Ina accepted the Slovene Study Award in front of the thousands of onlookers and was congratulated by the Chancellor of the University in person. Ina has completed four courses in Slovene and has now signed in for a course in Slovene literature within the framework of the University honors Collegium. Apart from Slovene and English she also has a good knowledge of French, German and Italian.

AROUND SLOVENIA

In GORIČKO, in Prekmurje, 240 members of a youth

work-drive from all over Slovenia have in two summer months built roads, a water pipeline and a recreational centre. The commander of the Republic's "Goričko 77" work-drive was Mirjana Križman, a student from Grosuplje, just 19 years old.

At STROJNA among the hills of Koroško the 81-year old people's poet and recorder Blaž Mavrel was laid to rest recently. He used to live alone in a wooden house in the middle of the Strojna woods. Several books of his poems were published.

At VELENJE two imposing new statues have been unveiled. The first is one of Croatian sculptor Augustinčić, whereas the second, by the Italian sculptor Valerio Mioglio, symbolizes the common struggle of Yugoslav and Italian partisans for freedom and peace.

ŠENTILJ is just one of the many international border-crossing points in Slovenia. At the start of the tourist season as many 120,000 travellers crossed the border at Šentilj in one day. In the summer a quarter of a million vehicles drive through Šentilj every month.

At CELJE the Slovene pop-song festival has been going on. In previous years it was always held in Ljubljana. First prize of the international jury and first prize of the audience went to the song "Vrača se pomlad" ("Spring is returning") by Štingl-Budau, which was sung by Oto Pestner.

At SLOVENJ GRADEC much interest has been generated by an exhibition of home skills and crafts. Sixteen gold, silver and bronze awards and numerous certificates of merit were presented

to the exhibitors. Special interest was shown in some one-foot-long, nicely-carved little sticks called "pisave", which are used for the decoration of hooks. This pretty work was created by 73-year-old Jožefa Humar, who looked after the cows on Velika Planina for 50 years and carved these little items of artistic work with a penknife while up there.

In the COMMUNE of ŽALEC there are still 170 hill-farms without connections to roads. Now it's been decided that roads must reach every one of these farmhouses by the year 1980 at the latest. The work is being run by a 17-member action committee. Money for the construction of roads will be contributed through solidarity by all those employed in the commune. On the one hand a debt to those farms in the hills which

were so active in the National Liberation War will be repaid and on the other hand these farms are interesting from the point of view of cattle-breeding.

At ŠENTVID near Ljubljana the Professor and architect Tone Bitenc, a well-known pupil of Plečnik's, was recently brought to his last resting-place. His creative abilities were directed mainly towards ecclesiastical architecture and to the creation of several monuments to the National Liberation War.

LJUBLJANA is no longer white, as it used to be ("Bela Ljubljana"). That's the position according to environmental data. There are more than 90,000 flats in Ljubljana, more than 55,000 private hearths, and over 70,000 motor vehicles. Everyday 50,000 people come to Ljubljana by bus or car from its environs. Every year 210,000 tons of solid fuel, including 180,000 tons of coal with a 2 % sulphur content, are burnt. A total of 260,000 tons of liquid fuel are used every year, too. Every year the people of Ljubljana let 30,000 tons of sulphur dioxide float up into the air, 50,000 tons of carbohydrates and 7100 tons of nitrohydrates. As there is very little wind in Ljubljana the air often becomes polluted above the permissible level, so the concentration of sulphur dioxide in the air is measured every 24 hours. Efforts are being made to make the city clean once again. Some success in doing this has been achieved in the town centre, but the outskirts of the city are more polluted now than ever before.

At VRBA in Gorenjsko it will from now on be possible to buy gold, silver and bronze coins depicting France Prešeren and, on some, Primicova Julija, the poet's unrequited love. The coins were designed by the well-known coin-designer, Professor Stane Dremelj, who has been living and creating in Radovljica for many years.

TREBNJE in Dolenjsko has become known as a centre for amateur painters and sculptors. This year's 10th Meeting of Slovene and Yugoslav

amateur artists was attended by a record number of participants. The exhibition included the works of sixty-three painters and sculptors.

In ŠENTJERNEJ Mimi Kovachič, the worker who has been working the longest at the "Iskra" factory there, recently pulled the lever on the concrete-mixer, thus symbolically starting the construction of a new factory of potentiometers. The new factory is to start production in 1978 and its products are intended mainly for export. This year Iskra of Šentjernej is to sell 8 million dollars' worth of products abroad and will be thus one of the four largest exporting firms in the Novo mesto commune.

In GROSUPLJE nineteen bakers at a small bakery bake as much as 7.5 tons of white and half-brown bread daily. 60 % of their production is sold in Ljubljana since this bread best resembles the real home-baked of the past. Recently it has been decided that a new bakery with a capacity of 12 tons of bread per day be built at Grosuplje. The bread will be on sale locally, in Ljubljana and in the neighbouring commune of Trebnje.

OLD MASTERS PAINTINGS FROM THE PLETERJE MONASTERY NEAR KOSTANJEVICA ARE ON EXHIBITION

Inside the ancient monastery of Kostanjevica among the foothills of the Gorjanci mountains, in the Božidar Jakac gallery, which includes also a permanent exhibition of the local artists Jože Gorjup and Tone Kralj, an exciting event took place in June.

The Pleterje monastery, well known from the last war as a great sympathizer and supporter of the National Liberation Movement, decided on yet another great and humane action and offered, from its rich collection of about 300 oil paintings by the old masters, 45 paintings to be exhibited and thus presented to the wider public at

the Dolenjsko Cultural Festival.

It is quite a well-known fact that at the beginning of the 20th Century, after the Cistercian monastery had been renovated, a number of artistic works of very great value were brought over from France. Among them were twelve paintings of the Apostles, which the experts attribute to the school of the great Flemish painter — a classic representative of the Baroque period and Rubens' most outstanding pupil — Antonis van Dyck himself, or at least to the so-called van Dyck school of painting.

This unusual discovery, the importance of which reaches beyond the borders of our country and which will, if the experts' theories are proved, become a world sensation, has attracted the attention of foreign experts, too.

The discovery was purely incidental. The representatives of Pleterje Monastery told us: "We have always considered these paintings to be of the greatest artistic value. They were first exhibited in Zagreb in 1939 and a certain amount has been written about them as well. We knew that they belonged to the Flemish school of painting, but who the painter himself was we didn't know. The paintings were hung at various places in the monastery and were getting more and more spoilt by the unfavourable climatic conditions".

"The first to notice their great resemblance to van Dyck's pictures was Dušan Dežman, a librarian and a guide around the monastery. When visiting a gallery in Budapest he saw, to his great surprise, a picture of the Apostle John, which was very like the one kept in the monastery. It is considered by the Hungarian experts to be an original van Dyck".

"Dušan Dežman then persuaded us here at Pleterje to have our pictures restored. We have put the restoration work in the hands of Viktor Povše. It is a great pity that no documentation exists about these paintings, which makes the question of who

the artist was even more difficult to solve".

During the restoration several layers of paint were found. However, according to Povše, under all those layers the work of the great Flemish artist has been discovered. The pictures had to be fully treated; the boards had to be straightened (ten pictures are on five millimetre thick boards, the Apostles Mark and Luke are painted on canvas) and the layers of paint had to be consolidated. The back of the pictures had to be treated as well and then X-ray tests were carried out. In Europe there are another four series of the pictures of the Apostles which have been attributed to van Dyck: in Munich there are eleven paintings, in Vienna five, in Dresden five, and in England thirteen. It is necessary to carry out a comparison with all these pictures, and as well as this chemical and X-ray analyses, an investigation of the pigments, the frames, the painted details and everything else which might lead to the desired result. The chemical analyses of the pigments have shown that the Pleterje paintings belong to the 17th Century. At that time painters still used precious, very expensive pigments, such as azurite, zynober, malachite, etc. During the centuries which followed the colours obtained from precious natural pigments were replaced by less expensive synthetic pigments. That the Pleterje pictures are copies is out of the question. They are painted in bold energetic strokes, with the brush of a real master. The most beautiful and the best preserved is the picture of Christ which has recently been attributed by some experts to van Dyck himself.

Several other great works of art from among the treasures of Pleterje Monastery are being shown at the above-mentioned exhibition and at the permanent collection. They are all being kept under constant surveillance and with the most up-to-date alarm devices. These pictures, however, as yet remain a mystery and only a most

enthusiastic and patient investigation may remove the veil of the centuries.

This recent important achievement of the Božidar Jakac gallery in Kostanjevica-on-the-Krka represents a cultural manifestation of great importance, especially since the initiative for the special exhibition was given by the Pleterje monastery. This shows the latter's openness to the world and its concern for the cultural needs of the wider public.

The exhibition was opened by the Prior, Janez Drolc. Prof. dr. Stane Mikuž spoke about the Pleterje collection. Kostanjevica-on-the-Krka, among the foothills of Opatova gora in the midst of the green Gorjanci mountains, has thus added yet another little stone to the mosaic of its exceptional cultural mission.

AT YOUR REQUEST: AN ARTICLE OF THE HIDDEN VILLAGE OF NARIN AND ŠILEN-TABOR ABOVE IT

The village of Narin is hidden from foreign eyes. If you're driving along the twisty road from Postojna towards Rijeka, then you turn off for Narin soon after Pivka. In the distance a strange table-shaped mountain can be seen. This mountain is called Šilen-Tabor; the village of Narin lies beneath it, up against the side of the mountain.

Let's first climb up to the top of Šilen-Tabor. A steep and hardly perceptible track leads up there, so it's best to reach the top from the other side, from the village of Zagorje. The two-and-a-half kilometres long rocky macadam road can be walked over in half-an-hour, which is just as long as it takes by motor car, the road is so narrow and bad.

The effort, however, is rewarded by an exciting experience. Šilen-Tabor is a high plateau, on which once stood a castle with very extensive

boundary walls. It was up here that peasants with their farm-animals and crops used to run in fear of attacks by the Turks. According to verbal tradition Tabor was only attacked just once by the Turks. All that is left of the once mighty castle is the former castle well and here and there a wall, quite overgrown with grass. The castle is supposed to have been burnt down during the sixteenth century. Here and there some local peasant has rummaged around in the ruins, which were more clearly visible twenty years ago than they are today, and found even layers of burnt wheat, which had been destroyed by fire in the castle granary so many years ago. Some other lucky fellows even found gold coins. The local people don't recommend budding explorers to poke around for coins, as they may easily run into a viper instead of the later.

At one time Šilen-Tabor was famous for its stonemasons and shoemakers, nowadays it is best known for the TV mast which reaches up into the sky above the hill. The high plateau is bounded on its southern side by the Red Wall, a steep precipice. Under it squats as in a nest the village of Narin, the birthplace of our reader Mary Cek.

When I mentioned her name in the village at eyes of the people of Narin twinkled at once: "Mary Cek? Why, that must be Mica Kariževa, her maiden-name was Morel".

They added that this year their fellow-countrywoman had celebrated her 80th birthday and they remember how on her visits to her birthplace she always made diligent enquiries about everything. On her last visit she told her relations: "You've now got America at home". She wouldn't have said that 55 years ago when she went by herself to earn a better living in America.

Her village is very pretty, the houses smell of the Mediterranean, the windows are decorated with flowers. The village can even boast of a

house with a thatched roof and masonry arches, several hundreds of years old. Among the old houses and upon the ruins of the latter new, modern houses are growing. The house where she was born has now been replaced by a new, modern home.

Mary Cek or Mica Kariževa is not the only emigrant from Narin. Before the first World War there were over 500 people living in the village, now there are only about 260 living there.

However it can't be said that Narin is a dying village. There are no empty houses in the village. After the war as many as 30 were rebuilt, and at the moment three or four are being built. Twentysix children from Narin, Dolane, Velika and Mala Pristava and from Nadanje selo attend the school at nearby Dolane. Their teacher, Olga Kaluža, told us that the children are very clever. None of them is content with only eight classes of school. They are all going to continue their education. Thus, at this moment Narin has 11 pupils studying at secondary education schools and 2 students at the University. All want to get higher education.

There was a time when people used only to move away from Narin, but nowadays some people are even coming to live there. Once everybody was either a farmer or a permanent-way worker on the railway; nowadays only three earn their living from farming, all the others have jobs at bigger nearby villages and towns. Most of the villagers are employed at the Pivka Poultryfarm Enterprise, many still work on the railway, while some work at the Acids Factory in Ilirska Bistrica and at the Javor woollen-processing factory in Pivka. All cultivate their fields in their spare time. They grow potatoes, maize, beans and various cereal crops; only buckwheat doesn't grow well any more, they say. Once, over three quarters of a century ago, this was a village of vineyards. Then peronospora completely destroyed the vi-

nes. All later attempts to make vines grow were unsuccessful. Today the people of Narin only use the grapevine to provide them with shade in front of their houses; they have to buy wine in shops.

The pastures, which used to be full of sheep and goats, have now mostly been covered by woods.

However, in many aspects Narin, which is so nicely drawn back from main roads, has made progress. Only ten years ago the villagers used to get their water from wells and springs; as well as this they made use of rain-water. Nowadays the village has five water pipelines from local sources.

As long as can be remembered the people of Narin have kept close together. Maybe it was the Italians, who were so long the masters of Narin, who convinced them of the need. In Narin the older people can still remember how the Italians provoked them back in 1926. At that time the younger men of Narin rolled their sleeves up and gave them a good beating. During the last war, too, when the local people suffered a lot at the hands of the Italians, they gave the forces of occupation many worries and fears.

At one time there used to be a young men's singing chorus, which was so good that it beat many others. Now there's no more singing in choruses. The young people of the village are satisfied with dancing.

The villagers very much miss an inn, in which they would be able to encourage village social life. Traditionally they always meet at Pavle's, where there used to be an inn and where a big kitchen is available. They always meet there when there are elections, other meetings, and any matters of common interest to discuss. They say that they like to criticize things from time to time, but they give praise where due, too. The talks are serious, sometimes even too grave. The villager humourists, who used to crack jokes there, have all retired.

JANEZ KAJZER

El siguiente capítulo lo denominaremos «Gran número de inventos». También de aquella época, es decir del 1900, son los inventos que a continuación enumeraremos. Su primer patente del campo electrónico aparece en el año 1906. Constituía una pequeña combinación de lo que hoy llamaríamos equipo de aire acondicionado. Tenía agregados dos equipos que lo hacían al mismo tiempo calefactor o ventilador. Es decir, según la necesidad lo usábamos para producir aire caliente o frío. Los dos funcionaban en una cámara única y amplia. Tenía además un agregado electrónico (para aquellos tiempos eléctrico), con el cual no sólo se podía descongelar sino también calentar el ya mencionado equipo. Este invento lo dedicó Codelli para el uso interno de los automóviles de aquella época. Y parece ser que en aquellos tiempos en los cuales todavía no había por el camino moteles como hoy día, debía de ser una cosa interesante tener lo montado en los autos. En especial por la falta de hoteles, hosterías y casas de comida como las hay en la actualidad. Sin embargo vendió este invento a una firma suiza recién después de la primera guerra mundial. Recibió por él *nada menos* que la bonita suma de 100.000 francos suizos!!! (Enorme cantidad de dinero en aquella época!) Sin embargo por nadie es conocido todavía si en realidad ese invento llegó a funcionar o no. Tampoco sabemos si esa firma suiza lo puso en práctica ó a la venta. Tenemos que reconocer sin embargo que un equipo tan sencillo y práctico como el que hemos mencionado, todavía hoy día en la época de los congeladores y heladeras eléctricas, calefones, calefactores, estufas y calentadores eléctricos no lo encontramos en el mercado de artículos de venta para el automotor! Además del mencionado es tal la cantidad de inventos y patentes que nos faltaría lugar en este artículo para men-

cionarlos. El Archivo de Eslovenia tiene guardado un grueso fascículo de aquellos inventos. Mencionaremos algunos de los más interesantes. Encendedor eléctrico para los automovilistas. Motor de arranque para motores. Compresor de alta presión. Cortadora mecánica para pastizales. Rueda de tracción planetoide. Y uno de los más fantásticos, interesantes e importantes: equipo electrónico para poner en marcha a gran distancia motores o encender autos, aparatos, etc. Es decir encendido automático a distancia! Y ello con cables o *sin ellos!* Es decir con impulsos de energía a distancia sin cables! Lo interesante del caso es que casi al mismo tiempo y en la misma época esta idea la hace constatar y poner en práctica Nicola Tesla!

Idea que Tesla la quiere hacer además patentar y sin embargo-paradojatodavía hoy día no es reconocida! Recién ahora, cuando el mundo actual se da cuenta de la escasez cada día mayor de nafta, bencina y demás. Y recién ahora cuando en el espacio vuelan las naves espaciales, está resultando actual la idea que tiene ya tantos años de vida. Qué ironía, este mismo invento lo presentó Codelli en Viena en el año 1909 y le fue rechazado por lo cual no se interesó por el mismo ni siquiera él en persona...

Y qué me dicen del motor a rotación o mejor dicho a explosión? También esta idea se ha actualizado, y fue inventada en el año 1906...

También entre los inventos vemos dibujos para la construcción de AVIONES? AEROPLANOS? Tanques de guerra... Y qué me dicen de una serie de dibujos del equipo que ayudaría a señalar la distancia y posición de las naves? Y del equipo para medir distancias para fines militares, etc. etc. Y además una gran serie de inventos y

pequeñas innovaciones en el campo de la radiotelegrafía! De tal manera que Codelli era considerado por la monarquía Austro-húngara como uno de los mejores expertos e inventores de la época.

RED DE LINEAS RADIOTELEGRAFICAS

En el año 1907 instaló en el barco de guerra de la monarquía austrohúngara «Clara Blumenfeld» una estación de radiotelegrafía. Al año siguiente lo hacía en tierra en las ciudades de Šibenik, Pula, Novigrad y otras ciudades del litoral dalmatino. Todas estas estaciones funcionaban magníficamente. En especial durante la época de la revolución turca, cuando la marina de guerra austríaca maniobraba con las directivas que recibía por radiotelegrafía desde Viena...

Este sencillo caso parece a primera vista sin importancia. Pero si razonamos y nos colocamos en el tiempo en que vivió Codelli y lo que lograba... La intervención de los inventos de Codelli en lo militar, es decir en la marina de guerra, en los cuarteles, y además en la práctica diaria era por sí solo una cosa razonable. Hoy día recién sabemos que aquella época era sin embargo para la sociedad tecnológica de entonces un paso de transición entre dos épocas! Con el inicio de la telegrafía, a mitad del siglo 19 comienza la sociedad de entonces a cambiar su fisonomía. Es decir que la sociedad cambia su organización. Debemos tener en cuenta que la palabra «organización» en aquella época significaba sistema lineal de bienes materiales. Entonces este organismo social comienza a perfeccionarse en forma escalante. Crece día a día gracias a la intervención, mejor dicho al comienzo del uso de la radio-

telegrafía, del teléfono, de la radiodifusión y al final de la televisión.

(continúa en el próximo número!)

RECETAS CULINARIAS HOY: COMO PREPARAR COMIDAS A BASE DE HONGOS!

Aquí en Eslovenia julio es el mes que más trabajo da a los recolectores de hongos. Por qué? Pues es el mes de lluvias intermedias. Después de ellas afloran en los pastizales que circundan los bosques gran cantidad de longos comestibles. También afloran en Istra y en Pohorje. Daremos algunos consejos para preparar los mismos. Antes que nada, antes de recolectarlos debemos conocer su nombre, calidad, si es o no comestible, etc. Después lavarlos minuciosamente, cocinarlos en agua hirviendo y nuevamente comprobar su estado. Es decir probar si son en realidad buena base para las comidas a preparar. Sin embargo aún los concedores de hongos nos dicen que tengamos cuidado de no comer las clases Gyromitra esculenta y Armillariella mellea sin antes hervirlos. La clase nombrada en segundo término podemos inclusive sólo secarla al sol. También esta clase es buena para ponerla en conservas. Si en cambio queremos usarlas en el día de haberlas recogido, entonces sólo las limpiamos bien, lavamos y cortamos en pedazos. En la clase Morchella vemos a veces escondidos caracolillos o insectos. Por ello lavamos bien lo hongos en agua fría igual que la verdura, tres veces! Luego de limpiar bien los hongos, los lavamos y cortamos en tiras finas. Los cocemos en aceite caliente igual que la cebolla para el guiso. Como los hongos tienen mucha agua (90 %) entonces dejamos que se cuezan en su propia evaporación. Tapamos y evaporamos que se evapore el agua, 15 ó 20 minutos! Una vez que los hongos están bien cocidos los servimos.

ZAKAJ NE PO SLOVENSKO SLOVENE BY DIRECT METHOD

ponovno v prodaji!

Številni slovenski rojaki po svetu in številni tujci, ki so se želeli naučiti slovenski jezik, so že pred leti spoznali pravo vrednost tega modernega učbenika, ki ga je izdala Slovenska izseljenska matica. Učbenik sestavlja knjiga z razlago v angleškem jeziku in šest malih gramofonskih plošč v ličnem skupnem ovitku. Zaloga kompletov je bila kmalu razprodana, glede na veliko zanimanje pa se je Slovenska izseljenska matica odločila, da ponovno dopolni večje število izvodov z gramofonskimi ploščami.

Učbenik slovenščine za tujce »ZAKAJ NE PO SLOVENSKO« — Slovene by direct Method je primeren tako za tiste, ki že imajo osnovno znanje slovenščine, pa bi si ga želeli le obnoviti in razširiti, kakor za tiste, ki ne znajo ničesar, in bi se radi naučili slovensko za vsakdanjo rabo.

Avtor učbenika je znani slovenski jezikoslovec, univerzitetni profesor dr. Jože Toporišič, ki se je v zadnjem času uveljavil zlasti s slovniciami slovenskega jezika za osnovne in srednje šole in tudi z znanstveno slovensko slovnico.

Komplete učbenika »ZAKAJ NE PO SLOVENSKO« lahko naročite na našem naslovu:

*Slovenska izseljenska matica
61000 Ljubljana
Cankarjeva 1/II
Slovenija-Jugoslavija*

